ΤΟΥ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

Ἢ ΤΟΥ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑ.

Gal q 39

ΤΟΥ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ Ἢ ΤΟΥ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑ.

XENOPHONTIS INSTITUTIO CYRI.

TOMIS QUATUOR.

EX EDITIONE T. HUTCHINSON.

TOM. III.

GLASGUAE:
IN AEDIBUS ACADEMICIS
EXCUDEBANT ROBERTUS ET ANDREAS FOULIS
ACADEMIAE TYPOGRAPHI
M.DCC.LXVII.

MVSEVM
BRITAN
NICVM

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ Ε'.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ Ε.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ Ε'.

ΚΑΛΕΣΑΣ δὲ ὁ Κῦρος Ἀράσπην Μῆδον, (ὃς ἦν αὐτῷ ἐκ παιδὸς ἑταῖρος, ᾧ καὶ τὴν στολὴν ἐκδὺς ἔδωκε τὴν Μηδικήν, ὅτε παρὰ Ἀστυάγους εἰς Πέρσας ἀπῄει) τοῦτον ἐκέλευσε διαφυλάξαι αὐτῷ τήν τε γυναῖκα καὶ τὴν σκηνήν· ἦν δὲ αὕτη, ἡ γυνὴ Ἀβραδάτα τοῦ Σούσων βασιλέως· ὅτε δὲ ἡλίσκετο τὸ τῶν Ἀσσυρίων στρατόπεδον, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς οὐκ ἔτυχεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὤν, ἀλλὰ πρὸς τὸν Βακτριανῶν βασιλέα πρεσβεύων ᾤχετο· ἔπεμψε δὲ αὐτὸν ὁ Ἀσσύριος περὶ συμμαχίας· ξένος γὰρ ὢν ἐτύγχανε τῷ τῶν Βακτριανῶν βασιλεῖ· ταύτην οὖν ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος διαφυλάττειν τὸν Ἀράσπην, ἕως ἂν αὐτὸς λάβῃ. Κελευόμενος δὲ ὁ

Αράσπης ἐπήρετο, Ἑώρακας δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, τὴν γυναῖκα, ἣν με κελεύεις φυλάττειν; Μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, οὐκ ἔγωγε. Αλλ' ἐγώ, ἔφη, ἡνίκα ἐξηρέμην σοι αὐτήν· καὶ δῆτα ὅτε μὲν εἰσήλθομεν εἰς τὴν σκηνὴν αὐτῆς τὸ πρῶτον, οὐ διέγνωμεν αὐτήν· (χαμαί τε γὰρ ἐκάθητο, καὶ αἱ θεράπαιναι πᾶσαι περὶ αὐτήν· καὶ τοίνυν ὁμοίαν ταῖς δάλαις εἶχε τὴν ἐσθῆτα) ἐπεὶ δὲ, γνῶναι βουλόμενοι ποία εἴη ἡ δέσποινα, πάσας περιεβλέψαμεν, ταχὺ πάνυ καὶ πασῶν ἐφαίνετο διαφέρουσα τῶν ἄλλων, καίπερ καθημένη, κεκαλυμμένη τε καὶ εἰς γῆν ὁρῶσα. Ὡς δὲ ἀναστῆναι αὐτὴν ἐκελεύσαμεν, συνανέστησαν μὲν αὐτῇ πᾶσαι αἱ ἀμφ' αὐτήν· διήνεγκε δὲ ἐνταῦθα, πρῶτον μὲν, τῷ μεγέθει, ἔπειτα δὲ, τῇ ῥώμῃ, καὶ τῇ ἀρετῇ, καὶ τῇ εὐχημοσύνῃ, καίπερ ἐν ταπεινῷ σχήματι ἑστηκυῖα. Δῆλα δ' ἦν αὐτῇ καὶ τὰ δάκρυα καταστάζοντα τὰ μὲν κατὰ τῶν πέπλων,

τὰ δὲ καὶ ἐπὶ τὰς πόδας. Ὡς δ' ἡμῶν ὁ γεραίτερος εἶπε, Θάῤῥει, ὦ γύναι· καλὸν μὲν γὰρ καὶ ἀγαθὸν ἀκούομεν καὶ τὸν σὸν ἄνδρα εἶναι, νῦν μέντοι ἐξαιρῶμεν ἀνδρί σε εὖ ἰδεῖ ὅτι ὅτε τὸ εἶδος ἐκείνου χείρονι, ὅτε τὴν γνώμην, ὅτε τὴν δύναμιν· ἀλλ', ὡς ἡμεῖς γε νομίζομεν, εἴ τις καὶ ἄλλος ἀνὴρ, καὶ ὁ Κῦρος ἄξιός ἐστι θαυμάζεσθαι, ἃ σὺ ἔσῃ τὸ ἀπὸ τῦδε. Ὡς οὖν τῦτο ἤκουσεν ἡ γυνὴ, περικατέῤῥηξατό τε τὸν ἄνωθεν πέπλον, καὶ ἀνώδυρατο· συνανεβόησαν δὲ αὐτῇ καὶ αἱ δμωαί. Ἐν τύτῳ δ' ἐφάνη μὲν αὐτῆς τὸ πλεῖστον μέρος τῦ προσώπου, ἐφάνη δὲ ἡ δέρη καὶ αἱ χεῖρες· καὶ εὖ ἰδεῖ, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὡς ἐμοί τε ἔδοξε καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι τοῖς ἰδῦσι μήπω φῦναι μηδὲ γενέσθαι γυναῖκα ἀπὸ θνητῶν τοιαύτην ἐν τῇ Ασίᾳ· ἀλλὰ πάντως, ἔφη, καὶ σὺ θεάσῃ αὐτήν. Καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, Ναὶ μὰ Δία, πολύ γε ἥτλον, εἰ τοιαύτη ἐστὶν οἵαν σὺ λέγεις. Τί δαί;

ἔφη ὁ νεανίσκος. Ὅτι, ἔφη, καὶ νῦν σὺ ἀκούσας ὅτι καλή ἐστιν, εἰ πεισθήσομαι ἐλθεῖν θεασόμενος, ἃ πάνυ μοι σχολῆς οὔσης, δέδοικα μὴ πολὺ θᾶττον ἐκείνη με αὖθις ἀναπείσῃ καὶ πάλιν ἐλθεῖν θεασόμενον· ἐκ δὲ τούτου ἴσως ἂν ἀμελήσας ὧν με δεῖ πράττειν, καθοίμην ἐκείνην θεώμενος.

Καὶ ὁ νεανίσκος ἀναγελάσας εἶπεν· Οἴει γάρ, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἱκανὸν εἶναι κάλλος ἀνθρώπου ἀναγκάζειν τὸν μὴ βουλόμενον πράττειν παρὰ τὸ βέλτιστον; Εἰ μέντοι τοῦτο, ἔφη, οὕτως ἐπέφυκει, πάντας ἂν ἠνάγκαζεν ὁμοίως. Ὅρα, ἔφη, τὸ πῦρ, ὡς πάντας ὁμοίως καίει· (πέφυκε γὰρ τοιοῦτον) τῶν δὲ καλῶν, τῶν μὲν ἐρῶσι, τῶν δ' οὔ· καὶ ἄλλος γε ἄλλου. Ἐθελούσιον γάρ, ἔφη, ἐστὶ, καὶ ἐρᾷ ἕκαστος ὧν ἂν βούληται. Αὐτίκα δὲ οὐκ ἐρᾷ ἀδελφὸς ἀδελφῆς, ἄλλος δὲ ταύτης· οὐδὲ πατὴρ θυγατρὸς, ἄλλος δὲ ταύτης. Καὶ γὰρ φόβος καὶ νόμος ἱκανὸς ἔρωτα κω-

λύειν. Εἰ δέ γ', ἔφη, νόμος τεθείη μὴ ἐσθίοντας μὴ πεινῆν, καὶ μὴ πίνοντας μὴ διψῆν, μηδὲ ῥιγοῦν τῷ χειμῶνος, μηδὲ θάλπεσθαι τῷ θέρους, ὅδεις ἂν νόμος δυνηθείη διαπράξασθαι ἀνθρώπους ταῦτα πείθεσθαι· πεφύκασι γὰρ ὑπὸ τούτων κρατεῖσθαι. Τὸ δ' ἐρᾶν, ἐθελούσιόν ἐστιν· ἕκαστος γοῦν τῶν καθ' αὑτὸν ἐρᾷ, ὥσπερ ἱματίων καὶ ὑποδημάτων. Πῶς οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰ ἐθελούσιόν ἐστι τὸ ἐρασθῆναι, οὐ καὶ παύσασθαί ἐστιν ὅταν τις βούληται; Ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, ἑώρακα καὶ κλαίοντας ὑπὸ λύπης δι' ἔρωτα, καὶ δουλεύοντάς γε τοῖς ἐρωμένοις· καὶ μάλα κακὸν νομίζοντας, πρίν γε ἐρᾶν, τὸ δουλεύειν, καὶ διδόντας γε πολλὰ, ὧν οὐ βέλτιον αὐτοῖς ἔχεσθαι· καὶ εὐχομένους ὥσπερ καί τινος ἄλλης νόσου ἀπαλλαγῆναι, καὶ οὐ δυναμένους μέντοι ἀπαλλάττεσθαι, ἀλλὰ δεδεμένους ἰσχυροτέρᾳ τινὶ ἀνάγκῃ ἢ εἰ σιδήρῳ ἐδέδεντο. Παρέχουσι γοῦν ἑαυτοὺς τοῖς ἐρωμένοις πολ-

λὰ κ᾽ εἰκῆ ὑπηρετοῦντας· καὶ μέντοι ὅλ᾽ ἀποδιδράσκειν ἐπιχειροῦσι, τοιαῦτα κακὰ ἔχοντες, ἀλλὰ κ᾽ φυλάττουσι τοὺς ἐρωμένους, μή ποι ἀποδρῶσι.

Καὶ ὁ νεανίσκος εἶπε πρὸς ταῦτα· Ποιοῦσι γάρ, ἔφη, ταῦτα· εἰσὶ μέντοι οἱ τοιοῦτοι, ἔφη, μοχθηροί· διόπερ, οἶμαι, κ᾽ εὔχονται μὲν ἀεὶ, ὡς ἄθλιοι ὄντες, ἀποθανεῖν· μυρίων δ᾽ ὑσῶν μηχανῶν ἀπαλλαγῆς τοῦ βίου, οὐκ ἀπαλλάττονται. Οἱ αὐτοὶ δέ γε ὅτοι κ᾽ κλέπτειν ἐπιχειροῦσι, κ᾽ οὐκ ἀπέχονται τῶν ἀλλοτρίων· ἀλλ᾽ ἐπειδάν τι ἁρπάσωσιν ἢ κλέψωσιν, ὁρᾷς, ἔφη, ὅτι σὺ πρῶτος, ὡς οὐκ ἀναγκαῖον τὸ κλέπτειν, αἰτιᾷ τὸν κλέπτοντα κ᾽ ἁρπάζοντα, κ᾽ οὐ συγγινώσκεις, ἀλλὰ κολάζεις; Οὕτω μέντοι, ἔφη, κ᾽ οἱ καλοὶ οὐκ ἀναγκάζουσιν ἐρᾶν ἑαυτῶν, οὐδὲ ἐφίεσθαι ἀνθρώπους ὧν μὴ δεῖ· ἀλλὰ τὰ μοχθηρὰ ἀνθρώπια πασῶν, οἶμαι, ἐπιθυμιῶν ἀκρατῆ ἐστι, κἄπειτα ἔρωτα αἰτιῶντα· οἱ δὲ κα-

λοὶ κἀγαθοὶ, ἐπιθυμοῦντες καὶ χρυσίου καὶ ἵππων ἀγαθῶν καὶ γυναικῶν καλῶν, ὅμως ἁπάντων τούτων ῥᾳδίως δύνανται ἀπέχεσθαι, ὥστε μὴ ἅπτεσθαι αὐτῶν παρὰ τὸ δίκαιον. Ἐγωγ' οὖν, ἔφη, ταύτην ἐωρακὼς, καὶ πάνυ μοι καλῆς δοξάσης εἶναι, ὅμως παρὰ σοί εἰμι, καὶ ἱππεύω, καὶ τἄλλα τὰ ἐμοὶ προσήκοντα ἀποτελῶ. Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος· ἴσως γὰρ θᾶττον ἀπῆλθες ἢ ἐν ὅσῳ χρόνῳ ὁ ἔρως πέφυκε συσκευάζεσθαι ἄνθρωπον. Καὶ πυρὸς γάρ τοι ἐστὶ θίγοντα μὴ εὐθὺς καίεσθαι, καὶ τὰ ξύλα οὐκ εὐθὺς ἀναλάμπει· ὅμως δὲ ἔγωγε οὔτε πυρὸς ἑκὼν εἶναι ἅπτομαι, οὔτε τοὺς καλοὺς ἐσορῶ. Οὐδὲ γέ σοι συμβουλεύω, ἔφη, ὦ Ἀράσπα, ἐν τοῖς καλοῖς ἐᾶν τὴν ὄψιν ἐνδιατρίβειν· ὡς τὸ μὲν πῦρ τοὺς ἁπτομένους καίει, οἱ δὲ καλοὶ καὶ τοὺς ἄποθεν θεωμένους ὑφάπτουσιν, ὥστε ἅπτεσθαι τῷ ἔρωτι. Θαῤῥεῖ, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὐδὲ ἦν μηδέποτε παύσωμαι θεώμενος, οὐ μὴ

χρατηθῶ, ὥστε ποιεῖν τι ὧν μὴ χρὴ ποιεῖν. Κάλλισα, ἔφη, λέγεις· φύλαττε τοίνυν, ἔφη, ὥσπερ σὲ κελεύω, καὶ ἐπιμελοῦ αὐτῆς· ἴσως γὰρ ἂν καὶ πάνυ ἡμῖν ἐν καιρῷ τι γένοιτο αὕτη ἡ γυνή. Τότε μὲν δὴ ταῦτα εἰπόντες διελύθησαν.

Ὁ δὲ νεανίσκος, ἅμα μὲν ὁρῶν ὑπερκαλλῆ τὴν γυναῖκα, ἅμα δὲ αἰδόμενος τὴν καλοκἀγαθίαν αὐτῆς, ἅμα δὲ θεραπεύων αὐτήν, καὶ οἰόμενος χαρίζεσθαι αὐτῇ, ἅμα δὲ αἰδανόμενος οὐκ ἀχάριστον οὖσαν, ἀλλ' ἀντεπιμελουμένην διὰ τῶν αὐτῆς οἰκετῶν ὡς καὶ εἰσιόντι εἴη αὐτῷ τὰ δέοντα, καὶ, εἴ ποτε ἀσθενήσειεν, ὡς μηδενὸς ἂν δέοιτο· ἐκ πάντων τούτων ἠλίσκετο ἔρωτι, καὶ ἴσως οὐδὲν θαυμαστὸν ἔπαθε. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐπράττετο. Βουλόμενος δὲ ὁ Κῦρος ἐθέλοντας μένειν μεθ' ἑαυτοῦ τούς τε Μήδους καὶ τοὺς συμμάχους, συνεκάλεσε πάντας τοὺς ἐπικαιρίους· ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε τοιάδε·

" Ανδρες Μῆδοι καὶ πάντες οἱ παρόν-
" τες, ἐγὼ ὑμᾶς οἶδα σαφῶς ὅτι ὅτε χρη-
" μάτων δεόμενοι σὺν ἐμοὶ ἐξήλθετε, ὅτε
" Κυαξάρει νομίζοντες τοῦτο ὑπηρετεῖν·
" ἀλλ' ἐμοὶ βυλόμενοι τοῦτο χαρίζεσθαι,
" καὶ ἐμὲ τιμῶντες, καὶ νυκτοπορεῖν καὶ κιν-
" δυνεύειν σὺν ἐμοὶ ἠθελήσατε. Καὶ χά-
" ριν τούτων ἐγὼ ὑμῖν ἔχω μέν, εἰ μὴ
" ἀδικῶ, ἀποδιδόναι δὲ ὅπως ἀξίαν δύνα-
" μιν ἔχειν μοι δοκῶ. Καὶ τοῦτο μὲν οὐκ
" αἰσχύνομαι λέγων· τὸ δὲ, Ην μένητε
" παρ' ἐμοὶ, ἀποδώσω, εὖ ἴσε ὅτι τοῦτο
" αἰσχυνοίμην ἂν εἰπεῖν· (νομίζοιμι γὰρ
" ἐμαυτὸν ἐοικέναι λέγοντι ταῦτα ἕνε-
" κα τοῦ ὑμᾶς ἐθέλειν μᾶλλον παρ' ἐμοὶ
" καταμένειν) ἀντὶ δὲ τούτου τάδε λέγω·
" ἐγὼ γὰρ ὑμῖν, κἂν ἤδη ἀπίητε Κυα-
" ξάρει πειθόμενοι, ὅμως ἤν τι ἀγαθὸν
" πράξω, πειράσομαι οὕτω ποιεῖν, ὥστε
" καὶ ὑμᾶς ἐμὲ ἐπαινεῖν. Οὐ γὰρ δὴ αὐ-
" τός γε ἄπειμι· ἀλλὰ καὶ Ὑρκανίοις, οἷς

" τὰς ὅρκους καὶ τὰς δεξιὰς ἔδωκα, ἐμπεδώ-
" σω, καὶ ὅποτε τούτους προδιδῶ ἁλώ-
" σομαι. Καὶ τῷ μὲν νῦν ταῦτα διδόν-
" τι ἡμῖν Γωβρύᾳ καὶ τείχη καὶ χώραν
" καὶ δύναμιν, πειράσομαι ποιεῖν μήπο-
" τε μεταμελῆσαι τῆς πρὸς ἐμὲ ὁδοῦ.
" Καὶ τὸ μέγιστον δή, ὅτω περιφανῶς
" τῶν θεῶν διδόντων ἀγαθὰ, καὶ φοβοίμην
" ἂν αὐτὸς καὶ αἰσχυνοίμην ἀπολιπὼν
" ταῦτα εἰκῆ ἀπελθεῖν. Ἐγὼ μὲν οὖν,
" ἔφη, ὅτω ποιήσω· ὑμεῖς δὲ ὅπως γινώ-
" σκετε, οὕτω καὶ ποιεῖτε· καὶ ἐμοὶ εἶ-
" πατε ὅ,τι ἂν ὑμῖν δοκῇ." Ὁ μὲν οὕ-
τως εἶπε·

Πρῶτος δὲ, ὁ φήσας ποτὲ συγγενὴς τοῦ Κύρου εἶναι, πρὸς ταῦτα ἔλεξεν, Ἀλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ· (βασιλεὺς μὲν γὰρ ἔμοιγε δοκεῖς σὺ φύσει πεφυκέναι, ὐδὲν ἧττον ἢ ὁ ἐν τῷ σμήνει φυόμενος τῶν μελιττῶν ἡγεμών. Ἐκείνῳ τε γὰρ αἰεὶ αἱ μέλιτται ἑκοῦσαι πείθονται·

ὅπου δ' ἂν μένῃ, καὶ ἀδεμία ἐντεῦθεν ἀπέρχεται· ἢν δέ που ἐξίῃ, ἀδεμία αὐτοῦ ἀπολείπεται· οὕτω δεινός τις αὐταῖς ἔρως τοῦ ἄρχεσθαι ὑπ' ἐκείνου ἐγγίγνεται. Καὶ πρὸς σὲ δέ μοι δοκοῦσι παραπλησίως πως οἱ ἄνθρωποι οὗτοι διακεῖσθαι. Καὶ γὰρ εἰς Πέρσας ὅτε παρ' ἡμῶν ἀπῄεις, τίς Μήδων ἢ νέος ἢ γέρων σοῦ ἀπελείφθη, τοῦ μή σοι ἀκολουθεῖν, ἕως ὅτε Ἀστυάγης ἡμᾶς ἀπέστρεψεν; Ἐπεὶ δὲ ἐκ Περσῶν βοηθὸς ἡμῖν ὁρμήθης, χεδὸν αὖ ὁρῶμεν τοὺς φίλους σου πάντας ἐθελουσίους συνεπομένους. Ὅτε δ' αὖ τῆς δεύρο στρατείας ἐπεθύμησας, πάντες σοι Μῆδοι ἑκόντες ἠκολούθησαν. Νῦν δ' αὖ ὕτως ἔχομεν, ὡς σὺν σοὶ μὲν ὅμως καὶ ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντες θαῤῥοῦμεν, ἄνευ δὲ σοῦ καὶ οἴκαδε ἀπιέναι φοβούμεθα) οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ὅπως ποιήσουσιν, αὐτοὶ ἐροῦσιν· ἐγὼ δέ, ὦ Κῦρε, καὶ ὧν ἐγὼ κρατῶ, καὶ μενοῦμεν παρά σοι, καὶ ὁρῶντές σε ἀνεξόμεθα, καὶ καρτερήσομεν ὑπὸ σοῦ εὐεργετούμενοι.

Επὶ τούτοις ὁ Τιγράνης ἔλεξεν ὧδε· Σὺ, ἔφη, ὦ Κῦρε, μή τι θαυμάσῃς ἂν ἐγὼ σιγῶ· ἡ γὰρ ἐμὴ ψυχὴ, ἔφη, οὐχ ὡς βουλεύσουσα παρεσκεύασται, ἀλλ' ὡς ποιήσουσα ὅ,τι ἂν παραγγέλλῃς. Ὁ δὲ Ὑρκάνιος εἶπεν, Αλλ' ἐγὼ μὲν, ὦ Μῆδοι, εἰ νῦν ἀπέλθοιτε, δαίμονος ἂν φαίην τὴν βούλησιν εἶναι, τὸ μὴ ἐᾶσαι ὑμᾶς μέγα εὐδαίμονας γενέσθαι· ἀνθρωπίνῃ δὲ γνώμῃ τίς ἂν ἢ φευγόντων πολεμίων ἀποτρέποιτο, ἢ ὅπλα παραδιδόντων οὐκ ἂν λαμβάνοι, ἢ ἑαυτοὺς παραδιδόντων χὴ τὰ ἑαυτῶν οὐκ ἂν δέχοιτο; ἄλλως τε καὶ τοῦ ἡγεμόνος ἡμῖν ὄντος τοιούτου, ὃς ἐμοὶ δοκεῖ (ὡς ὄμνυμι ὑμῖν πάντας τοὺς θεούς) εὖ ποιῶν ἡμᾶς μᾶλλον ἥδεσθαι ἢ ἑαυτὸν πλουτίζων. Επὶ τούτῳ πάντες οἱ Μῆδοι τοιαῦτα ἔλεγον, Σὺ, ὦ Κῦρε, ἐξήγαγες ἡμᾶς· καὶ οἶσθα ὅταν ἀπιέναι καιρός σοι δοκῇ εἶναι, σὺν σοὶ ἡμᾶς ἀπάγαγε. Ὁ δὲ Κῦρος ταῦτα ἀκούσας, ἐπεύξατο, Αλλ'

ὦ Ζεῦ μέγιστε, αἰτοῦμαί σε, δός μοι τοὺς ἐμὲ τιμῶντας νικῆσαι εὖ ποιοῦντα. Ἐκ τούτου ἐκέλευσε τοὺς μὲν ἄλλους φυλακὰς καταστήσαντας, ἀμφ' αὐτοὺς ἤδη ἔχειν, τοὺς δὲ Πέρσας διαλαβεῖν τὰς σκηνάς, τοῖς μὲν ἱππεῦσι τὰς τούτοις πρεπούσας, τοῖς δὲ πεζοῖς τὰς τούτοις ἀρκούσας· καὶ οὕτω καταστήσασθαι ὅπως ποιοῦντες οἱ ἐν ταῖς σκηναῖς ἅπαντες τὰ δέοντα φέρωσιν εἰς τὰς τάξεις τοῖς Πέρσαις, καὶ τοὺς ἵππους θεραπευμένους παρέχωσι· Πέρσαις δὲ μηδὲν ἄλλο ἢ ἔργον ἢ τὰ πρὸς πόλεμον ἐκπονεῖν. Ταύτην μὲν οὕτω τὴν ἡμέραν διήγαγον·

Πρωΐ δ' ἀναστάντες ἐπορεύοντο πρὸς τὸν Γωβρύαν, Κῦρος μὲν ἐφ' ἵππῳ, καὶ οἱ Περσῶν ἱππεῖς, γεγενημένοι ἀμφὶ τοὺς διακοσίους· οἱ δὲ τὰ τούτων γέρρα καὶ τὰς κοπίδας ἔχοντες ἐπὶ τούτοις εἵποντο, ἴσοι ὄντες τὸν ἀριθμόν. Καὶ ἡ ἄλλη δὴ στρατιὰ ἐπορεύετο τεταγμένη. Ἔκαστον δὲ ἑ-

κέλευσε τοῖς καινοῖς ἑαυτῶν θεράπουσιν εἰπεῖν, ὅτι ὅστις ἂν αὐτῶν ἢ τῶν ὀπισθοφυλάκων φαίνηται ὄπισθεν, ἢ τῷ μετώπῳ πρόσθεν, ἢ κατὰ πλάγια ἔξω τῶν ἐν τάξει ὄντων ἁλίσκηται, κολασθήσεται. Δευτεραῖοι δὲ ἀμφὶ δείλην γίγνονται πρὸς τῷ Γωβρύου χωρίῳ, καὶ ὁρῶσιν ὑπερίσχυρόν τε τὸ ἔρυμα, καὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν πάντα παρεσκευασμένα, ὡς ἂν κράτιστα ἀπομάχοιντο· καὶ βοὸς δὲ πολλοὺς καὶ πάμπολλα πρόβατα ὑπὸ τὰ ἐρύματα προσηγμένα ἑώρων. Πέμψας δὲ ὁ Γωβρύας ἐκέλευσε τὸν Κῦρον περιελάσαντα ἰδεῖν ᾗ ἡ πρόσοδος εὐπετεστάτη, εἶσω δὲ πέμψαι πρὸς ἑαυτὸν τῶν πιστῶν τινάς, οἵτινες αὐτῷ τὰ ἔνδον ἰδόντες ἀπαγγελοῦσιν. Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος αὐτὸς μὲν τῷ ὄντι βουλόμενος ἰδεῖν, εἴπη εἴη αἱρέσιμον τὸ τεῖχος, ἢ ψευδὴς φαίνοιτο ὁ Γωβρύας, περιήλαυνε πάντοθεν, ἑώρα τε ἰσχυρότερα πάντα ἢ προσελθεῖν· ὡς δ' ἔπεμψε πρὸς

Γωβρύαν, ἀπήγγελλον τῷ Κύρῳ ὅτι τοσαῦτα εἴη ἔνδον ἀγαθὰ ὅσα ἐπ' ἀνθρώπων γενεᾶν, ὡς σφίσι δοκεῖν, μὴ ἂν ἐπιλείπειν τοὺς ἔνδον ὄντας. Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐν φροντίδι ἦν ὅ,τι ποτε εἴη ταῦτα· ὁ δὲ Γωβρύας αὐτός τε ἐξήει πρὸς αὐτὸν, καὶ τοὺς ἔνδοθεν πάντας ἐξῆγε, φέροντας οἶνον, ἄλευρα ἄλλους δὲ ἐλαύνοντας βοῦς καὶ ὗς, ὄϊς, αἶγας· καὶ εἴ τι βρωτὸν, πάντα ἱκανὰ προσῆγον, ὡς δειπνῆσαι καλῶς ἅπασαν τὴν σὺν Κύρῳ στρατιάν. Οἱ μὲν δὴ ἐπὶ τούτῳ ταχθέντες διηροῦντό τε ταῦτα καὶ ἐδειπνοποιοῦντο. Ὁ δὲ Γωβρύας, ἐπεὶ πάντες οἱ ἄνδρες αὐτῷ ἔξω ἦσαν, εἰσιέναι ἐκέλευσε τὸν Κῦρον ὅπως νομίζει ἀσφαλέστατα. Προεισπέμψας οὖν ὁ Κῦρος προσκόπους καὶ δύναμιν, καὶ αὐτὸς οὕτως εἰσῄει. Ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθεν ἀναπεπταμένας ἔχων τὰς πύλας, παρεκάλει πάντας τοὺς φίλους καὶ ἄρχοντας τῶν μεθ' ἑαυτοῦ. Ἐπεὶ δὲ ἔνδον ἦσαν, ἐκφέρων ὁ Γωβρύας

φιάλας χρυσᾶς, καὶ προχόας, καὶ κάλπιδας, καὶ κόσμον παντοῖον, καὶ δαρεικοὺς ἀμέτρους τινάς, καὶ πάντα καλά, καὶ τέλος τὴν θυγατέρα (δεινὸν ἄρα κάλλος ἢ μέγεθος, πενθικῶς δὲ ἔχουσαν τοῦ ἀδελφοῦ τεθνηκότος) ἐξαγαγών, τάδε εἶπεν. Ω Κῦρε, ἐγώ σοι τὰ μὲν χρήματα ταῦτα δίδωμι· τὴν δὲ θυγατέρα ταύτην ἐπιτρέπω διαθέσθαι ὅπως ἂν σὺ βούλῃ. Ἰκετεύομεν δὲ, ἐγὼ μὲν ἢ πρόσθεν, τοῦ υἱοῦ, αὕτη δὲ νῦν, τοῦ ἀδελφοῦ τιμωρὸν γενέσθαι σε.

Ὁ δὲ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπεν, Αλλ' ἐγώ σοι μὲν ἢ τότε ὑπεχόμην, ἀψευδοῦντός σου τιμωρήσειν εἰς δύναμιν· νῦν δὲ ὅτε σε ἀληθεύοντα ὁρῶ ἤδη, ὀφείλω τὴν ὑπόσχεσιν· καὶ ταύτῃ ὑπισχνοῦμαι τὰ αὐτὰ ταῦτα σὺν θεοῖς ποιήσειν. Καὶ τὰ μὲν χρήματα, ἔφη, ἐγὼ ταῦτα δέχομαι, δίδωμι δ' αὐτὰ τῇ παιδὶ ταύτῃ, ἢ ἐκείνῳ, ὅς ἂν γήμῃ αὐτήν. Εν δὲ δῶρον ἄπειμι ἔχων παρὰ σοῦ, ἀνθ' ὧν ἐγὼ οὐδὲ ἂν τὰ ἐν

Βαβυλῶνι, ἐν ᾗ πλεῖστά ἐστιν, ὑδὲ τὰ παντα χῦ, ἀντὶ τούτου ὃ σύ μοι δεδώρησαι, ῥᾴδιον ἂν ἔχων ἀπέλθοιμι. Καὶ ὁ Γωβρύας, θαυμάσας τί ποτε τοῦτο εἴη, καὶ ὑποπλεύσας μὴ τὴν θυγατέρα λέγοι, οὕτως ἤρετο, Καὶ τί τοῦτ' ἐστὶν, ἔφη, ὦ Κῦρε; Καὶ ὁ Κῦρος ἀπεκρίνατο, ὅτι, ἔφη, ὦ Γωβρύα, πολλοὺς μὲν οἶομαι εἶναι ἀνθρώπους, οἳ ἄτε ἀσεβεῖν ἂν θέλοιεν, ἄτε ἀδικεῖν, ἄτε ἂν ψεύδοιντο ἑκόντες εἶναι· διὰ δὲ τὸ μηδένα αὐτοῖς ἠθεληκέναι προέσθαι μήτε χρήματα πολλὰ, μήτε τυραννίδα, μήτε τείχη ἐρυμνὰ, μήτε τέκνα ἀξιέραστα, ἀποθνήσκουσι πρότερον πρὶν δῆλοι γενέσθαι οἷοι ἦσαν· ἐμοὶ δὲ σὺ νῦν καὶ τείχη ἐρυμνὰ, καὶ πλοῦτον παντοδαπὸν, καὶ δύναμιν τὴν σὴν, καὶ θυγατέρα ἀξιόκτητον ἐγχειρίσας, πεποίηκάς με δῆλον γενέσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις ὅτι οὔτ' ἂν ἀσεβεῖν περὶ ξένους ἐθέλοιμι, οὔτ' ἂν ἀδικεῖν χρημάτων ἕνεκεν, οὔτε συνθήκας ψευδοίμην ἂν ἐκὼν

εἶναι. Τοῦτ' οὖν ἐγώ σοι, εὖ ἴσθι, ἕως ἀνὴρ δίκαιος ὦ, καὶ δοκῶν εἶναι τοιοῦτος ἐπαινῶμαι ὑπ' ἀνθρώπων, οὔποτ' ἐπιλήσομαι· ἀλλὰ πειράσομαι σε ἀντιτιμῆσαι πᾶσι τοῖς καλοῖς. Καὶ ἀνδρὸς δ', ἔφη, τῇ θυγατρὶ μὴ φοβοῦ ὡς ἀπορήσεις ἀξίου ταύτης· πολλοὶ γὰρ κἠ ἀγαθοὶ φίλοι εἰσὶν ἐμοί, ὧν ὅστις γαμεῖ αὐτήν, εἰ μέντοι χρήματα ἕξει τοσαῦτα ὅσα δίδως, ἢ καὶ ἄλλα πολλαπλάσια τούτων, οὐκ ἂν ἔχοιμι εἰπεῖν· σὺ μέντοι εὖ ἴσθι ὅτι εἰσί τινες αὐτῶν, οἳ ὧν μὲν σὺ δίδως χρημάτων, οὐδὲ μικρὸν τούτων ἕνεκα σὲ μᾶλλον θαυμάσουσιν· ἐμὲ δὲ ζηλοῦσι νυνὶ, κἠ εὔχονται πᾶσι θεοῖς γενέσθαι ποτὲ καὶ ἑαυτοὺς ἐπιδεῖξαι ὡς πιστοὶ μέν εἰσιν οὐδὲν ἧττον ἐμοῦ τοῖς φίλοις, τοῖς δὲ πολεμίοις οὐδέποτ' ἂν ὑφεῖντο ζῶντες, εἰ μὴ θεὸς βλάπτοι· ἀντὶ δ' ἀρετῆς καὶ δόξης ἀγαθῆς ὅτι οὐκ ἂν τὰ Σύρων, πρὸς τοῖς σοῖς, καὶ Ἀσσυρίων πάντα προέλοιντο· τοιούτους ἄνδρας εὖ ἴ-

ὅτι ἐνταῦθα καθημένους. Καὶ ὁ Γωβρύας ἐπιγελάσας, Πρὸς θεῶν, ἔφη, ὦ Κῦρε, δεῖξόν μοι πῦ ἔστοί εἰσιν, ἵνα σε τούτων τινὰ αἰτήσωμαι παῖδά μοι γενέσθαι. Ἀμέλει, ἔφη, οὐδὲν ἐμοῦ σε δεήσει πυνθάνεσθαι, ἀλλ' ἢν σὺν ἡμῖν ἕπῃ, αὐτὸς σὺ ἕξεις καὶ ἄλλῳ δεικνῦναι αὐτῶν ἕκαστον.

Τοσαῦτα δ' εἰπὼν δεξιάν τ' ἔλαβε τοῦ Γωβρύα, καὶ ἀναστὰς ἐξῆει, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πάντας ἐξήγαγε· καὶ πολλὰ δεομένου τοῦ Γωβρύα ἔνδον δειπνεῖν, οὐκ ἠθέλησεν· ἀλλ' ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐδείπνει, καὶ τὸν Γωβρύαν σύνδειπνον παρέλαβεν. Ἐπὶ σκιάδος δὲ κατακλιθεὶς ἤρετο αὐτὸν ὧδε, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Γωβρύα, πότερον οἴει εἶναί σοι πλείω ἢ ἡμῶν ἑκάστῳ στρώματα; Καὶ ὃς εἶπεν, Ὑμῖν νὴ τὸν Δί' εὖ οἶδ' ὅτι στρώματα πλείω ἐστὶ καὶ κλίναι, καὶ οἰκία γε πολλῷ μείζων ἡ ὑμετέρα τῆς ἐμῆς· οἵ γε οἰκίᾳ μὲν χρῆσθε γῇ τε καὶ ὑφαντῷ, κλίναι δ' ὑμῖν εἰσιν ὁπόσαι γέ-

γοιντ' ἂν εἶναι ἐπὶ γῆς· βρώματα δὲ νομίζετε οὐχ ὁπόσα πρόβατα φύει ἔρια, ἀλλ' ὁπόσα φρύγανα ὄρη τε καὶ πεδία ἀνίησι. Τότε μὲν δὴ πρῶτον ὁ Γωβρύας συνδειπνῶν αὐτοῖς, ὁρῶν τὴν φαυλότητα τῶν παρατιθεμένων βρωμάτων, πολὺ σφᾶς ἐνόμιζεν εἶναι ἐλευθεριωτέρους αὐτῶν. Ἐπεὶ δὲ κατενόησε τὴν μετριότητα τῶν σίτων· (ἐπ' ὀδενὶ γὰρ βρώματι οὐδὲ πόματι Πέρσης ἀνὴρ τῶν πεπαιδευμένων ὄντε ὄμμασιν ἂν ἐκπεπληγμένος καταφανὴς γένοιτο, οὔτε ἁρπαγῇ, οὔτε νόῳ, μὴ οὐχὶ προνοεῖν ἅπερ ἂν καὶ μὴ ἐν σίτῳ ὦν· ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἱππικοὶ, διὰ τὸ μὴ ταράττεσθαι ἐπὶ τῶν ἵππων, δύνανται ἅμα ἱππεύοντες καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ λέγειν τὸ δέον, οὕτω καὶ ἐκεῖνοι ἐν τῷ σίτῳ οἴονται δεῖν φρόνιμοι καὶ μέτριοι φαίνεσθαι· τὸ δὲ κεκινῆσθαι ὑπὸ τῶν βρωμάτων καὶ τῆς πόσεως, πάνυ αὐτοῖς κυνικὸν καὶ θηριῶδες δοκεῖ εἶναι) ἐνενόησε δὲ αὐτῶν καὶ ὡς ἐπη-

ρώτων ἀλλήλους τοιαῦτα οἷα ἐρωτηθῆναι ἥδιον ἦν ἢ μή, καὶ ὡς ἔσκωπτον οἷα σκωφθῆναι ἥδιον ἦν ἢ μή· ἅ, τε ἔπαιζον ὡς πολὺ μὲν ὕβρεως ἀπῆν, πολὺ δὲ τοῦ αἰσχρόν τι ποιεῖν, πολὺ δὲ τοῦ χαλεπαίνεσθαι πρὸς ἀλλήλους. Μέγιστον δ' αὐτῷ ἔδοξεν εἶναι, τὸ ἐν στρατείᾳ ὄντας τῶν εἰς τὸν αὐτὸν κίνδυνον ἐμβαινόντων μηδενὸς οἴεσθαι δεῖν πλείω παρατίθεσθαι, ἀλλὰ τοῦτο νομίζειν μεγίστην εὐωχίαν εἶναι, τοὺς συμμάχεσθαι μέλλοντας ὅτι βελτίστους παρασκευάζειν. Ἡνίκα δὲ ὁ Γωβρύας εἰς οἶκον ἀπιὼν ἀνίστατο, εἰπεῖν λέγεται, Οὐκέτι θαυμάζω, ὦ Κῦρε, εἰ ἐκπώματα μὲν καὶ ἱμάτια καὶ χρυσίον ἡμεῖς ὑμῶν πλείονα κεκτήμεθα, αὐτοὶ δ' ἐλάττονος ὑμῶν ἄξιοί ἐσμεν. Ἡμεῖς γὰρ ἐπιμελούμεθα ὅπως ἡμῖν ταῦτα ὡς πλεῖστα ἔσται, ὑμεῖς δέ μοι δοκεῖτε ἐπιμελεῖσθαι ὅπως αὐτοὶ ὡς κράτιστοι ἔσεσθε. Ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ Κῦρος, Ἀγ', ἔφη,

ὦ Γωβρύα, ὅπως πρωὶ παρέσῃ ἔχων τὺς ἱππέας ἐξωπλισμένυς, ἵνα καὶ τὴν δύναμίν συ ἴδωμεν, καὶ ἅμα διὰ τῆς σῆς χώρας ἄγῃς ἡμᾶς, ὡς ἂν εἰδῶμεν ἃ τε δεῖ φίλια καὶ πολέμια ἡμᾶς νομίζειν. Τότε μὲν δὴ ταῦτα εἰπόντες ἀπῆλθον ἑκάτερος ἐπὶ τὰ προσήκοντα.

Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, παρῆν ὁ Γωβρύας ἔχων τὺς ἱππέας, καὶ ἡγεῖτο. Ὁ δὲ Κῦρος, ὥσπερ προσήκει ἀνδρὶ ἄρχοντι, ὐ μόνον τῷ πορεύεσθαι τὴν ὁδὸν προσεῖχε τὸν νῦν, ἀλλ' ἅμα προϊὼν ἐπεσκοπεῖτο εἴτι δυνατὸν εἴη τὺς μὲν πολεμίυς ἀσθενεσέρυς ποιεῖν, αὐτὺς δὲ ἰσχυροτέρους. Καλέσας οὖν τὸν Ὑρκάνιον καὶ τὸν Γωβρύαν, (τύτυς γὰρ ἐνόμιζε μάλιστα εἰδέναι ὧν αὐτὸς ᾤετο δεῖσθαι μαθεῖν) Ἐγώ τοι, ἔφη, ἄνδρες φίλοι, οἶομαι, σὺν ὑμῖν ὡς πιστοῖς βυλευόμενος περὶ τοῦ πολέμυ τοῦδε, ὐκ ἂν ἐξαμαρτάνειν· ὁρῶ γὰρ ὑμῖν ἔτι μᾶλλον, ἢ ἐμοὶ, σκεπτέον ὄν, ὅπως ὁ Ασ-

σύριος ἡμῶν μὴ ἐπικρατήσει. Ἐμοὶ μὲν γὰρ, ἔφη, τῶνδε ἀποσφαλέντι ἐς ἴν ἴσως καὶ ἄλλη ἀποστροφή· ὑμῖν δὲ, εἰ ὅτος ἐπικρατήσει, ὁρῶ ἅπαντα τὰ ὄντα ἀλλότρια γιγνόμενα. Καὶ γὰρ ἐμοὶ μὲν πολέμιός ἐστιν, οὐκ ἐμὲ μισῶν, ἀλλ' οἰόμενος ἀσύμφορον εἶναι αὐτῷ, ἡμᾶς μεγάλους εἶναι· καὶ στρατεύει διὰ τοῦτο ἐφ' ἡμᾶς· ὑμᾶς δὲ καὶ μισεῖ, καὶ ἀδικεῖσθαι νομίζει ὑφ' ὑμῶν. Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίναντο ἀμφότεροι, καὶ τὰ αὐτὰ περαίνειν ὅτι μέλοι, ὡς ταῦτα εἰδόσι, σφίσι, καὶ μέλον αὐτοῖς ἰσχυρῶς, ὅπη τὰ νῦν παρόντα ἀποβήσοιτο.

Ἐνταῦθα δὴ ἤρχετο ὧδε, Λέξατέ μοι, ἔφη, ὑμᾶς μόνους ἐνόμιζε πολεμικῶς ἔχειν ὁ Ἀσσύριος πρὸς ἑαυτόν; ἢ ἐπίσασθε καὶ ἄλλον τινὰ αὐτῷ πολέμιον; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ὑρκάνιος, πολεμιώτατοι μέν εἰσιν αὐτῷ Καδούσιοι, ἔθνος μάλα πολὺ καὶ ἄλκιμον· Σάκαι γε μὴν, ὅμοροι ἡμῖν, οἳ πολλὰ κακὰ πεπόνθασιν ὑπὸ τοῦ Ἀσσυρίου·

ἐπειρᾶτο γὰρ καὶ ἐκείνους, ὥσπερ καὶ ἡμᾶς, καταφρέφασθαι. Οὐκοῦν οἶεσθε, ἔφη, νῦν αὐτοὺς ἀμφοτέρους ἡδέως ἂν ἐπιβῆναι σὺν ἡμῖν τῷ Ασσυρίῳ; Εφασαν, καὶ σφόδρα γε, εἴπερ δύναντο συμμίξαι. Τί δ' ἐν μέσῳ, ἔφη, ἐστὶ τὸ συμμίξαι; Ασσύριοι, ἔφασαν, τὸ αὐτὸ ἔθνος δι' ὅπερ νῦν πορεύῃ. Επεὶ δὲ ταῦτα ἤκουσεν ὁ Κῦρος, Τί γάρ; ἔφη, ὦ Γωβρύα, ὃ σὺ τὸ νεανίσκου τούτου, ὃς νῦν εἰς τὴν βασιλείαν καθέστηκεν, ὑπερφανίαν πολλήν τινα τοῦ τρόπου κατηγορεῖς; Τοιαῦτα γάρ, οἶμαι, ἔφη ὁ Γωβρύας, ἔπαθον ὑπ' αὐτοῦ. Πότερα δῆτα, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰς σὲ μόνον ἐγένετο τοιοῦτος, ἢ καὶ εἰς ἄλλους τινάς; Νὴ Δί' ἔφη ὁ Γωβρύας, καὶ εἰς ἄλλους πολλούς. Αλλὰ τοὺς μὲν ἀδικοῦντας οἷα ὑβρίζει, τί δεῖ λέγειν; ἑνὸς δ' ἀνδρὸς πολὺ δυνατωτέρου ἢ ἐγὼ εἰμὶ, καὶ ἐκείνου ἑταῖρον ὄντα, ὥσπερ τὸν ἐμὸν, συμπίνοντα παρ' ἑαυτῷ συλλαβὼν ἐξέτεμεν, ὡς μέν τινες ἔφασαν,

ὅτι ἡ παλλακὴ αὐτοῦ ἐπήνεσεν αὐτὸν ὡς καλὸς εἴη, καὶ ἐμακάρισε τὴν μέλλουσαν αὐτῷ γυναῖκα ἔσεσθαι· ὡς δὲ οὗτος νῦν λέγει, ὅτι ἐπείρασεν αὐτοῦ τὴν παλλακίδα. Καὶ νῦν οὗτος εὐνοῦχος μέν ἐστι, τὴν δὲ ἀρχὴν ἔχει, ἐπεὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐτελεύτησεν. Οὐκοῦν, ἔφη, οἴει ἂν καὶ τοῦτον ἡμᾶς ἰδεῖν ἡδέως, εἰ οἷοντο αὐτῷ βοηθοὶ ἂν γενέσθαι; Εὖ μὲν οἶδα, ἔφη ὁ Γωβρύας· ἀλλ' ἰδεῖν τοι αὐτὸν χαλεπόν ἐστιν, ὦ Κῦρε. Πῶς; ἔφη ὁ Κῦρος. Ὅτι εἰ μέλλοι τις ἐκείνῳ συμμίξειν, παρ' αὐτὴν τὴν Βαβυλῶνα δεῖ παριέναι. Τί οὖν, ἔφη, τοῦτο χαλεπόν; Ὅτι νὴ Δί', ἔφη ὁ Γωβρύας, οἶδα ἐξελθοῦσαν δύναμιν αὐτόθεν πολλαπλασίαν ἧς σὺ νῦν ἔχεις· εὖ δ' ἴσθι ὅτι διὰ ταῦτα ἧττόν σοι νῦν, ἢ τὸ πρῶτον, οἱ Ἀσσύριοι καὶ τὰ ὅπλα ἀποφέρουσι, καὶ τοὺς ἵππους ἀπάγουσιν, ὅτι τοῖς ἰδοῦσιν αὐτὴν ὀλίγη ἔδοξεν ἡ σὴ δύναμις· καὶ οὗτος ὁ λό-

γος πολὺς ἤδη ἐνέσπαρται· δοκεῖ δέ μοι, ἔφη, βέλτιον εἶναι φυλατομένους πορεύεσθαι.

Καὶ ὁ Κῦρος ἀκούσας τῦ Γωβρύου τοιαῦτα, τοιάδε πρὸς αὐτὸν ἔλεξε· Καλῶς μοι δοκεῖς, ὦ Γωβρύα, λέγειν, κελεύων ὡς ἀσφαλέστατα τὰς πορείας ποιεῖσθαι. Ἐγωγ' ἂν σκοπῶν ὅ δύναμαι ἐννοῆσαι ἀσφαλεστέραν ὁδεμίαν πορείαν ἡμῖν τῆς πρὸς αὐτὴν Βαβυλῶνα πορείας ἰέναι, εἰ ἐκεῖ τῶν πολεμίων ἐστὶ τὸ κράτιστον. Πολλοὶ μὲν γάρ εἰσιν, ὡς σὺ φῄς· εἰ δὲ καὶ θαρρήσουσι, κ᾽ δεινοὶ ἡμῖν, ὡς ἐγώ φημι, ἔσονται. Μὴ ὁρῶντες μὲν ἂν ἡμᾶς, ἀλλ' οἰόμενοι ἀφανεῖς εἶναι διὰ τὸ φοβεῖσθαι ἐκείνους, σάφ' ἴσθι, ἔφη, ὅτι τῦ μὲν φόβου ἀπαλλάξονται, ὃς αὐτοῖς ἐγένετο, θάρσος δὲ ἐμφύσεται ἀντὶ τούτου τοσούτῳ μεῖζον, ὅσῳ ἂν πλείονα χρόνον ἡμᾶς μὴ ὁρῶσιν· ἢν δὲ κ᾽ ἤδη ἴωμεν ἐπ' αὐτούς, πολλοὺς μὲν αὐτῶν εὑρήσομεν ἔτι κλαίοντας τοὺς ἀποθανόντας ὑφ' ἡμῶν, πολλοὺς δ' ἔ-

τι τραύματα ἐπιδεδεμένους, ἃ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἔλαβον, πάντας δ' ἔτι μεμνημένους τῆς τῦδε μὲν τῦ στρατεύματος τόλμης, τῆς δ' αὐτῶν φυγῆς τε καὶ συμφορᾶς. Εὖ δ' ἴσθι, ὦ Γωβρύα, εἶναι καὶ τῦτο ἥδη, ὡς οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι, ὅταν μὲν θαρρήσωσιν ἀνυπόστατον τὸ φρόνημα παρέχονται· ὅταν δὲ δείσωσιν, ὅσῳ ἂν πλείους ὦσι, τοσύτῳ μείζω καὶ ἐκπεπληγμένον μᾶλλον τὸν φόβον κέκτηνται. Ἐκ πολλῶν μὲν γὰρ καὶ κακῶν λόγων ηὐξημένος αὐτοῖς πάρεστιν, ἐκ πολλῶν δὲ καὶ πονηρῶν χρημάτων, ἐκ πολλῶν δὲ καὶ δυσθύμων τε καὶ ἐξεστηκότων προσώπων ἤθροισται· ὥστε ὑπὸ τῦ μεγέθους οὐ ῥάδιον αὐτόν ἐστιν οὔτε λόγοις κατασβέσαι, οὔτε προσάγοντα πολεμίοις μένος ἐμβαλεῖν, οὔτ' ἀπάγοντα ἀναθρέψαι τὸ φρόνημα· ἀλλ' ὅσῳ ἂν μᾶλλον αὐτοῖς θαρσεῖν παρακελεύῃ, τοσύτῳ ἐν δεινοτέροις ἡγοῦνται εἶναι. Ἐκεῖνο μέντοι ἤδη σκεψώμεθα ἀκριβῶς ὅπως ἔχει.

Εἰ μὲν γὰρ τὸ ἀπὸ τῦδε αἱ νίκαι ἔσονται ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις, ὁπότεροι ἂν πλείονα ὄχλον ἀπαριθμήσωσιν, ὀρθῶς κὴ σὺ φοβῇ περὶ ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς τῷ ὄντι ἐν δεινοῖς ἐσμεν· εἰ μέντοι, ὥσπερ πρόσθεν, διὰ τὺς εὖ μαχομένυς, ἔτι κὴ νῦν, αἱ μάχαι κρίνονται, θαῤῥῶν ὐδὲν ἂν σφαλείης· πολὺ μὲν γὰρ σὺν θεοῖς παρ' ἡμῖν πλείονας εὑρήσεις τὺς θέλοντας μάχεσθαι ἢ παρ' ἐκείνοις. Ὡς δὲ ἔτι μᾶλλον θαῤῥῇς, κὴ τόδε κατανόησον· οἱ μὲν γὰρ πολέμιοι πολὺ μὲν ἐλάττονές εἰσι νῦν, ἢ πρὶν ἡττηθῆναι ὑφ' ἡμῶν, πολὺ δὲ ἐλάττονες, ἢ ὅτε ἀπέδρασαν ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ καὶ μείζονες νῦν, ἐπεὶ ἐνικήσαμεν· καὶ ἰσχυρότεροι, ἐπεὶ ὑμεῖς ἡμῖν προσεγένεσθε· μὴ γὰρ ἔτι ἀτίμαζε μηδὲ τὺς σύς, ἐπεὶ σὺν ἡμῖν εἰσι· σὺν γὰρ τοῖς νικῶσι σάφ' ἴσθι, ὦ Γωβρύα, θαῤῥοῦντες καὶ οἱ ἀκόλυθοι ἕπονται. Μὴ λανθανέτω δέ σε μηδὲ τῦτ', ἔφη, ὅτι ἔξεσι μὲν τοῖς πολεμίοις καὶ νῦν

δεῖν ἡμᾶς· γοργότεροι δὲ, σάφ' ἴσθι, ἁδαμῶς ἂν αὐτοῖς φανείημεν, ἢ ἰόντες ἐπ' ἐκείνους. Ὡς οὖν ἐμοῦ ταῦτα γιγνώσκοντος, ἄγε ἡμᾶς εὐθὺ τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος.

Οὕτω μὲν δὴ πορευόμενοι, τεταρταῖοι ἐπὶ τοῖς ὁρίοις τῆς Γωβρύου χώρας ἐγένοντο. Ὡς δ' ἐν τῇ πολεμίᾳ ἦν, κατέστησε λαβὼν ἐν τάξει μεθ' ἑαυτοῦ τούς τε πεζοὺς καὶ τῶν ἱππέων ὅσους ἐδόκει αὐτῷ καλῶς ἔχειν· τοὺς δ' ἄλλους ἱππέας ἀφῆκε καταθεῖν, καὶ ἐκέλευσε τοὺς μὲν ὅπλα ἔχοντας καταναίνειν, τοὺς δ' ἄλλους καὶ πρόβατα, ὅσα ἂν λάβωσιν, ἄγειν πρὸς αὐτόν. Ἐκέλευσε δὲ καὶ τοὺς Πέρσας συγκαταθεῖν· καὶ ἦκον πολλοὶ μὲν αὐτῶν κατακεκυλισμένοι ἀπὸ τῶν ἵππων, πολλοὶ δὲ καὶ λείαν πλείστην ἄγοντες. Ὡς δὲ παρῆν ἡ λεία, συγκαλέσας τούς τε τῶν Μήδων ἄρχοντας καὶ τῶν Ὑρκανίων, καὶ τοὺς ὁμοτίμους, ἔλεξεν ὧδε· Ἄνδρες φίλοι, ἐξέπεμψεν ἡμᾶς ἅπαντας πολλοῖς ἀγαθοῖς

ὁ Γωβρύας. Εἰ οὖν, ἔφη, τοῖς θεοῖς ἐξελόντες τὰ νομιζόμενα καὶ τῇ ἄλλῃ στρατιᾷ τὰ ἱκανά, δοίημεν τὴν ἄλλην τούτῳ λείαν, ἆρ' ἂν, ἔφη, καλὸν ποιήσαιμεν, τῷ εὐθὺς φανεροὶ εἶναι ὅτι χὴ τοὺς εὖ ποιοῦντας πειρώμεθα νικᾶν εὖ ποιοῦντες. Ὡς δὲ τοῦτ' ἤκουσαν, πάντες μὲν ἐπήνουν, πάντες δ' ἐνεκωμίαζον· εἷς δὲ καὶ ἔλεξεν ὧδε, Πάνυ, ἔφη, ὦ Κῦρε, τοῦτο ποιήσομεν. Καὶ γάρ ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὁ Γωβρύας πλωχούς τινας ἐνόμιζεν ἡμᾶς, ὅτι ὑ δαρεικῶν μεσοὶ ἤχομεν, οὐδ' ἐκ χρυσῶν φιαλῶν ἐπίνομεν· εἰ δὲ τοῦτο ποιήσαιμεν, γνοίη ἄν, ἔφη, ὅτι ἐλευθερίους εἶναι χὴ ἄνευ χρυσίου ἐσίν. Ἰτε δή, ἔφη, τὰ τῶν θεῶν ἀποδόντες τοῖς μάγοις, καὶ ὅσα τῇ στρατιᾷ ἱκανὰ ἐξελόντες, τὰ ἄλλα καλέσαντες τὸν Γωβρύαν δότε αὐτῷ. Οὕτω δὴ λαβόντες ἐκεῖνοι ὅσα ἔδει, τὰ ἄλλα ἔδοσαν τῷ Γωβρύᾳ.

Ἐκ τούτου δὴ ἦει πρὸς αὐτὴν Βαβυλῶ-

να, παραταξάμενος ὥσπερ ὅτε ἡ μάχη ἦν. Ὡς δ' οὐκ ἀντεξήεσαν οἱ Ασσύριοι, ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος τὸν Γωβρύαν προσελάσαντα εἰπεῖν ὅτι εἰ βούλεται ἐξιὼν ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ τῆς χώρας μάχεσθαι, κἂν αὐτὸς σὺν ἐκείνῳ μάχοιτο· εἰ δὲ μὴ ἀμύνει τῇ χώρᾳ, ὅτι ἀνάγκη τοῖς κρατοῦσι πείθεσθαι. Ὁ μὲν δὴ Γωβρύας προσελάσας ἔνθα ἀσφαλὲς ἦν, ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ αὐτῷ ἐξέπεμψεν ἀποκρινόμενον τοιάδε· Δεσπότης ὁ σὸς λέγει, ὦ Γωβρύα, Οὐχ ὅτι ἀπέκτεινά σου τὸν υἱὸν μέλαμέλει μοι, ἀλλ' ὅτι σὺ καὶ σὲ προσαπέκτεινα. Μάχεσθαι δ' ἂν βούλησθε, ἥκετε εἰς τὴν τριακοστὴν ἡμέραν· νῦν δ' ἡμῖν ὕπω σχολή· ἔτι γὰρ παρασκευαζόμεθα. Ὁ δὲ Γωβρύας εἶπεν, Ἀλλὰ μήποτέ σοι λήξειεν αὕτη ἡ μεταμέλεια· δῆλον γὰρ ὅτι ἀνιῶ σε ἐγὼ ἐξ ὧν αὕτη σε ἡ μεταμέλεια ἔχει. Ὁ μὲν δὴ Γωβρύας ἀπήγγειλε τὰ τοῦ Ασσυρίου· ὁ δὲ Κῦρος ἀκούσας ταῦτα, ἀπή-

γαγε τὸ στράτευμα· καὶ καλέσας τὸν Γωβρύαν, Εἰπέ μοι, ἔφη, οὐκ ἔλεγες μέντοι σὺ ὅτι τὸν ἐκτμηθέντα ὑπὸ τοῦ Ασσυρίου οἴει ἂν σὺν ἡμῖν γενέσθαι; Εὖ μέντοι, ἔφη, δοκῶ εἰδέναι· πολλὰ γὰρ ἤδη ἔγωγε καὶ ἐκεῖνος ἐπαῤῥησιασάμεθα πρὸς ἀλλήλους. Ὁπότε οὖν καλῶς σοι δοκεῖ ἔχειν, πρόσιθι πρὸς αὐτόν· καὶ πρῶτον μὲν οὕτω ποίει, ὅπως ἂν αὐτὸς λέγῃ· ἐπειδὰν δὲ συγγένῃ αὐτῷ, ἐὰν μὲν γνῷς αὐτὸν φίλον ἡμῶν βουλόμενον εἶναι, τοῦτ' ἤδη χρὴ μηχανᾶσθαι, ὅπως λάθῃ φίλος ὢν ἡμῖν· ὅτε γὰρ ἂν φίλους τις ποιήσειεν ἄλλως πως πλεῖστα ἀγαθὰ ἐν πολέμῳ, ἢ πολέμιος δοκῶν εἶναι· οὔτ' ἂν ἐχθροὺς πλείω τις βλάψειεν ἄλλως πως, ἢ φίλος δοκῶν εἶναι. Καὶ μήν, ἔφη ὁ Γωβρύας, οἶδ' ὅτι κἂν πρίαιτο Γαδάτας τὸ μέγα τι ποιῆσαι κακὸν τὸν νῦν βασιλέα Ασσυρίων· ἀλλ' ὅ,τι ἂν δύναιτο, τοῦτο καὶ ἡμᾶς δεῖ σκοπεῖν. Λέγε δή μοι, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰς

τοῦτο τὸ φρούριον τὸ πρὸ τῆς χώρας, ὃ φατε Ὑρκανίοις τε καὶ Σάκαις ἐπιτετειχίσθαι, τῇδε τῇ χώρᾳ πρόβολον εἶναι τοῦ πολέμου, ἆρ' ἂν οἴει, ἔφη, ὑπὸ τοῦ φρουράρχου παρεθῆναι τὸν εὐνοῦχον ἐλθόντα σὺν δυνάμει; Σαφῶς γε, ἔφη ὁ Γωβρύας, εἴπερ ἀνύποπλος ὢν, ὥσπερ νῦν ἐστιν, ἀφίκοιτο πρὸς αὐτόν. Οὐκοῦν, ἔφη, ἀνυποπλότατος ἂν εἴη, εἰ προσβάλοιμι ἐγὼ πρὸς τὰ χωρία αὐτοῦ, ὡς λαβεῖν βουλόμενος, ἀπομάχοιτο δ' ἐκεῖνος ἀνακράτος· καὶ λάβοιμι μὲν αὐτοῦ τι ἐγὼ, ἀντιλάβοι δὲ κἀκεῖνος ἡμῶν ἢ ἄλλους τινὰς, ἢ καὶ ἀγγέλους πεμπομένους ὑπ' ἐμοῦ πρὸς τούτους ὃς φατε πολεμίους τῷ Ασσυρίῳ εἶναι· καὶ οἱ μὲν ληφθέντες λέγοιεν ὅτι ἐπὶ στράτευμα ἀπέρχονται, καὶ κλίμακας ὡς τὸ φρούριον ἄγοντες· ὁ δὲ εὐνοῦχος ἀκούσας προσποιήσαιτο, προαγγεῖλαι βουλόμενος ταῦτα, παρεῖναι. Καὶ ὁ Γωβρύας εἶπεν, Οὕτω μὲν γιγνομένων σα-

φῶς οἶδα ὅτι παρείη ἂν αὐτὸν, καὶ δέοιτό γ' ἂν αὐτοῦ μένειν ἔστε σὺ ἀπέλθῃς. Οὐκοῦν ἄν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἴγε ἅπαξ εἰσέλθοι, δύναιτ' ἂν ἡμῖν ὑποχείριον ποιῆσαι τὸ χωρίον; Εἰκὸς γοῦν, ἔφη ὁ Γωβρύας, τὰ μὲν ἔνδον ἐκείνου συμπαρασκευάζοντος, τὰ δ' ἔξωθεν σοῦ ἰσχυρότερα προσάγοντος. Ἰθι οὖν, ἔφη· καὶ πειρῶ, ταῦτα διδάξας καὶ διαπραξάμενος, παρεῖναι· πιστὰ δὲ αὐτῷ οὐκ ἂν μείζω ὅτε εἴποις ἂν ὅτε δείξαις ὧν αὐτὸς σὺ τυγχάνεις παρ' ἡμῶν εἰληφώς.

Ἐκ τούτου ᾤχετο μὲν ὁ Γωβρύας· ἄσμενος δὲ ἰδὼν αὐτὸν ὁ εὐνοῦχος, συνωμολόγει τε πάντα καὶ συνέθετο ἃ ἔδει. Ἐπεὶ δὲ ἀπήγγειλεν ὁ Γωβρύας ὅτι πάντα δοκοίη ἰσχυρῶς τῷ εὐνούχῳ ἔχειν τὰ ἐπισταλέντα, ἐκ τούτου τῇ ὑστεραίᾳ προσέβαλε μὲν ὁ Κῦρος, ἀπεμάχετο δὲ ὁ Γαδάτας· ἦν δὲ καὶ ὃ ἔλαβε χωρίον ὁ Κῦρος, ὁποῖον ἔφη ὁ Γαδάτας· τῶν δὲ ἀγγέλων οὓς ἔ-

πεμψεν ὁ Κῦρος, προειπὼν οἷ πορεύσοιντο, τὺς μὲν ἔασεν ὁ Γαδάτας διαφεύγειν, ὅπως ἄγοιεν τὰ στρατεύματα, καὶ τὰς κλίμακας κομίζοιεν· ὃς δ' ἔλαβε, βασανίζων ἐναντίον πολλῶν, ὡς ἤκουσεν ἐφ' ἃ ἔφασαν πορεύεσθαι, εὐθέως συνεσκευασμένος ὡς ἐξαγγελῶν, τῆς νυκτὸς ἐπορεύετο. Τέλος δὲ πιστευθεὶς, ὡς βοηθὸς εἰσέρχεται εἰς τὸ φρούριον· καὶ τέως μὲν συμπαρεσκεύαζεν, ὅ,τι ἐδύνατο τῷ φρουράρχῃ· ἐπεὶ δὲ ὁ Κῦρος εἰσῆλθε, καταλαμβάνει τὸ χωρίον, συνεργὺς ποιησάμενος καὶ τὺς παρὰ Κύρῳ αἰχμαλώτυς. Ἐπεὶ δὲ τῦτο ἐγένετο, εὐθὺς Γαδάτας ὁ εὐνῦχος τὰ ἔνδον καταστήσας ἐξῆλθε πρὸς τὸν Κῦρον, καὶ τῷ νόμῳ προσκυνήσας, εἶπε, Χαῖρε ὦ Κῦρε. Ἀλλὰ ποιῶ ταῦτ', ἔφη· σὺ γάρ με σὺν τοῖς θεοῖς σέβεσθαι κελεύεις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκάζεις χαίρειν. Εὖ γὰρ ἴσθι, ἔφη, ὅτι ἐγὼ μέγα ποιῦμαι, φίλον τῦτο τὸ χωρίον τοῖς ἐνθάδε συμμάχοις κατα-

λιπεῖν· σὲ δ', ἔφη, ὦ Γαδάτα, ὁ Ασσύριος παῖδας μὲν, ὡς ἔοικε, τὸ ποιεῖν ἀφείλελο, ὑ μέντοι τόγε φίλυς κτᾶσθαι σὲ δύναθαι ἀπεςέρησεν· ἀλλ' εὖ ἴωθι ὅτι ἡμᾶς τῷ ἔργῳ τύτῳ φίλυς πεποίησαι, οἵ σοὶ, ἢν δυνώμεθα, πειρασόμεθα μὴ χείρους βοηθοὶ παραςῆναι ἢ εἰ παῖδας ἢ ἐγγόνυς ἐκέκτησο. Ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεξεν·

Ἐν δὲ τύτῳ ὁ Ὑρκάνιος, ἄρτι ἠσθημένος τὺ γεγενημένου, προσθεῖ τῷ Κῦρῳ, ϗ λαβὼν τὴν δεξιὰν αὐτὺ, εἶπεν, Ω μέγα ἀγαθὸν σὺ τοῖς φίλοις Κῦρε, ὡς πολλήν με τοῖς θεοῖς ποιεῖς χάριν ὀφείλειν, ὅτι σοί με συνήγαγον. Ιθι νῦν τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, ϗ λαβὼν τὸ χωρίον οὗπερ ἕνεκά με ἀσπάζῃ, διατίθει αὐτὸ οὕτως, ὡς ἂν τῷ ὑμετέρῳ φύλῳ πλείςου ἄξιον ᾖ, ϗ τοῖς ἄλλοις συμμάχοις, μάλιςα δ', ἔφη, Γαδάτᾳ τύτῳ, ὃς ἡμῖν λαβὼν αὐτὸ παραδίδωσι. Τί ἦν; ἔφη ὁ Ὑρκάνιος, ἐπειδὰν Καδύσιοι ἔλθωσι ϗ Σάκαι, ϗ οἱ

ἐμοὶ πολῖται, καλέσωμεν καὶ τοῦτον, ἵνα κοινῇ βουλευσώμεθα πάντες, ὅσοις προσήκει, πῶς ἂν συμφορώτατα χρώμεθα τῷ φρουρίῳ; Ταῦτα μὲν οὕτως συνήνεσε καὶ ὁ Κῦρος· ἐπεὶ δὲ συνῆλθον οἷς ἔμελε περὶ τοῦ φρουρίου, ἐβουλεύσαντο κοινῇ φυλάττειν οἷσπερ ἀγαθὸν ἦν φίλιον ὄν, ὅπως ἑαυτοῖς μὲν πρόβολος εἴη πολέμου, τοῖς δ' Ασσυρίοις ἐπιτετειχισμένον. Επεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο, πολὺ δὴ προθυμότερον καὶ Καδούσιοι συνεστρατεύοντο καὶ Σάκαι καὶ Ὑρκάνιοι· καὶ συνελέγη ἐνθεῦθεν στράτευμα, Καδουσίων μὲν, πελτασταὶ εἰς δισμυρίους, καὶ ἱππεῖς εἰς τετρακισχιλίους· Σακῶν δὲ, τοξόται εἰς μυρίους, καὶ ἱπποτοξόται εἰς διχιλίους· καὶ Ὑρκάνιοι δὲ πεζούς τε ὅσους ἐδύναντο προσεξέπεμψαν, καὶ ἱππέας προσεπλήρωσαν εἰς διχιλίους· τὸ γὰρ πρόσθεν καταλελειμμένοι ἦσαν πλείους οἴκοι αὐτῶν ἱππεῖς, ὅτι οἱ Καδούσιοι καὶ οἱ Σάκαι τῶν Ασσυρίων πολέμιοι ἦσαν. Ὅσον δὲ

χρόνον ἐκαθέζετο ὁ Κῦρος ἀμφὶ τὴν περὶ τὸ φρούριον οἰκονομίαν, τῶν Ασσυρίων τῶν κατὰ ταῦτα τὰ χωρία πολλοὶ μὲν ἀπῆγον ἵππους, πολλοὶ δὲ ἀπέφερον ὅπλα, φοβούμενοι ἤδη πάντας τοὺς προσχώρους.

Ἐν δὲ τούτῳ προσέρχεται τῷ Κύρῳ ὁ Γαδάτας, καὶ λέγει ὅτι ἥκουσιν αὐτῷ ἄγγελοι ὡς ὁ Ασσύριος, ἐπεὶ πύθοιτο τὰ περὶ τοῦ φρουρίου, χαλεπῶς τε ἐνέγκοι, καὶ συσκευάζοιτο ὡς ἐμβαλῶν εἰς τὴν αὐτοῦ χώραν. Ἢν οὖν ἀφῇς με, ὦ Κῦρε, τὰ τείχη ἂν πειραθείην διασῶσαι, τῶν δὲ ἄλλων μείων λόγος. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἢν οὖν ἴῃς νῦν, πότε ἔσῃ οἴκοι; Καὶ ὁ Γαδάτας εἶπεν, Εἰς τρίτην δειπνήσω ἐν τῇ ἡμετέρᾳ; Ἢ καὶ τὸν Ασσύριον, ἔφη, οἴει ἐκεῖ ἤδη καλαλήφεσθαι; Εὖ μὲν οὖν, ἔφη, οἶδα· σπεύσει γὰρ ὅσῳ σὺ πρόσω δοκεῖς ἰέναι. Ἐγὼ δὲ, ἔφη ὁ Κῦρος, πόσαις ἂν σὺν τῷ στρατεύματι ἐκεῖσε ἀφικοίμην; Πρὸς τοῦτο δὴ ὁ Γαδάτας λέγει,

Πολὺ ἥδη, ὦ δέσποτα, ἔχεις τὸ στράτευμα, καὶ οὐκ ἂν δύναιο μεῖον ἢ ἐν ἓξ ἢ ἑπτὰ ἡμέραις ἐλθεῖν πρὸς τὴν ἐμὴν οἴκησιν. Σὺ μὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἄπιθι ὡς τάχιστα· ἐγὼ δὲ ὡς ἂν δυνατὸν ᾖ πορεύσομαι. Ὁ μὲν δὴ Γαδάτας ᾤχετο· ὁ δὲ Κῦρος συνεκάλεσε πάντας τοὺς ἄρχοντας τῶν συμμάχων· οἳ ἤδη πολλοί τε ἐδόκουν καὶ καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ παρεῖναι· ἐν οἷς δὴ ὁ Κῦρος λέγει τοιάδε·

" Ἄνδρες σύμμαχοι, Γαδάτας διέ-
" πραξεν ἃ ἐδόκει πᾶσιν ἡμῖν πολλοῦ ἄ-
" ξια εἶναι· καὶ ταῦτα, πρὶν καὶ ὁτιοῦν
" ἀγαθὸν ὑφ' ἡμῶν παθεῖν. Νῦν δὲ ὁ
" Ἀσσύριος εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ ἐμβάλ-
" λειν ἀγγέλλεται, δηλονότι ἅμα μὲν
" τιμωρεῖσθαι αὐτὸν βουλόμενος, ὅτι δο-
" κεῖ μέγα βεβλάφθαι ὑπ' αὐτοῦ· ἅμα
" δ' ἴσως καὶ ἐκεῖνο ἐννοεῖται, ὡς εἰ οἱ μὲν
" πρὸς ἡμᾶς ἀφιγμένοι μηδὲν ὑπ' ἐκεί-
" νου κακὸν πείσονται, οἱ δὲ σὺν ἐκείνῳ

" ὄντες ὑφ' ἡμῶν ἀπολῦνται, ὅτι ὡς τά-
" χιστα οὐδένα εἰκὸς σὺν αὐτῷ βύλεσθαι
" εἶναι. Νῦν ὖν, ὦ ἄνδρες, καλόν τι ἂν
" μοι δοκῦμεν ποιῆσαι, εἰ προθύμως Γα-
" δάτῃ βοηθήσαιμεν, ἀνδρὶ εὐεργέτῃ· καὶ
" ἅμα δίκαια ποιοῖμεν ἄν, χάριν ἀποδι-
" δόντες· ἀλλὰ μὴν καὶ σύμφορον γ' ἄν,
" ὡς ἐγὼ δοκῶ, πράτοιμεν ἡμῖν αὐτοῖς.
" Εἰ γὰρ πᾶσι φαινοίμεθα τὺς μὲν κα-
" κῶς ποιοῦντας νικᾶν πειρώμενοι κακῶς
" ποιῦντες, τὺς δ' εὐεργετῦντας ἀγαθοῖς
" ὑπερβαλλόμενοι, εἰκὸς ἐκ τῶν τοιύτων
" φίλους μὲν ἡμῖν πολλὺς βύλεσθαι γί-
" γνεσθαι, ἐχθρὸν δὲ μηδένα ἐπιθυμεῖν
" εἶναι· εἰ δὲ ἀμελῆσαι δόξαιμεν Γαδά-
" τα, πρὸς τῶν θεῶν ποίοις λόγοις ἄλλυς
" πείθοιμεν ἂν χαρίζεσθαί τι ἡμῖν; πῶς
" δ' ἂν τολμῶμεν ἡμᾶς αὐτὺς ἐπαινεῖν;
" πῶς δ' ἂν ἀντιβλέψαι τις ἡμῶν δύναιτο
" Γαδάτᾳ, εἰ ἡττώμεθα αὐτῦ εὖ ποιῦν-
" τος, τοσοίδε ὄντες, ἑνὸς ἄνδρος, καὶ τὺ-

" του ὕτω διακειμένου;" Ὁ μὲν δὴ ὕτως εἶπεν· οἱ δὲ πάντες συνεπήνουν ἰσχυρῶς ταῦτα ποιεῖν.

Ἄγετε τοίνυν, ἔφη, ἐπείπερ καὶ ὑμῖν συνδοκεῖ ταῦτα, ἐπὶ μὲν τοῖς ὑποζυγίοις καὶ ὀχήμασι καταλείπωμεν ἕκαστοι τοὺς μετὰ τούτων ἐπιτηδειοτάτους πορεύεσθαι· Γωβρύαν δὲ ἡμῖν ἀρχέτω αὐτῶν, καὶ ἡγείσθω αὐτοῖς· καὶ γὰρ ὁδῶν ἔμπειρος, καὶ τἄλλα ἱκανός· ἡμεῖς δέ, ἔφη, σὺν ἵπποις τοῖς δυνατωτάτοις καὶ ἀνδράσι πορευώμεθα, τὰ ἐπιτήδεια τριῶν ἡμερῶν λαβόντες· ὅσῳ δ' ἂν κουφότερον συσκευαζώμεθα καὶ εὐτελέστερον, τοσούτῳ τὰς ἐπιούσας ἡμέρας ἥδιον ἂν ἀριστήσομέν τε καὶ δειπνήσομεν καὶ καθευδήσομεν. Νῦν δ', ἔφη, πορευώμεθα ὧδε· Πρῶτον μὲν ἄγε σὺ Χρυσάντα τοὺς θωρακοφόρους, (ἐπεὶ ὁμαλή τε καὶ πλατεῖα ἡ ὁδός ἐστι) τοὺς ταξιάρχους ἔχων ἐν μετώπῳ πάντας· ἡ δὲ τάξις ἑκάστη ἐφ' ἑνὸς ἴτω· ἀθρόοι γὰρ ὄντες, καὶ τάχιστα καὶ

ἀσφαλέστατα ἂν πορευοίμεθα. Τούτου δὲ ἕνεκα, ἔφη, τοὺς θωρακοφόρους κελεύω ἡγεῖσθαι, ὅτι τοῦτο βαρύτατόν ἐστι τοῦ στρατεύματος. Τοῦ δὲ βαρυτάτου ἡγουμένου, ἀνάγκη ῥᾳδίως ἕπεσθαι πάντα τὰ θᾶττον ἰόντα· ὅταν δὲ τὸ τάχιστον ἡγῆται ἐν νυκτὶ, οὐδέν ἐστι θαυμαστὸν καὶ διασπᾶσθαι τὰ στρατεύματα· τὸ γὰρ προταχθὲν ἀποδιδράσκει. Ἐπὶ δὲ τούτοις, ἔφη, Ἀρτάβαζος τοὺς Περσῶν πελταστὰς καὶ τοξότας ἀγέτω· ἐπὶ δὲ τούτοις Ἀνδραμίας ὁ Μῆδος, τὸ Μήδων πεζικόν· ἐπὶ δὲ τούτοις, Ἔμβας τὸ Ἀρμενίων πεζικόν· ἐπὶ δὲ τούτοις, Ἀρτύχας Ὑρκανίους· ἐπὶ δὲ τούτοις, Θαμβράδας τὸ Σακῶν πεζικόν· ἐπὶ δὲ τούτοις, Δαμάτας Καδουσίους. Ἀγόντων δὲ καὶ οὗτοι πάντες, ἐν μετώπῳ μὲν τοὺς ταξιάρχους ἔχοντες, δεξιοὺς δὲ τοὺς πελταστὰς, ἀριστεροὺς δὲ τοὺς τοξότας τοῦ ἑαυτῶν πλαισίου· οὕτω γὰρ πορευόμενοι, καὶ εὐχρηστότεροι γίγνονται. Ἐπὶ δὲ τού-

τοις, ἔφη, οἱ σκευοφόροι πάντων ἐπέσθωσαν· οἱ δὲ ἄρχοντες αὐτῶν ἐπιμελείσθωσαν πάντων, ὅπως ἂν συνεσκευασμένοι τε ὦσι πάντα πρὶν καθεύδειν, καὶ πρωῒ σὺν τοῖς σκεύεσι παρῶσιν εἰς τὴν τεταγμένην χώραν, καὶ ὅπως κοσμίως ἕπωνται. Ἐπὶ δὲ τοῖς σκευοφόροις, ἔφη, τοὺς Πέρσας ἱππέας Μαδάτας ὁ Πέρσης ἀγέτω, ἔχων καὶ οὗτος τοὺς ἑκατοντάρχους τῶν ἱππέων ἐν μετώπῳ· ὁ δ' ἑκατόνταρχος τὴν τάξιν ἀγέτω εἰς ἕνα, ὥσπερ οἱ πέζαρχοι. Ἐπὶ δὲ τούτοις Ραμβάκας ὁ Μῆδος ὡσαύτως τοὺς ἑαυτοῦ ἱππέας· ἐπὶ δὲ τούτοις σὺ, ὦ Τιγράνη, τὸ σαυτοῦ ἱππικόν· καὶ οἱ ἄλλοι δ' ἵππαρχοι, μεθ' ὧν ἕκαστος ἀφίκετο πρὸς ἡμᾶς· ἐπὶ τούτοις Σάκαι ἄγετε· ἕκατοι δ' ὥσπερ ἦλθον Καδούσιοι ἀγόντων στράτευμα· σὺ δὲ ὁ ἄγων αὐτοὺς ἐπιμελοῦ, τὸ νῦν εἶναι, πάντων τῶν ὄπισθεν, καὶ μηδένα ἔα ὕστερον τῶν σῶν ἱππέων γίγνεσθαι. Ἐπιμελεῖσθε δὲ τοῦ σιωπῇ πορεύε-

θαι οἵ τε ἄρχοντες καὶ πάντες οἱ σωφρονοῦντες· διὰ γὰρ τῶν ὤτων ἐν τῇ νυκτὶ ἀνάγκη μᾶλλον ἢ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἕκαστα καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ πράττεσθαι· καὶ τὸ ταραχθῆναι δ' ἐν νυκτὶ πολὺ μεῖζόν ἐστι πρᾶγμα ἢ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, καὶ δυσκαταστατώτερον· ὃ ἕνεκα ἥ τε σιωπὴ ἀσκητέα, καὶ ἡ τάξις διαφυλακτέα. Τὰς δὲ νυκλερινὰς, ἔφη, φυλακὰς, ὅταν μέλλητε νυκτὸς ἐξαναστήσεσθαι, ἀεὶ χρὴ ὡς βραχυτάτας καὶ ὡς πλείστας ποιεῖσθαι, ὡς μηδένα ἡ ἐν τῇ φυλακῇ ἀγρυπνία πολλὴ ὅσα λυμαίνηται ἐν τῇ πορείᾳ· ἡνίκα δ' ἂν ὥρα ᾖ πορεύεσθαι, σημαίνειν τῷ κέρατι. Ὑμεῖς δὲ ἔχοντες ἃ δεῖ ἕκαστον, πάρεστε εἰς τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος ὁδόν· ὁ δὲ ὁρμώμενος, ἀεὶ τῷ κατ' ὀρὰν παρεγγυάτω ἕπεσθαι.

Ἐκ τούτου δὴ ὡχοντο ἐπὶ τὰς σκηνὰς, καὶ ἅμα ἀπιόντες διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους, ὡς μνημονικὸς ὁ Κῦρος, ὁπόσοις συνέτατλε πῶς ὀνομάζων ἐνετέλλετο. Ὁ δὲ

Κῦρος ἐπιμελείᾳ τοῦτο ἐποίει· πάνυ γὰρ αὐτῷ θαυμαστὸν ἐδόκει εἶναι, εἰ οἱ μὲν βάναυσοι ἴσασι τῆς ἑαυτοῦ τέχνης ἕκαστος τῶν ἐργαλείων τὰ ὀνόματα, καὶ ἰατρὸς δὲ οἶδε καὶ τῶν ὀργάνων καὶ τῶν φαρμάκων οἷς χρῆται πάντων τὰ ὀνόματα· ὁ δὲ στρατηγὸς οὕτως ἠλίθιος ἔσοιτο, ὥστε οὐκ εἰσεται τῶν ὑφ' αὑτὸν ἡγεμόνων τὰ ὀνόματα, οἷς ἀνάγκη ἐστὶν αὐτῷ ὀργάνοις χρῆσθαι, καὶ ὅταν προκαταλαβεῖν τι βούληται, καὶ ὅταν φυλάξαι, καὶ ὅταν θαρρῦναι, καὶ ὅταν φοβῆσαι. Καὶ ὅταν τιμῆσαι δέ ποτε τινὰ βούλοιτο, πρέπον αὐτῷ ἐδόκει εἶναι ὀνομαστὶ προσαγορεύειν. Εὐδόκιμον δὲ αὐτῷ οἱ γιγνώσκεσθαι δοκοῦντες ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος καὶ τοῦ καλόν τι ποιοῦντες ὁρᾶσθαι μᾶλλον ὀρέγεσθαι, καὶ τοῦ αἰσχρόν τι ποιεῖν μᾶλλον προθυμεῖσθαι ἀπέχεσθαι. Ἠλίθιον δὲ καὶ τοῦτο αὐτῷ ἐδόκει εἶναι, τὸ, ὁπότε βούλοιτό τι πραχθῆναι, οὕτω προστάττειν, ὥσπερ ἐν οἴκῳ ἔνιοι προστάττουσι

δεσπόται, Ἰτω τις ἐφ' ὕδωρ, Ξύλα τις χισάτω· οὕτω γὰρ προστατ]ομένων, εἰς ἀλλήλους τε ὁρᾶν ἅπαντες ἐδόκουν αὐτῷ, καὶ οὐδεὶς περαίνειν τὸ προσταχθέν· καὶ πάντες ἐν αἰτίᾳ εἶναι, καὶ οὐδεὶς τῇ αἰτίᾳ ὅτε αἰσχύνεσθαι, ὅτε φοβεῖσθαι ὅμως, διὰ τὸ σὺν πολλοῖς αἰτίαν ἔχειν· διὰ ταῦτα δὴ αὐτὸς πάν]ας ὠνόμαζεν, ὁπότε προστάττοι. Καὶ ὁ Κῦρος μὲν δὴ ὅτω περὶ τούτων ἐγίγνωσκεν·

Οἱ δὲ ς]ρατιῶται τότε μὲν δειπνήσαντες, καὶ φύλακας κα]αςησάμενοι, καὶ συσκευασάμενοι πάν]α ἃ ἔδει, ἐκοιμήθησαν. Ἡνίκα δ' ἦν ἐν μέσῳ νυκτῶν, ἐσήμαινε τῷ κέρα]ι. Κῦρος δ' εἰπὼν τῷ Χρυσάν]α ὅτι ἐπὶ τῇ ὁδῷ ἐπιμένοι δὴ ἐν τῷ πρόσθεν τοῦ ς]ρατεύμα]ος, ἐξῄει λαβὼν τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ὑπηρέτας· βραχεῖ δὲ χρόνῳ ὕς]ερον παρῆν Χρυσάντας ἄγων τοὺς θωρακοφόρους. Τότῳ μὲν ἦν ὁ Κῦρος δοὺς ἡγεμόνας τῆς ὁδοῦ, πορεύεσθαι ἐκέλευεν ἡσύχως, ἕως ἄγγε-

λος ἦλθοι, ὅτι ἐν ὁδῷ πάντες εἶησαν· αὐτὸς δὲ ἐσηκὼς ἐν τῷ αὐτῷ τὸν μὲν προσιόντα προὐπέμπετο ἐν τάξει, ἐπὶ δὲ τὸν ὑστερίζοντα ἔπεμπε καλῶν. Επεὶ δὲ πάντες ἐν ὁδῷ ἦσαν, πρὸς μὲν Χρυσάνταν ἱππέας ἔπεμψεν, ἐροῦντας ὅτι, Εν ὁδῷ ἤδη πάντες· ἄγε δὴ ὅν θᾶσσον. Αὐτὸς δὲ παρελαύνων τὸν ἵππον εἰς τὸ πρόσθεν, ἥσυχος κατεθεᾶτο τὰς τάξεις· καὶ οὓς μὲν ἴδοι εὐτάκτως καὶ σιωπῇ ἰόντας, προσελαύνων αὐτοῖς, οἵτινες εἶεν ἠρώτα, καὶ ἐπεὶ πύθοιτο, ἐπῄνει· εἰ δέ τινας θορυβωμένους αἴσθοιτο, τὸ αἴτιον τούτου σκοπῶν, καθασβεννύναι τὴν ταραχὴν ἐπειρᾶτο.

Ἓν μόνον παραλέλειπτο τῆς ἐν νυκτὶ ἐπιμελείας αὐτῷ, ὅτι πρὸ παντὸς τοῦ στρατοπέδου πεζοὺς εὐζώνους καὶ πολλοὺς προέπεμπεν, ἐφορωμένους ὑπὸ Χρυσάντα, καὶ ἐφορῶντας αὐτὸν, ὡς ὠτακουστοῦντες, καὶ εἴπως ἄλλως δύναιντο αἰσθάνεσθαί τι, σή-

μαίνοιεν τῷ Χρυσάντᾳ ὅ,τι καιρὸς δοκοίη εἶναι· ἄρχων δὲ καὶ ἐπὶ τούτοις ἦν, ὃς καὶ τούτους ἐκόσμει· καὶ τὸ ἄξιον μὲν λόγου ἐσήμαινε, τὸ δὲ μὴ, οὐκ ἠνώχλει λέγων. Τὴν μὲν δὴ νύκτα οὕτως ἐπορεύοντο· ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τοὺς μὲν τῶν Καδουσίων ἱππέας, ὅτι αὐτῶν καὶ οἱ πεζοὶ ἕκατοι ἐπορεύοντο, παρὰ τούτοις κατέλιπεν, ὡς μηδ' ὅτοι φίλοι ἱππέων εἶοιεν· τοὺς δ' ἄλλους εἰς τὸ πρόσθεν παρελαύνειν ἐκέλευσεν, ὅτι καὶ οἱ πολέμιοι ἐν τῷ πρόσθεν ἦσαν· ὅπως εἴ τι που ἐναντίον αὐτῷ ὑπαντώη, ὑφ' αὑτῷ ἔχων ἐν τάξει τὴν ἰσχὺν μάχοιτο· εἴτέ τι που φεῦγον ὀφθείη, ὅπως ἐξ ἑτοιμοτάτου διώκοι. Ἦσαν δὲ αὐτῷ ἀεὶ τεταγμένοι, εἰ δέοι διωγμοῦ, οὕς τε διώκειν δέοι, καὶ οὓς παρ' ἑαυτῷ μένειν· πᾶσαν δὲ τὴν τάξιν λυθῆναι οὐδέποτε εἴα. Κῦρος μὲν δὴ οὕτως ἦγε τὸ στράτευμα· οὐ μέντοι αὐτός γε μιᾷ χώρᾳ ἐχρῆτο, ἀλλ' ἄλλοτε ἀλλαχῆ περιελαύνων ἐφεώρα τε

καὶ ἐπεμελεῖτο εἴ τι δέοιντο. Οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον ὕτως ἐπορεύοντο.

Ἐκ δὲ τῆς Γαδάτα ἱππικῆς τῶν δυνατῶν τις ἀνδρῶν, ἐπεὶ ἑώρα αὐτὸν ἀφεστηκότα ἀπὸ τῆς Ασσυρίης, ἐνόμισεν, εἴτι οὗτος πάθοι, αὐτὸς ἂν λαβεῖν παρὰ τῆς Ασσυρίης πάντα τὰ Γαδάτα· οὕτω δὴ πέμπει τινὰ τῶν ἑαυτῆς πιστῶν πρὸς τὸν Ασσύριον, καὶ κελεύει τὸν ἰόντα, εἰ καταλάβοι ἤδη ἐν τῇ Γαδάτα χώρᾳ τὸ Ασσύριον στράτευμα, λέγειν τῷ Ασσυρίῳ ὅτι, εἰ βούλοιτο ἐνεδρεῦσαι, λάβοι ἂν τὸν Γαδάταν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. Δηλῶν δὲ ἐνετέλλετο ὅσην τε εἶχε δύναμιν ὁ Γαδάτας, καὶ ὅτι Κῦρος οἱ συνείπετο αὐτῷ· καὶ τὴν ὁδὸν ᾗ μέλλει προσιέναι ἐδήλωσε. Προσεπέστειλε δὲ καὶ τοῖς αὐτῆς οἰκέταις, ὡς πιστεύοιτο μᾶλλον, καὶ τὸ τεῖχος, ὃς ἐτύγχανεν αὐτὸς ἔχων ἐν τῇ Γαδάτα χώρᾳ, παραδῶναι τῷ Ασσυρίῳ, καὶ τἆλλα ἐνόντα· ἥξειν δὲ καὶ αὐτὸς ἔφη, εἰ μὲν δύναιτο, ἀ-

ποκτείνας Γαδάταν, εἰ δὲ μὴ, ὡς σὺν τῷ Ασσυρίῳ τολοιπὸν ἐσόμενος. Επεὶ δὲ ὁ ἐπὶ ταῦτα ταχθεὶς ἐλαύνων ὡς δυνατὸν ἦν τάχιστα ἀφικνεῖται πρὸς τὸν Ασσύριον, καὶ ἐδήλωσεν ἐφ' ἃ ἥκοι· ἀκούσας ἐκεῖνος τό, τε χωρίον εὐθὺς καταλαμβάνει, καὶ πολλὴν ἵππον ἔχων καὶ ἅρματα ἐνήδρευεν ἐν κώμαις ἀθρόαις. Ὁ δὲ Γαδάτας ὡς ἐγγὺς ἦν τούτων τῶν κωμῶν, πέμπει τινὰς προερευνησομένους. Ὁ δὲ Ασσύριος ὡς ἔγνω προσιόντας τοὺς διερευνήσοντας, φεύγειν κελεύει ἅρματα ἐξαναστάντα δύο ἢ τρία καὶ ἵππους ὀλίγους, ὡς δὴ φοβηθέντας καὶ ὀλίγους ὄντας. Οἱ δὲ διερευνηταὶ ὡς εἶδον ταῦτα, αὐτοί τε ἐδίωκον, καὶ τῷ Γαδάτᾳ κατέσειον. Καὶ ὃς ἐξαπατηθεὶς διώκει ἀνὰ κράτος. Οἱ δὲ Ασσύριοι, ὡς ἐδόκει ἁλώσιμος εἶναι ὁ Γαδάτας, εὐθέως ἀνίστανται ἐκ τῆς ἐνέδρας. Καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ Γαδάταν ἰδόντες, ὥσπερ εἰκὸς, ἔφευγον· οἱ δ' αὖ, ὥσπερ εἰκὸς, ἐδίωκον.

Καὶ ἐν τούτῳ ὁ ἐπιβουλεύων τῷ Γαδάτᾳ παίει αὐτὸν, καὶ καιρίας μὲν πληγῆς ἁμαρτάνει, τύπλει δὲ αὐτὸν εἰς τὸν ὦμον, καὶ τιτρώσκει. Ποιήσας δὲ τοῦτο, ἐξανίσταται, ὡς σὺν τοῖς διώκουσι γένοιτο· ἐπεὶ δὲ ἐγνώσθη ὃς ἦν, ὁμοῦ δὴ σὺν Ασσυρίοις προθύμως ἐκτείνων τὸν ἵππον, σὺν τῷ βασιλεῖ ἐδίωκεν. Ενταῦθα δὴ ἠλίσκοντο μὲν δηλονότι οἱ βραδυτάτους ἵππους ἔχοντες ὑπὸ τῶν ταχίστων· ἦσαν δὲ μάλα πάντες πιεζόμενοι, διὰ τὸ καλατετρύχθαι ὑπὸ τῆς πορείας, οἱ τοῦ Γαδάτα ἱππεῖς· καθορῶσι δὲ τὸν Κῦρον προσιόντα σὺν τῷ στρατεύματι· δοκεῖν δὲ χρὴ ἀσμένως καὶ ἡδέως, ὥσπερ εἰς λιμένα ἐκ χειμῶνος, προσφέρεσθαι αὐτούς. Ὁ δὲ Κῦρος τὸ μὲν πρῶτον ἐθαύμασεν, ὡς δ' ἔγνω τὸ πρᾶγμα, ἔς τε μὲν πάντες ἀντίοι ἤλαυνον, ἀντίος καὶ αὐτὸς ἦγεν ἐν τάξει τὴν στρατιάν· ὡς δὲ γνόντες οἱ πολέμιοι τὸ ὂν, ἐτράπησαν εἰς φυγήν, ἐνταῦθα δὴ ὁ Κῦρος ἐκέ-

λευσε διώκειν τὰς πρὸς τοῦτο τεταγμένους, αὐτὸς δὲ εἵπετο σὺν τοῖς ἄλλοις ὡς ᾤετο συμφέρειν. Ενθα δὴ καὶ ἅρματα ἡλίσκετο, ἔνια μὲν καὶ ἐκπιπλόντων τῶν ἡνιόχων, τῶν μὲν ἐν τῇ ἀναστροφῇ, τῶν δὲ καὶ ἄλλως· ἔνια δὲ καὶ περιτεμνόμενα ὑπὸ τῶν ἱππέων ἡλίσκετο. Καὶ ἀποκτείνουσιν ἄλλους τε πολλοὺς καὶ τὸν παίσαντα τὸν Γαδάταν. Τῶν μέντοι πεζῶν Ασσυρίων, οἳ ἔτυχον τὸ Γαδάτα χωρίον πολιορκοῦντες, οἱ μὲν εἰς τὸ τεῖχος κατέφυγον τὸ ἀπὸ Γαδάτα ἀποσαν, οἱ δὲ, φθάσαντες εἰς πόλιν τινὰ τοῦ Ασσυρίου μεγάλην· ἔνθα καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς ἅρμασι καὶ τοῖς ἵπποις κατέφευγεν ὁ Ασσύριος.

Κῦρος μὲν δὴ διαπραξάμενος ταῦτα ἐπαναχωρεῖ εἰς τὴν Γαδάτα χώραν· καὶ προστάξας οἷς ἔδει ἀμφὶ τὰ αἰχμάλωτα ἔχειν, εὐθὺς ἐπορεύετο ὡς ἐπισκέψαιτο τὸν Γαδάταν ὅπως ἔχει ἐκ τοῦ τραύματος. Πορευομένῳ δ' αὐτῷ ἤδη ὁ Γαδά-

τας ἐπιδεδεμένος τὸ τραῦμα ἀπήντα. Ἰδὼν δὲ ὁ Κῦρος αὐτὸν ἤδη τε ᾐ εἶπεν, Ἐγὼ πρὸς σὲ ἤια ἐπισκεψόμενος πῶς ἔχεις. Ἐγὼ δὲ, εἶπεν ὁ Γαδάτας, ναὶ μὰ τὼς θεώς, σὲ ἐπαναθεασόμενος ἤια ὁποῖός τις ποτὲ φαίνῃ ἰδεῖν, ὁ τοιαύτην ψυχὴν ἔχων· ὅστις ἅτ' οἶδ' ἐγὼ ὅ,τι νῦν μᾶ δεόμενος, οὔτε μὴν ὑποχόμενός γέ μοι ταῦτα πράξειν, ἅτε μὴν εὖ πεπονθὼς ὑπ' ἐμᾶ (εἰς γε τὸ ἴδιον) ὐδ' ὁτιῶν, ἀλλ' ὅτι τὼς φίλως σοι ἔδοξά τι ὀνῆσαι, οὕτως ἐμοὶ προθύμως ἐβοήθησας, ὡς νῦν τὸ μὲν ἐπ' ἐμοὶ οἴχομαι, τὸ δ' ἐπὶ σοὶ σέσωσμαι. Οὐ μὰ τὼς θεώς, ὦ Κῦρε, εἰ ἦν οἷος ἔφυν ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἐπαιδοποισάμην, ὐκ οἶδα εἰ ἐκτησάμην παῖδά ποτ' ἂν τοιῶτον περὶ ἐμέ· ἐπεὶ ἄλλως τε οἶδα παῖδας, καὶ τῶτον τὸν νῦν Ἀσσυρίων βασιλέα, πολὺ πλείω ἤδη τὸν αὐτῶ πατέρα ἀνιάσαντα ἢ σὲ νῦν δύναται ἀνιᾶν. Καὶ ὁ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπεν ὧδε, Ω Γαδάτα, ἦ

πολὺ μεῖζον παρεὶς θαῦμα, ἐμὲ νῦν θαυμάζεις. Καὶ τί δὴ τοῦτ' ἐστίν; ἔφη ὁ Γαδάτας. Ὅτι τοσοῦτοι μὲν Περσῶν, ἔφη, ἐσπόδασαν περὶ σὲ, τοσοῦτοι δὴ Μήδων, τοσοῦτοι δὲ Ὑρκανίων· πάντες δὲ οἱ παρόντες Αρμενίων καὶ Σακῶν καὶ Καδουσίων. Καὶ ὁ Γαδάτας ἐπεύξατο, Αλλ' ὦ Ζεῦ, ἔφη, καὶ τούτοις πολλὰ ἀγαθὰ δοῖεν οἱ θεοὶ, καὶ πλεῖστα τῷ αἰτίῳ τοῦ καὶ τούτους τοιούτους εἶναι. Καὶ ὅπως μέντοι ὃς ἐπαινεῖς, τούτους, ὦ Κῦρε, καὶ ξενίσωμεν καλῶς, δέχου τὰ ξένια οἷα ἐγὼ δύναμαι· ἅμα δὲ προσῆγε πάμπολλα, ὥστε καὶ θύειν τὸν βουλόμενον, καὶ ξενίζεσθαι πᾶν τὸ στράτευμα ἀξίως τῶν καλῶς πεποιημένων καὶ καλῶς συμβάντων.

Ὁ δὲ Καδούσιος ὠπισθοφυλάκει, καὶ οὐ μετέσχε τῆς διώξεως· βουλόμενος δὲ καὶ αὐτὸς λαμπρόν τι ποιῆσαι, οὔτε ἀνακοινωσάμενος οὔτε εἰπὼν οὐδὲν τῷ Κύρῳ, κατέθει τὴν πρὸς Βαβυλῶνα χώραν. Διε-

σπαρμένοις δὲ τοῖς ἵπποις αὐτῦ ἀπιὼν ὁ Ασσύριος ἐκ τῆς ἑαυτῦ πόλεως, ἕ δὴ κατέφυγε, συντυγχάνει μάλα δὴ συντεταγμένον ἔχων τὸ ἑαυτῦ στράτευμα. Ὡς δ' ἔγνω μόνυς εἶναι τὺς Καδυσίυς, ἐπιτίθεται, κὴ τόν τε ἄρχοντα τῶν Καδυσίων ἀποκτείνει, κὴ ἄλλυς πολλύς· κὴ ἵππυς δὲ πολλὺς λαμβάνει τῶν Καδυσίων, καὶ ἦν ἄγοντες λεί αν ἐτύγχανον ἀφαιρεῖται. Καὶ ὁ μὲν Ασσύριος διώξας ἄχρις ἕ ἀσφαλὲς ᾤετο εἶναι, ἀπετράπετο· οἱ δὲ Καδύσιοι ἐσώζοντο πρὸς τὸ στρατόπεδον ἀμφὶ δείλην οἱ πρῶτοι. Κῦρος δὲ ὡς ἤθετο τὸ γεγονὸς, ὑπήντα τε τοῖς Καδυσίοις, κὴ ὄντινα ἴδοι τετρωμένον, ἀναλαμβάνων, τῦτον μὲν ὡς Γαδάταν ἀπέπεμπεν, ὅπως θεραπεύοιτο· τὺς δ' ἄλλυς συγκατεσκήνυ, κὴ ὅπως τὰ ἐπιτήδεια ἔχοιεν συνεπεμελεῖτο, παραλαμβάνων τῶν ὁμολίμων Περσῶν συνεπιμελητάς· (ἐν γὰρ τοῖς τοιύτοις οἱ ἀγαθοὶ συνεπιπο-

νεῖν ἐθέλουσι) καὶ ἀνιώμενος μέντοι αὐτὸς ἰσχυρῶς δῆλος ἦν· ὡς καὶ τῶν ἄλλων δειπνούντων, ἡνίκα ἤδη ὥρα ἦν, Κῦρος ἔτι σὺν τοῖς ὑπηρέταις καὶ τοῖς ἰατροῖς, ὑδένα ἐκὼν ἀτημέλητον παρέλιπεν, ἀλλ' ἢ αὐτόπλης ἐφεώρα, ἢ, εἰ μὴ αὐτὸς ἐξανύτοι, πέμπων φανερὸς ἦν τοὺς θεραπεύοντας. Καὶ τότε μὲν οὕτως ἐκοιμήθησαν· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ κηρύξας συνιέναι τῶν μὲν ἄλλων τοὺς ἄρχοντας, τοὺς δὲ Καδουσίους πάντας, ἔλεξε τοιάδε·

" Ανδρες σύμμαχοι, ἀνθρώπινον μὲν " τὸ γεγενημένον πάθος. Τὸ γὰρ ἁμαρ- " τάνειν ἀνθρώπους ὄντας, ὑδὲν, οἶμαι, " θαυμαστόν. Αξιοί γε μέντοι ἐσμὲν τοῦ " γεγενημένου τούτου πράγματος ἀπολαῦ- " σαί τι ἀγαθὸν, τὸ μαθεῖν μήποτε δια- " σπᾶν ἀπὸ τοῦ ὅλου δύναμιν ἀσθενεστέραν " τῆς τῶν πολεμίων δυνάμεως. Καὶ " οὐχὶ τοῦτ', ἔφη, λέγω, ὡς ὑ δεῖ ποτε " καὶ ἐλάσσονι ἔτι μορίῳ ἰέναι ὅπου ἂν

" δέη, ἢ νῦν ὁ Καδούσιος ᾤχετο· ἀλλ' ἤν
" τις κοινούμενος ὁρμᾶται τῷ ἱκανῷ βοηθῆ-
" σαι, ἔστι μὲν ἀπατηθῆναι, ἔστι δὲ τῷ
" ὑπομένοντι, ἐξαπατήσαντι τοὺς πολε-
" μίους, ἄλλοσε τρέψαι ἀπὸ τῶν ἐξελη-
" λυθότων· ἔστι δὲ, ἄλλα παρέχοντα
" πράγματα τοῖς πολεμίοις, τοῖς φίλοις
" ἀσφάλειαν παρέχειν· καὶ οὕτω μὲν οὐδ'
" ὁ χωρὶς ὢν ἀπέστω, ἀλλ' ἐξαρτήσεσθαι
" τῆς ἰσχύος· ὁ δὲ ἀπελθὼν μὴ ἀναχοινω-
" σάμενος ὅπου ἂν ᾖ, οὐδέν τι διάφορον πά-
" σχει ἢ εἰ μόνος ἐστρατεύετο. Ἀλλ' ἀντὶ
" μὲν τούτου, ἔφη, ἢν θεὸς θέλῃ, ἀμυνού-
" μεθα τοὺς πολεμίους οὐκ εἰς μακράν.
" Ἀλλ' ἐπειδὰν τάχιστα ἀριστήσητε, ἄξω
" ὑμᾶς ἐγὼ ἔνθα τὸ πρᾶγμα ἐγένετο· καὶ
" ἅμα μὲν θάψομεν τοὺς τελευτήσαντας,
" ἅμα δὲ δείξομεν τοῖς πολεμίοις, ἔνθα
" κρατῆσαι νομίζουσιν, ἐνταῦθα ἄλλους
" αὐτῶν κρείττους, ἢν θεὸς θέλῃ· καὶ ὅπως
" γε μηδὲ τὸ χωρίον ἡδέως ὁρῶσιν, ἔνθα

" κατέκαινον ἡμῶν τὰς συμμάχους· ἢν δὲ
" μὴ ἀντεπεξίωσι, καύσωμεν αὐτῶν τὰς
" κώμας, καὶ δηώσωμεν τὴν χώραν· ἵνα
" μὴ ἃ ἡμᾶς ἐποίησαν ὁρῶντες εὐφραί-
" νωνται, ἀλλὰ τὰ ἑαυτῶν κακὰ θεώ-
" μενοι ἀνιῶνται. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι, ἔφη,
" ἀρίστατε ἰόντες· ὑμεῖς δὲ, ὦ Καδούσιοι,
" πρῶτον μὲν ἀπελθόντες ἄρχοντα ὑμῶν
" αὐτῶν ἕλεσθε ἥπερ ὑμῖν νόμος, ὅστις
" ὑμῶν ἐπιμελήσεται σὺν τοῖς θεοῖς καὶ σὺν
" ἡμῖν, ἤν τι προσδέησθε· ἐπειδὰν δὲ ἕ-
" λησθε καὶ ἀρίστησητε, πέμψατε πρὸς
" ἐμὲ τὸν αἱρεθέντα." Οἱ μὲν δὴ ταῦτα
ἔπραξαν· ὁ δὲ Κῦρος, ἐπειδὴ ἐξήγαγε τὸ
στράτευμα, καὶ κατέστησεν εἰς τάξιν, τὸν
ἡρημένον ὑπὸ τῶν Καδουσίων, ἐκέλευσε
πλησίον αὐτοῦ ἄγειν τὴν τάξιν, Ὅπως,
ἔφη, ἤν δυνώμεθα, ἀναθαῤῥύνωμεν τοὺς ἄν-
δρας. Οὕτω δὴ ἐπορεύοντο· καὶ ἐλθόντες
ἔθαπλον μὲν τοὺς Καδουσίους, ἐδήουν δὲ τὴν
χώραν. Ποιήσαντες δὲ ταῦτα, ἀπῆλθον

τὰ ἐπιτήδεια ἐκ τῆς πολεμίας ἔχοντες πάλιν εἰς τὴν Γαδάτα.

Ἐννοήσας δ' ὅτι οἱ πρὸς αὐτὸν ἀφεγηκότες, ὄντες πλησίον Βαβυλῶνος, κακῶς πείσονται, ἂν μὴ αὐτὸς αἰεὶ παρῇ, ἵππους ὅσους τε τῶν πολεμίων ἀφίη, καὶ τούτους ἐκέλευε λέγειν τῷ Ἀσσυρίῳ, καὶ αὐτὸς κήρυκα ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν λέγοντα ταῦτα, ὅτι ἕτοιμος εἴη ἐᾶν τοὺς ἐργαζομένους τὴν γῆν, ἢ μὴ ἀδικεῖν, εἰ καὶ ἐκεῖνος βούλοιτο ἐᾶν ἐργάζεσθαι τοὺς τῶν πρὸς αὐτὸν ἀφεγηκότων ἐργάτας. Καίτοι, ἔφη, σὺ μὲν, ἢν καὶ δύνῃ κωλύειν, ὀλίγους τινὰς κωλύσεις· (ὀλίγη γάρ ἐστι γῆ ἡ τῶν πρὸς ἐμὲ ἀφεγηκότων) ἐγὼ δὲ πολλὴν ἄν σοι γῆν ἐῶν ἐνεργὸν εἶναι. Εἰς δὲ τὴν τοῦ καρποῦ κομιδὴν, ἢν μὲν πόλεμος ᾖ, ὁ κρατῶν μὲν, οἶμαι, κομίσεται· ἢν δὲ εἰρήνη γένηται, δηλονότι σὺ, ἔφη. Ἢν μέντοι τις ἢ τῶν ἐμῶν ὅπλα ἀνταίρηταί σοι, ἢ τῶν σῶν ἐμοὶ, τούτους, ἔφη, ὡς ἂν δυνώ-

μεθα, ἑκάτεροι ἀμυνώμεθα. Ταῦτα ἐπιστείλας τῷ κήρυκι ἀπέπεμπεν. Οἱ δὲ Ασσύριοι, ἐπεὶ ἤκουσαν ταῦτα, πάντα ἐποίουν πείθοντες τὸν βασιλέα συγχωρῆσαι ταῦτα, καὶ ὅτι μικρότατον τοῦ πολέμου λιπεῖν. Καὶ ὁ Ασσύριος μέντοι, εἴτε ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων πεισθείς, εἴτε καὶ αὐτὸς οὕτω βουληθείς, συνήνεσε ταῦτα· καὶ ἐγένοντο συνθῆκαι, τοῖς μὲν ἐργαζομένοις εἰρήνην εἶναι, τοῖς δ' ὁπλοφόροις πόλεμον. Ταῦτα μὲν δὴ περὶ τῶν ἐργατῶν διεπέπρακτο ὁ Κῦρος· τὰς μέντοι νομὰς τῶν κτηνῶν τοὺς μὲν ἑαυτοῦ φίλους ἐκέλευσε καταθέσθαι, εἰ βούλοιντο, ἐν τῇ ἑαυτῶν ἐπικρατείᾳ· τὴν δὲ τῶν πολεμίων λείαν ἦγον ὁπόθεν δύναιντο, ὅπως εἴη ἡ στρατεία ἡδίων τοῖς συμμάχοις. Οἱ μὲν γὰρ κίνδυνοι, οἱ αὐτοί, καὶ ἄνευ τοῦ λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια· ἡ δὲ ἐκ τῶν πολεμίων τροφὴ κουφοτέραν τὴν στρατείαν ἐδόκει παρέχειν.

Επεὶ δὲ παρεσκευάζετο ὁ Κῦρος ἤδη ὡς ἀπιών, παρῆν ὁ Γαδάτας ἄλλα τε δῶρα πολλὰ καὶ παντοῖα φέρων καὶ ἄγων, ὡς ἂν ἐξ οἴκου μεγάλου, καὶ ἵππους γε πολλοὺς ἀφελόμενος τῶν ἑαυτοῦ ἱππέων, οἷς ἠπίστησεν διὰ τὴν ἐπιβουλήν. Ὡς δ' ἐπλησίασεν, ἔλεξεν ὧδε, Ω Κῦρε, νῦν μέν σοι ἐγὼ ἄγω ταῦτα, ἵνα ἐν τῷ παρόντι χρῇ αὐτοῖς ἄν τι δέοι. Νόμιζε δ', ἔφη, καὶ τἄλλα πάντα τὰ ἐμά, σὰ εἶναι. Οὔτε γάρ ἐστιν, ὅτ' ἔσαι ποτὲ, ὅτῳ ἐγὼ ἀπ' ἐμοῦ φύντι καταλείψω τὸν ἐμὸν οἶκον· ἀλλ' ἀνάγκη, ἔφη, σὺν ἐμοὶ τελευτῶντι πᾶν ἀποσβῆναι τὸ ἡμέτερον γένος καὶ ὄνομα. Καὶ ταῦτα, ἔφη, ὦ Κῦρε, (ὄμνυμί σοι τοὺς θεοὺς, οἳ καὶ ὁρῶσι πάντα καὶ ἀκούουσιν) ὅτε ἄδικον, ὅτε αἰσχρὸν οὐδὲν ὅτ' εἰπὼν οὔτε ποιήσας, ἔπαθον. Καὶ ἅμα ταῦτα λέγων κατεδάκρυσε τὴν αὐτοῦ τύχην, καὶ οὐκέτι ἠδυνήθη πλείω εἰπεῖν.

Καὶ ὁ Κῦρος ἀκούσας, τῶ μὲν πάθους ὤκτειρεν αὐτὸν, ἔλεξε δὲ ὧδε, Ἀλλὰ τὰς μὲν ἵππους δέχομαι, ἔφη· σέ τε γὰρ ὠφελήσω, εὐνοϛέροις δοὺς αὐτούς, ἢ οἵ νῦν σοι εἶχον, ὡς ἔοικεν· ἐγώ τε (ὃ δὴ πάλαι ἐπεθύμουν) τὸ Περσῶν ἱππικὸν θᾶτλον ἐκπληρώσω εἰς τὰς μυρίους ἱππέας· τὰ δὲ ἄλλα χρήματα σὺ ἀπαγαγὼν φύλατλε, ἔφη, ἐϛ' ἂν με ἴδῃς ἔχοντα, ὥϛτε σῶ μὴ ἡτλᾶσθαι ἀντιδωρούμενον· εἰ δὲ πλείω μοι δοὺς ἀπίοις, ἢ λαμβάνων παρ' ἐμῶ, μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν δυναίμην μὴ αἰσχύνεσθαι. Πρὸς ταῦτα ὁ Γαδάτας εἶπεν, Ἀλλὰ ταῦτα μὲν πιϛεύω σοι· (ὁρῶ γάρ σου τὸν τρόπον) φυλάτλειν μέντοι ὅρα εἰ ἐπιτήδειός εἰμι. Ἕως μὲν γὰρ φίλοι ἦμεν τῷ Ἀσσυρίῳ, καλλίϛη δὴ ἐδόκει εἶναι ἡ τῶ ἐμῶ πατρὸς κτῆσις· (τῆς γὰρ μεγίϛης πόλεως Βαβυλῶνος ἐγγὺς οὖσα, ὅσα μὲν ὠφελεῖσθαί ἐϛιν ἀπὸ μεγάλης πόλεως, ταῦτα ἀπελαύομεν· ὅσα δὲ ἐνο-

χλεῖσθαι, οἴκαδε δεῦρο ἀπιόντες τούτων ἐκποδὼν ἦμεν) νῦν δ' ἐπεὶ ἐχθροί ἐσμεν, δῆλον ὅτι ἐπειδὰν σὺ ἀπέλθῃς καὶ αὐτοὶ ἐπιβουλευσόμεθα, καὶ ὁ οἶκος ὅλος· καὶ οἶμαι, λυπηρῶς βιωσόμεθα, ὅλως τοὺς ἐχθροὺς καὶ πλησίον ἔχοντες, καὶ χείτους ἡμῶν αὐτῶν ὁρῶντες. Τάχ' οὖν εἴποις ἄν, καὶ τί δὴ ταῦτα οὐκ ἐνενόουν πρὶν ἀποσῆναι; Ὅτι, ὦ Κῦρε, ἡ ψυχή μου, διὰ τὸ ὑβρίσθαι καὶ ὀργίζεσθαι, οὐ τὸ ἀσφαλέστατον σκοποῦσα διῆγεν, ἀλλ' ἀεὶ τοῦτο κύουσα, ἆρά ποτε ἔσται ἀποτίσασθαι τὸν καὶ θεοῖς ἐχθρὸν καὶ ἀνθρώποις, ὃς διατελεῖ μισῶν οὐκ ἤν τις τὶ αὐτὸν ἀδικῇ, ἀλλ' ἤν τινα ὑποπτεύσῃ βελτίονα ἑαυτοῦ εἶναι. Τοιγαροῦν, οἶμαι, αὐτὸς πονηρὸς ὢν, πᾶσι πονηροτέροις ἑαυτοῦ συμμάχοις χρήσεται. Ην δέ τις ἄρα καὶ βελτίων αὐτοῦ φανῇ, θάρρει, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὐδέν σε δεήσει τῷ ἀγαθῷ ἀνδρὶ μάχεσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀρκέσει τοῦτο μηχανώμενος, ὡς ἀνέλῃ τὸν

αὐτῦ βελτίονα. Τῦ μέντοι ἐμὲ ἀνιᾶν, καὶ σὺν τοῖς πονηροῖς ῥᾳδίως, οἶμαι, χρείττων ἔσαι.

Ακύσαντι τῷ Κύρῳ ταῦτα ἔδοξεν ἄξια ἐπιμελείας λέγειν· καὶ εὐθὺς εἶπε, Τί δ' ἂν, ἔφη, ὦ Γαδάτα, οὐχὶ τὰ μὲν τείχη φυλακῇ ἐχυρὰ ἐποίησας, ὅπως ἄν σοι εἴη ἀσφαλῶς χρῆσθαι, ὁπόταν εἰς αὐτὰ ἴῃς· αὐτὸς δὲ σὺν ἡμῖν στρατεύῃ, ἵνα ἦν οἱ θεοὶ ὥσπερ νῦν σὺν ἡμῖν ὦσιν, ἵτός σε φοβῆται, ἀλλὰ μὴ σὺ τῦτον; Ὅ,τι δὲ ἡδύ σοι ὁρᾶν τῶν σῶν ἢ ὅτῳ συνὼν χαίροις ἔχων, σὺν ἐμοὶ πορεύῦ. Καὶ σύ τ' ἂν ἐμοὶ, ὡς γε μοι δοκῶ, πάνυ χρήσιμος εἶῃς, ἐγὼ τέ σοι, ὡς ἂν δύνωμαι, πειράσομαι. Ακύσας ταῦτα ὁ Γαδάτας ἀνέπνευσέ τε καὶ εἶπεν, Αρ' οὖν, ἔφη, δυναίμην ἂν συσκευασάμενος φθάσαι, πρίν σε ἐξιέναι; βύλομαι γάρ τοι, ἔφη, καὶ τὴν μητέρα ἄγειν μετ' ἐμαυτῦ. Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, φθάσεις μέντοι· ἐγὼ γὰρ ἐπιχήσω ἕως'

ἂν καλῶς σὺ φῇς ἔχειν. Οὕτω δὴ ὁ Γαδάτας ἀπελθὼν, ἐφύλαξε μὲν τὰ τείχη σὺν Κύρῳ ἃ ὠχυρώσατο, συνεσκευάσατο δὲ πάντα ὁπόσοις ἂν οἴκοις μέγας καλῶς οἰκοῖτο. Ηγετο δὲ καὶ τῶν ἑαυτῷ τῶν τε πιςῶν, οἷς ἥδετο, καὶ ὧν ἠπίσει πολλὰς, ἀναγκάσας τὰς μὲν αὐτῶν καὶ γυναῖκας ἄγειν, τὰς δὲ καὶ ἀδελφὰς, ὡς δεδεμένους τούτοις κατέχοι αὐτάς. Καὶ τὸν μὲν Γαδάταν ὁ Κῦρος ἐν τοῖς περὶ αὐτὸν ἔχων ἦει, καὶ ὁδῶν φραςῆρα καὶ ὑδάτων καὶ χιλῆ καὶ σίτου, ὡς ἀεὶ ἐν τοῖς ἀφθονωτάτοις ςρατοπεδεύοιτο.

Επεὶ δὲ πορευόμενος καθεώρα τὴν τῶν Βαβυλωνίων πόλιν, καὶ ἔδοξεν αὐτῷ ἡ ὁδὸς, ἣν ἦει, παρ' αὐτὸ τὸ τεῖχος φέρειν, καλέσας τὸν Γωβρύαν καὶ τὸν Γαδάταν, ἠρώτα εἰ ἄλλη ὁδὸς εἴη, ὥστε μὴ πάνυ πλησίον ἄγειν τῆς τείχης. Καὶ ὁ Γωβρύας εἶπεν, Εἰσὶ μὲν, ὦ δέσποτα, καὶ πολλαὶ ὁδοί· ἀλλ' ἔγωγ', ἔφη, ὠόμην καὶ

βέλεσθαι ἂν σε νῦν ὅτι ἐγγύτατα ἄγειν τῆς πόλεως, ἵνα καὶ ἐπιδείξῃς αὐτοῖς τὸ στράτευμα, ὅτι σοι ἤδη πολύ τε ἐστὶ καὶ καλόν· ἐπεὶ ἡ ὅτε ἔλαττον εἶχες, προσῆλθές τε πρὸς αὐτὸ τὸ τεῖχος, ἡ ἐθεώντο ὑμᾶς ὀ πολλοὺς ὄντας· νῦν δὲ ἡ εἰ παρεσκευασμένος τε ἐστὶν, ὥσπερ πρὸς σὲ εἶπεν ὅτι παρασκευάσοιτο ὡς μαχούμενος, οἶδα ὅτι ἰδόντι αὐτῷ τὴν σὴν δύναμιν, πάλιν ἀπαρασκεύαστα τὰ αὑτῶ φανεῖται.

Καὶ ὁ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπε, Δοκεῖς μοι, ὦ Γωβρύα, θαυμάζειν ὅτι ἐν ᾧ μὲν χρόνῳ πολὺ μείονα ἔχων στρατιὰν ἦλθον, πρὸς αὐτὸ τὸ τεῖχος προσήγαγον· νῦν δὲ πλείω δύναμιν ἔχων οὐκ ἐθέλω ὑπ' αὐτὰ τὰ τείχη ἄγειν. Ἀλλὰ γὰρ μὴ θαύμαζ', ἔφη· οὐ γὰρ τὸ αὐτό ἐστι προσάγειν τε καὶ παράγειν. Προσάγουσι μὲν γὰρ ἅπαντες, οὕτω ταξάμενοι, ὡς ἂν οἴωνται ἄριστα μάχεσθαι· ἀπάγουσι μέντοι οἱ σώφρονες ἧ ἂν ἀσφαλέστατα, οὐχ ἧ ἂν

τάχισα ἀπέλθοιεν. Παριέναι δὲ ἀνάγκη ἐστὶν ἐκτεταμέναις μὲν ταῖς ἁμάξαις, ἀνειμένοις δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις σκευοφόροις ἐπιπολύ· ταῦτα δὲ δεῖ πάντα προκεκαλύφθαι τοῖς ὁπλοφόροις, καὶ μηδαμῆ τοῖς πολεμίοις γυμνὰ ὅπλων τὰ σκευοφόρα φαίνεσθαι. Ανάγκη οὖν, ὕτω πορευομένων, ἐπὶ λεπτὸν καὶ ἀσθενὲς τὸ μάχιμον τετάχθαι. Εἰ ἔν βάλοιντο ἐκ τοῦ τείχους ἀθρόοι πη προσπεσεῖν, ὅπη προσμίξαιεν, πολλῷ ἂν ἐῤῥωμενέστερον συμμιγνύοιεν τῶν παριόντων. Καὶ τοῖς μὲν ἐπὶ μακρὸν πορευομένοις μακραὶ καὶ αἱ ἐπιβοήθειαι, τοῖς δ' ἐκ τοῦ τείχους βραχὺ πρὸς τοὺς ἐγγὺς καὶ προσδραμεῖν καὶ πάλιν ἀπελθεῖν. Ην δὲ μὴ μεῖον ἀπέχοντες παρίωμεν, ἢ ἐφ' ὅσον καὶ νῦν ἐκτεταμένοι πορευόμεθα, τὸ μὲν πλῆθος κατόψονται ἡμῶν, ὑπὸ δὲ τῶν παρυφασμένων ὅπλων πᾶς ὄχλος δεινὸς φαίνεται. Ην δ' ἄρα καὶ ὕτως ἰόντων ἐπεξίωσί πη, ἐκ πολλοῦ προορῶντες

αὐτὺς ὐκ ἂν ἀπαράσκευοι λαμβανοίμεθα. Μᾶλλον δ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, ὐδ' ἐπιχειρήσυσιν ὁπόταν πρόσω δέοι ἀπὸ τῦ τείχυς ἀπιέναι, ἢν μὴ τῷ ὅλῳ ὑπολάβωσι τῦ παντὸς κρείττυς εἶναι· φοβερὸν γὰρ ἡ ἀποχώρησις. Επεὶ δὲ ταῦτα εἶπεν, ἔδοξέ τε ὀρθῶς τοῖς παρῦσι λέγειν, καὶ ὁ Γωβρύας ὥσπερ ἐκέλευσεν ἡγεῖτο. Παραμειβομένου δὲ τὴν πόλιν τῦ στρατεύματος, ἀεὶ τὸ ὑπολειπόμενον ἰσχυρότερον ποιύμενος ἀπεχώρει.

Επεὶ δὲ πορευόμενος ὕτως ἐν ταῖς γιγνομέναις ἡμέραις ἀφικνεῖται πρὸς τὰ μεθόρια τῶν Ασσυρίων καὶ Μήδων, ὅθενπερ ὥρμᾶτο, ἐνταῦθα δὴ τρία ὄντα τῶν Ασσυρίων φρύρια, ἓν μὲν αὐτῶν τὸ ἀδενέστατον προσβαλὼν βίᾳ ἔλαβε, τὼ δὲ δύο φρυρίω φοβῶν μὲν Κῦρος, πείθων δὲ Γαδάτας ἔπεισε παραδοῦναι τὺς φυλάττοντας. Επεὶ δὲ ταῦτα διεπράξατο, πέμπει πρὸς Κυαξάρην, καὶ ἐπέστελλεν ἥκειν

αὐτὸν ἐπὶ τὸ στράτευμα, ὅπως περί τε τῶν φρουρίων ὧν εἰλήφεσαν βουλεύσαιντο ὅ,τι χρήσαιντο, καὶ ὅπως θεασάμενος τὸ στράτευμα, καὶ περὶ τῶν ἄλλων σύμβουλος γίγνοιτο ὅ,τι ἂν δοκοίη ἐκ τούτου πράττειν· ἢν δὲ κελεύῃ, εἰπὲ, ἔφη, ὅτι ἐγὼ ἂν ὡς ἐκεῖνον ἴοιμι στρατοπεδευσόμενος. Ὁ μὲν δὴ ἄγγελος ᾤχετο ταῦτ' ἀπαγγέλλων·

Ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευσεν ἐν τούτῳ τὸν Γαδάταν τὴν τοῦ Ασσυρίου σκηνὴν, ἣν Κυαξάρει οἱ Μῆδοι ἐξεῖλον, ταύτην κατασκευάσαι ὡς κάλλιστα τῇ τε ἄλλῃ κατασκευῇ, ἣν εἶχε, καὶ τῷ γυναῖκε εἰσαγαγεῖν εἰς τὸν γυναικῶνα τῆς σκηνῆς, καὶ σὺν αὐταῖς τὰς μασυργοὺς αἵπερ ἐξῃρημέναι ἦσαν Κυαξάρει. Οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἔπραττον. Ὁ δὲ πεμφθεὶς πρὸς τὸν Κυαξάρην, ἐπεὶ ἔλεξε τὰ ἐντεταλμένα, ἀκούσας ὁ Κυαξάρης αὐτοῦ, ἔγνω βέλτιον εἶναι τὸ στράτευμα μένειν ἐν ταῖς μεθορίοις. Καὶ γὰρ οἱ Πέρσαι, οὓς μετεπέμ-

ψατο ὁ Κῦρος, ἦκον· ἦσαν δὲ μυριάδες τέτ]αρες τοζοτῶν κ᾽ πελτας ῶν. Ὁρῶν ὖν κ᾽ τύτους πολλὰ σινομένυς τὴν Μηδικὴν, τύτων αὖ ἐδόκει ἥδιον ἀπαλλαγῆναι μᾶλλον ἢ ἄλλον ὄχλον εἰσδέξαθαι. Ὁ μὲν δὴ ἐκ Περσῶν ἄγων τὸν ςρατὸν, ἑρόμενος τὸν Κυαξάρην, κατὰ τὴν Κύρυ ἐπιςολὴν, εἴ τι δέοιτο τῦ ςρατεύματος, ἐπεὶ ὐκ ἔφη δεῖσθαι, αὐθημερὸν, ἐπεὶ ἦκυσε παρόντα Κῦρον, ᾤχετο πρὸς αὐτὸν ἄγων τὸ ςράτευμα.

Ὁ δὲ Κυαξάρης τῇ ὑςεραίᾳ ἐπορεύε]ο σὺν τοῖς παραμείνασι Μήδων ἱππεῦσιν· ὡς δ᾽ ἤθετο ὁ Κῦρος προσιόντα αὐτὸν, λαβὼν τὺς Πέρσας ἱππέας, πολλὺς ἤδη ὄντας, κ᾽ τὺς Μήδυς πάντας κ᾽ τὺς Αρμενίυς καὶ τὺς Ὑρκανίυς, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων τὺς εὐιπποτάτυς τε καὶ εὐοπλοτάτυς, ἁπήντα· καὶ ἐπιδείκνυσι τῷ Κυαξάρει τὴν δύναμιν. Ὁ δὲ Κυαξάρης, ἐπεὶ εἶδε σὺν μὲν τῷ Κύρῳ πολ-

λὰς τε καὶ καλὰς κἀγαθὰς συνεπομένους, σὺν ἑαυτῷ δὲ ὀλίγην τε καὶ ὀλίγου ἀξίαν θεραπείαν, ἄτιμόν τι ἔδοξεν αὐτῷ εἶναι, καὶ ἄχος αὐτὸν ἔλαβεν. Ἐπεὶ δὲ καταβὰς ὁ Κῦρος ἀπὸ τοῦ ἵππου προσῆλθεν ὡς φιλήσων αὐτὸν κατὰ νόμον, ὁ Κυαξάρης κατέβη μὲν ἀπὸ τοῦ ἵππου, ἀπεστράφη δέ· καὶ ἐφίλησε μὲν οὔ, δακρύων δὲ φανερὸς ἦν. Ἐκ τούτου δὲ ὁ Κῦρος τοὺς μὲν ἄλλους ἅπαντας ἀποστάντας ἐκέλευσεν ἀναπαύσασθαι· αὐτὸς δὲ λαβόμενος τῆς δεξιᾶς τοῦ Κυαξάρου, καὶ ἀπαγαγὼν αὐτὸν τῆς ὁδοῦ ἔξω ὑπὸ φοινικάς τινας, τῶν τε Μηδικῶν πίλων ὑποβάλλειν ἐκέλευσεν αὐτῷ, καὶ καθίσας αὐτὸν καὶ παρακαθισάμενος ἤρετο ὧδε·

Εἰπέ μοι, ἔφη, πρὸς τῶν θεῶν, ὦ θεῖε, τί μοι ὀργίζῃ; καὶ τί χαλεπὸν ὁρῶν οὕτω χαλεπῶς φέρεις; Ἐνταῦθα δὴ ὁ Κυαξάρης ἀπεκρίνατο τοιάδε, Ὅτι, ἔφη, ὦ Κῦ ε, δοκῶν γε δὴ, ἐφ' ὅσον ἀνθρώπων μνήμη ἐ-

φικνεῖται, καὶ τῶν πάλαι προγόνων καὶ πατρὸς βασιλέως πεφυκέναι, κ᾽ αὐτὸς βασιλεὺς νομιζόμενος εἶναι, ἐμαυτὸν μὲν ὁρῶ ὕτω ταπεινῶς κ᾽ ἀναξίως ἐλαύνοντα, σὲ δὲ τῇ ἐμῇ θεραπείᾳ κ᾽ τῇ ἄλλῃ δυνάμει μέγαν τε κ᾽ μεγαλοπρεπῆ παρόντα. Καὶ ταῦτα χαλεπὸν μὲν οἶμαι καὶ ὑπὸ πολεμίων παθεῖν, πολὺ δὲ, ὦ Ζεῦ, χαλεπώτερον ὑφ᾽ ὧν ἥκιστα ἐχρῆν ταῦτα πεπονθέναι. Ἐγὼ μὲν γὰρ δοκῶ δεκάκις ἂν κατὰ τῆς γῆς ἥδιον δῦναι, ἢ ὀφθῆναι ὕτω ταπεινὸς, κ᾽ ἰδεῖν τὰς ἐμὰς ἐμῦ ἀμελήσαντας κ᾽ ἐπεγγελῶντας ἐμοί. Οὐ γὰρ ἀγνοῶ τῦτ᾽, ἔφη, ὅτι ὁ σὺ μῦ μόνον μείζων εἶ, ἀλλὰ κ᾽ οἱ ἐμοὶ δῦλοι ἰσχυρότεροι ἐμῦ ὑπαντιάζυσί μοι, κ᾽ κατεσκευασμένοι εἰσὶν ὥστε δύνασθαι ποιῆσαι μᾶλλον ἐμὲ κακῶς ἢ παθεῖν ὑπ᾽ ἐμῦ. Καὶ ἅμα ταῦτα λέγων, πολὺ ἔτι μᾶλλον ἐκρατεῖτο ὑπὸ τῶν δακρύων· ὥστε καὶ τὸν Κῦρον ἐπεσπάσατο ἐμπλησθῆναι δακρύων τὰ ὄμ-

ματα. Επιχὼν δὲ μικρὸν ἔλεξε τοιάδε ὁ Κῦρος·

Αλλὰ ταῦτα μέν, ἔφη, ὦ Κυαξάρη, ἤτε λέγεις ἀληθῶς, ἤτε ὀρθῶς γιγνώσκεις, εἰ οἴει τῇ ἐμῇ παρουσίᾳ Μήδους κατεσκευάσθαι ὥστε ἱκανὸς εἶναί σε κακῶς ποιεῖν. Τὸ μέντοι σὲ θυμοῦσθαι καὶ φοβεῖσθαι οὐ θαυμάζω· εἰ μέντοι γε δικαίως ἢ ἀδίκως αὐτοῖς χαλεπαίνεις, παρήσω τοῦτο· (οἶδα γὰρ ὅτι βαρέως ἂν φέροις ἀκούων ἐμοῦ ἀπολογουμένου ὑπὲρ αὐτῶν) τὸ μέντοι ἄνδρα ἄρχοντα πᾶσιν ἅμα χαλεπαίνειν τοῖς ἀρχομένοις, τοῦτο ἐμοὶ δοκεῖ μέγα ἁμάρτημα εἶναι. Ανάγκη γάρ, διὰ τὸ πολλοὺς μὲν φοβεῖν, πολλοὺς ἐχθροὺς ποιεῖσθαι· διὰ δὲ τὸ ἅμα πᾶσι χαλεπαίνειν, πᾶσιν αὐτοῖς ὁμόνοιαν ἐμβάλλειν. Ὧν ἕνεκα, εὖ ἴσθι, ἐγὼ οὐχὶ ἀπέπεμπον ἄνευ ἐμαυτοῦ τούτους, φοβούμενος μή τι γένοιτο διὰ τὴν σὴν ὀργὴν ὅ, τι πάντας ἡμᾶς λυπήσει. Ταῦτα μὲν οὖν σὺν τοῖς θεοῖς ἐμοῦ

παρόντος ἀσφαλῶς ἕξει σοι· τὸ μέντοι σὲ νομίζειν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικεῖσθαι, τοῦτ' ἐγὼ χαλεπῶς πάνυ φέρω, εἰ ἀσκῶν ὅσον δύναμαι τοὺς φίλους ὡς πλεῖστα ἀγαθὰ ποιεῖν, ἔπειτα τἀναντία τούτου δοκῶ ἐργάζεσθαι. Αλλὰ γάρ, ἔφη, μὴ ὕτως εἰκῇ ἡμᾶς αὐτοὺς αἰτιώμεθα· ἀλλ', εἰ δυναῖον, σαφέστατα κατίδωμεν ὁποῖόν ἐστι τὸ παρ' ἐμοῦ ἀδίκημα. Καὶ τὴν ἐν φίλοις δικαιοτάτην ὑπόθεσιν ἐγὼ ὑποτίθεμαι· ἢν γάρ τι ἐγὼ φανῶ κακὸν πεποιηκὼς, ὁμολογῶ ἀδικεῖν· ἢν μέντοι μηδὲν φαίνωμαι κακὸν πεποιηκὼς, μηδὲ βουληθεὶς, ἆ ᾗ σὺ αὖ ὁμολογήσεις μηδὲν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικεῖσθαι; Αλλ' ἀνάγκη, ἔφη. Ην δὲ δὴ ᾗ ἀγαθὸν πεπραχώς σοι δῆλος ὦ, ᾗ προθυμούμενος πρᾶξαι ὁπόσα πλεῖστα ἠδυνάμην, οὐκ ἂν ἐπαίνου σοι ἄξιος εἴην μᾶλλον ἢ μέμψεως; Δίκαιον γοῦν, ἔφη. Αγε τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, σκοπῶμεν τὰ ἐμοὶ πεπραγμένα πάντα καθ' ἓν ἕκαστον· οὕτω γὰρ δὴ μά-

λισα δῆλον ἔσαι ὅ, τι τε αὐτῶν ἀγαθόν ἐστι, καὶ ὅ, τι κακόν. Ἀρξώμεθα δὲ, ἔφη, ἐκ τῆσδε τῆς ἀρχῆς, εἰ καὶ σοὶ δοκεῖ ἀρκούντως ἔχειν. Σὺ γὰρ δήπου ἐπεὶ ἦλθου πολλοὺς πολεμίους ἠθροισμένους, καὶ τούτους ἐπί σε καὶ τὴν σὴν χώραν ὡρμημένους, εὐθὺς ἔπεμπες πρός τε τὸ Περσῶν κοινὸν, συμμάχους αὐτόμενος, καὶ πρὸς ἐμὲ ἰδίᾳ, δεόμενος πειρᾶσθαι αὐτόν με ἐλθεῖν ἡγούμενον, εἴ τινες Περσῶν ἴοιεν. Οὐκοῦν ἐγὼ ἐπειδήν τε ταῦτα ὑπὸ σοῦ, καὶ παρεγενόμην, ἄνδρας ἄγων σοι ὡς ἐδυνάμην πλείστους τε καὶ ἀρίστους; Ἦλθες γὰρ οὖν, ἔφη. Ἐν τούτῳ τοίνυν μοι πρῶτον εἰπὲ, ἔφη, πότερον ἀδικίαν ἐμοῦ πρός σε κατέγνως, ἢ μᾶλλον εὐεργεσίαν; Δῆλον, ἔφη ὁ Κυαξάρης, ὅτι ἔκ γε τούτων εὐεργεσίαν. Τί γὰρ; ἔφη, ἐπειδὴ οἱ πολέμιοι ἦλθον, καὶ διαγωνίζεσθαι ἔδει πρὸς αὐτούς, ἐν τούτῳ κατενόησάς με ἢ πόνου τινὸς ἀποσάντα, ἢ κινδύνου φεισάμενον; Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη,

ὑ μὲν δή. Τί γὰρ; ἐπεὶ νίκης γενομένης σὺν τοῖς θεοῖς ἡμετέρας, κ᾽ ἀναχωρησάντων τῶν πολεμίων, παρεκάλουν σε ἐγὼ ὅπως κοινῇ μὲν αὐτὺς διώκοιμεν, κοινῇ δὲ τιμωροίμεθα, κοινῇ δὲ, εἴ τι καλὸν κἀγαθὸν συμβαίνοι, τῦτο καρποίμεθα· ἐν τύτοις ἔχεις τινὰ πλεονεξίαν ἐμῦ κατηγορῆσαι; Ὁ μὲν δὴ Κυαξάρης πρὸς ταῦτα ἐσίγα· ὁ δὲ Κῦρος πάλιν ἔλεγεν ὧδε, Αλλ᾽ ἐπεὶ πρὸς τῦτο σιωπᾷν ἥδιόν σοι ἢ ἀποκρίναθαι, τόδε γε, ἔφη, εἰπὲ, εἴτι ἀδικεῖσθαι ἐνόμισας ὅτι, ἐπεί σοι ἐδόκει ὑκ ἀσφαλὲς εἶναι τὸ διώκειν, σὲ μὲν αὐτὸν ὑκ ἀφῆκα τύτυ τῦ κινδύνυ μετέχειν, ἱππέας δὲ τῶν σῶν πέμψαι ἐδεόμην σῦ; εἰ γὰρ κ᾽ τῦτο αὐτῶν ἠδίκουν, ἄλλως τε καὶ προπαρεχηκὼς ἐμαυτόν σοι σύμμαχον, τῦτ᾽ ἂν παρὰ σῦ, ἔφη, ἐπιδεικνύθω. Επεὶ δ᾽ ἂν κ᾽ πρὸς ταῦτα ἐσίγα ὁ Κυαξάρης, Αλλ᾽ εἰ μηδὲ τῦτ᾽, ἔφη, βύλει ἀποκρίναθαι, σὺ τῦτο τύντεῦθεν

λέγε, εἴτι αὖ ἠδίκων ὅτι σὺ ἀποκρινάμενος ἐμοὶ ὡς οὐκ ἂν βούλοιο, εὐθυμουμένους ὁρῶν Μήδους τούτου παύσας αὐτοὺς ἀναγκάζειν κινδυνεύσοντας ἰέναι, εἴτι αὖ σοι δοκῶ τοῦτο χαλεπὸν ποιῆσαι, ὅτι ἀμελήσας τοῦ ὀργίζεσθαι σοι, ἐπὶ τούτοις πάλιν ἦλθον σὲ ἧττον ἢ ἦλθειν ὅτε σοὶ μεῖον ὂν δύναί μοι οὐδέν, ὅτε ῥᾷον Μήδοις ἐπιλαχθῆναι οὐδέν· τὸν γὰρ βουλόμενον δήπου ἕπεσθαι ἥκησά σε δυναί μοι. Οὐκοῦν τούτου τυχὼν παρὰ σοῦ, οὐδὲν ἧσσον εἰ μὴ τούτους πείσαιμι. Ἐλθὼν οὖν ἔπειθον αὐτούς, καὶ ὃς ἔπεισα τούτους λαβὼν ἐπορευόμην, σοῦ ἐπιτρέψαντος. Εἰ δὲ τοῦτό γε αἰτίας ἄξιον νομίζεις, οὐδ' ὅ,τι ἂν δίδως, ὡς ἔοικε, δέχεσθαι παρὰ σοῦ ἀναίτιόν ἐστιν. Οὐκοῦν ἐξωρμήσαμεν οὕτως. Ἐπεὶ δ' ἐξήλθομεν, τί ἡμῖν πεπραγμένον οὐ φανερόν ἐστιν; οὐ τὸ στρατόπεδον ἠλώκει τῶν πολεμίων; οὐ τεθνᾶσι πολλοὶ τῶν ἐπὶ σὲ ἐλθόντων; Ἀλλὰ μὴν τῶν γε ζώντων ἐχθρῶν οὐ πολλοὶ μὲν ὅπλων ἐστέρηνται,

πολλοὶ δὲ ἵππων; Χρήματα γεμὴν τὰ τῶν φερόντων καὶ ἀγόντων τὰ σὰ πρότερον νῦν ὁρᾷς τοὺς σοὺς φίλους καὶ ἔχοντας καὶ ἄγοντας, τὰ μὲν σοὶ, τὰ δ' αὐτοῖς ὑπὸ τὴν σὴν ἀρχήν. Τὸ δὲ πάντων μέγιστον καὶ κάλλιστον, τὴν μὲν σὴν χώραν αὐξανομένην ὁρᾷς, τὴν δὲ τῶν πολεμίων, μειουμένην· καὶ τὰ μὲν τῶν πολεμίων φρούρια ἐχόμενα, τὰ δὲ σὰ, τὰ πρότερον εἰς τὴν Σύρων ἐπικράτειαν συγκατασπαθέντα, νῦν τἀναντία σοι προσκεχωρηκότα· τούτων δὲ εἴτι κακόν σοι ἢ εἴτι ἀγαθὸν, μαθεῖν μὲν ἔγωγε βούλεσθαι οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν εἴποιμι· ἀκοῦσαι μέντοι, ἔφη, οὐδὲν κωλύει. Ἀλλὰ λέγε ὅ,τι γιγνώσκεις περὶ αὐτῶν. Ὁ μὲν δὴ Κῦρος οὕτως εἰπὼν ἐπαύσατο· ὁ δὲ Κυαξάρης ἔλεξε πρὸς ταῦτα τάδε,

Ἀλλ' ὦ Κῦρε, ὡς μὲν ταῦτα ἃ σὺ πεποίηκας κακά ἐστιν, οὐκ οἶδα ὅπως χρὴ λέγειν· εὖ γε μέντοι, ἔφη, ἴσθι, ὅτι ταῦτα τἀγαθὰ τοιαῦτά ἐστιν οἷα ὅσῳ πλείω

φαίνεται, τοσούτῳ μᾶλλον ἐμὲ βαρύνει. Τήν τε γὰρ χώραν, ἔφη, ἐγὼ ἂν τὴν σὴν ἐβουλόμην τῇ ἐμῇ δυνάμει μείζω ποιεῖν, μᾶλλον ἢ τὴν ἐμὴν ὑπὸ σοῦ ὁρᾶν ὅτως αὐξανομένην· σοὶ μὲν γὰρ ταῦτα ποιοῦντι καλὰ, ἐμοὶ δέ γε ἐστί πη ταῦτα ἀτιμίαν φέροντα. Καὶ χρήματά γε, ἔφη, ἐγὼ ἂν μοι δοκῶ ἥδιον σοὶ δωρεῖσθαι, ἢ παρὰ σοῦ λαμβάνειν, ὧν σὺ νῦν ἐμοὶ δίδως· τούτοις γὰρ πλουτιζόμενος ὑπὸ σοῦ καὶ μάλα αἰσθάνομαι οἷς πενέστερος γίγνομαι. Καὶ τοὺς γε ἐμοὺς ὑπηκόους ἰδὼν μικρά γε ἀδικουμένους ὑπὸ σοῦ, ἧττον ἂν δοκῶ λυπεῖσθαι, ἢ νῦν ὁρῶν ὅτι μεγάλα ἀγαθὰ πεπόνθασιν ὑπὸ σοῦ. Εἰ δέ σοι ταῦτα, ἔφη, δοκῶ ἀγνωμόνως ἐνθυμεῖσθαι, μὴ ἐν ἐμοὶ ταῦτα, ἀλλ' ἐν σοὶ τρέψας πάντα, καταθέασαι οἷά σοι φαίνεται. Τί γὰρ ἄν, ἔφη, εἴτις κύνας, ἃς σὺ τρέφεις φυλακῆς ἕνεκα σαυτοῦ τε καὶ τῶν σῶν, ταύτας θεραπεύων ἑαυτῷ γνωριμωτέρας ἢ σοὶ ποιή-

σειεν, ἆρ' ἂν εὐφραίνοι σε τούτῳ τῷ θεραπεύματι; Εἰ δὲ τοῦτό σοι δοκεῖ μικρὸν εἶναι, καὶ ἐκεῖνο κατανόησον· εἴ τις τοὺς σὲ θεραπεύοντας, ὃς σὺ καὶ φρουρᾶς καὶ θεραπείας ἕνεκα κέκτησαι, τούτους οὕτω διαθείη ὥς' ἐκείνῳ μᾶλλον ἢ σοὶ βούλεσθαι εἶναι, ἆρ' ἀντὶ ταύτης τῆς εὐεργεσίας χάριν αὐτῷ εἰδείης; Τί δέ; (ὃ μάλιστα ἄνθρωποι ἀσπάζονταί τε καὶ θεραπεύουσιν οἰκειότατα) εἴ τις γυναῖκα τὴν σὴν οὕτω θεραπεύσειεν ὥστε αὐτὴν φιλεῖν μᾶλλον ποιήσειεν ἑαυτὸν ἢ σέ, ἆρ' ἄν σε τῇ εὐεργεσίᾳ ταύτῃ εὐφράνοι; Πολλοῦ γ' ἄν, ἔφη, οἶμαι, καὶ δέοι· ἀλλ' εὖ οἶδ' ὅτι πάντων ἂν μάλιστα ἀδικοίη σε τοῦτο ποιήσας. Ἵνα δὲ εἶπω καὶ τὸ μάλιστα τῷ ἐμῷ πάθει ἐμφερές, εἴ τις ὃς σὺ ἤγαγες Πέρσας οὕτω θεραπεύσειεν ὡς' αὐτῷ ἥδιον ἕπεσθαι ἢ σοί, ἆρ' ἂν φίλον αὐτὸν νομίζοις; Οἶμαι μέν, ὦ, ἀλλὰ πολεμιώτερον ἂν ἢ εἰ πολλοὺς αὐτῶν κατακάνοι. Τί δέ; εἴ τις

τῶν σῶν φίλων, φιλοφρόνως σὺ εἰπόντος, Λάμβανε τῶν ἐμῶν ὁπόσα ἐθέλεις, εἰ τοῦτο ἀκούσας οἴχοιτο λαβὼν πάντα ὁπόσα δύναιτο, ἢ αὐτὸς μὲν τοῖς σοῖς γε πλουτοίη, σὺ δὲ μηδὲ μετρίοις ἔχοις χρῆσθαι· ἆρ' ἂν δύναιο τὸν τοιοῦτον ἄμεμπτον φίλον νομίζειν; Νῦν μέντοι ἐγώ, Κῦρε, εἰ μὴ ταῦτα, ἀλλὰ τοιαῦτα ὑπὸ σοῦ δοκῶ πεπονθέναι. Σὺ γὰρ ἀληθῆ λέγεις· εἰπόντος ἐμοῦ τοὺς ἐθέλοντας ἄγειν, λαβὼν ὤχου πᾶσαν μοῦ τὴν δύναμιν, ἐμὲ δὲ ἔρημον κατέλιπες· καὶ νῦν ἃ ἔλαβες τῇ ἐμῇ δυνάμει, ἄγεις δή μοι, καὶ τὴν ἐμὴν χώραν αὔξεις σὺν τῇ ἐμῇ δυνάμει· ἐγὼ δὲ δοκῶ, οὐδὲν συναίτιος ὢν τῶν ἀγαθῶν, παρέχειν ἐμαυτὸν ὥσπερ γυνὴ εὖ ποιεῖν καὶ τοῖς τε ἄλλοις ἀνθρώποις, καὶ τοῖσδε τοῖς ἐμοῖς ὑπηκόοις· σὺ μὲν γὰρ ἀνὴρ φαίνῃ, ἐγὼ δὲ οὐκ ἄξιος ἀρχῆς. Ταῦτα ἂν σοι δοκεῖ εὐεργετήματα εἶναι, ὦ Κῦρε; Εὖ ἴσθ' ὅτι, εἴτι ἐμοῦ ἐκήδου, ὑ-

δενὸς ἂν ὕτω με ἀποστερεῖν ἐφυλάττου ὡς ἀξιώματος καὶ τιμῆς. Τί γὰρ ἐμοὶ πλέον τὸ τὴν γῆν πλατύνεσθαι, αὐτὸν δὲ ἀτιμάζεσθαι; ἐγὼ γάρ τοι ἐγὼ Μήδων ἦρχον διὰ τὸ κρείττων πάντων αὐτῶν εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τὸ καὶ αὐτοὺς τούτους ἀξιῶν ἡμᾶς αὐτῶν πάντα βελτίονας εἶναι.

Καὶ ὁ Κῦρος, ἔτι λέγοντος αὐτοῦ ὑπολαβὼν εἶπε, Πρὸς τῶν θεῶν, ἔφη, ὦ θεῖε, εἴτι κἀγώ σοι πρότερον ἐχαρισάμην, καὶ σὺ νῦν ἐμοὶ χάρισαι ὧν ἄν σε δεηθῶ· παῦσαι, ἔφη, τὸ νῦν εἶναι μεμφόμενός μοι· ἐπειδὰν δὲ πεῖραν ἡμῶν λάβῃς ὅπως ἔχομεν πρός σε, ἢν μέν σοι φαίνηται τὰ ὑπ' ἐμοῦ πεπραγμένα ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ τῷ σῷ πεποιημένα, ἀσπαζομένου τε ἐμοῦ σὲ ἀντασπάζῃ με, εὐεργέτην τε νόμιζε εἶναι· ἢν δ' ἐπὶ θάτερα, τότε μοι μέμφου. Αλλ' ἴσως τοι, ἔφη ὁ Κυαξάρης, καλῶς λέγεις· κἀγὼ ποιήσω ταῦτα. Τί οὖν; ἔφη ὁ Κῦρος, ἢ καὶ φιλήσω σε; Εἰ σὺ βού-

λει, ἔφη. Καὶ ὑκ ἀποστρέψεις με ὥσπερ ἄρτι; Οὐκ ἀποστρέψομαι, ἔφη. Καὶ ὃς ἐφίλησεν αὐτόν. Ὡς δὲ εἶδον οἱ Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι καὶ ἄλλοι πολλοὶ, (πᾶσι γὰρ ἔμελλεν ὅ, τι ἐκ τούτων ἔσοιτο) εὐθὺς ἥδησάν τε καὶ ἐφαιδρύνθησαν. Καὶ ὁ Κυαξάρης δὲ καὶ ὁ Κῦρος ἀναβάντες ἐπὶ τοὺς ἵππους ἦγοντο, καὶ ἐπὶ μὲν τῷ Κυαξάρει οἱ Μῆδοι εἵποντο, (Κῦρος γὰρ αὐτοῖς οὕτως ἐπένευσεν) ἐπὶ δὲ τῷ Κύρῳ οἱ Πέρσαι, ἐπὶ δὲ τούτοις οἱ ἄλλοι.

Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ κατέστησαν τὸν Κυαξάρην εἰς τὴν κατεσκευασμένην σκηνὴν, οἷς μὲν ἐπετέτακτο, παρεσκεύαζον τὰ ἐπιτήδεια τῷ Κυαξάρει· οἱ δὲ Μῆδοι ὅσον χρόνον σχολὴν πρὸ δείπνου ἦγεν ὁ Κυαξάρης, ἦσαν πρὸς αὐτὸν, οἱ μὲν, καὶ αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν, οἱ δὲ πλεῖστοι, ὡς κεκέλευστο ὑπὸ Κύρου, δῶρα ἄγοντες, ὁ μέν τις, οἰνοχόον καλόν· ὁ δὲ, ὀψοποιὸν ἀγαθόν· ὁ δὲ, ἀρτοποιόν·

ὁ δὲ, μυσυργόν· ὁ δὲ, ἐκπώματα· ὁ δὲ, ἑσθῆτα καλήν· πᾶς δέ τις ὡς ἐπιτοπολὺ ἔν γέ τι ὧν εἰλήφει ἐδωρεῖτο αὐτῷ· ὥστε τὸν Κυαξάρην μεταγινώσκειν ὡς ὕστε Κῦρος ἀφίςη αὐτὺς ἀπ' αὐτῦ, οὔτε οἱ Μῆδοι ἧττόν τι αὐτῷ προσεῖχον τὸν νῦν ἢ πρόσθεν.

Ἐπειδὴ δὲ δεῖπνυ ὥρα ἦν, καλέσας ὁ Κυαξάρης ἠξίου τὸν Κῦρον, διὰ χρόνου ἰδόντα αὐτὸν, συνδειπνεῖν. Ὁ δὲ Κῦρος εἶπε, Μὴ δὴ σὺ κέλευε, ὦ Κυαξάρη. Ἢ ὐχ ὁρᾷς ὅτι ὕτοι οἱ παρόντες ὑφ' ἡμῶν πάντες ἐπηρμένοι πάρεισιν; οὔκουν καλῶς ἂν πράτ̣οιμι, εἰ τύτων ἀμελῶν τὴν ἐμὴν ἡδονὴν θεραπεύειν δοκοίην· ἀμελεῖσθαι δὲ δοκῦντες οἱ ςρατιῶται, οἱ μὲν ἀγαθοὶ, πολὺ ἂν ἀθυμότεροι γίγνοιντο, οἱ δὲ πονηροὶ, πολὺ ὑβριςότεροι. Ἀλλὰ σὺ μὲν, ἔφη, ἄλλως τε καὶ ὁδὸν μακρὰν ἥκων, δεῖπνει ἤδη· καὶ εἴ τινές σε τιμῶσιν, ἀντασπάζου καὶ εὐώχει αὐτύς, ἵνα σε καὶ

θαῤῥήσωσιν· ἐγὼ δὲ ἀπιὼν, ἐφ' ἅπερ ἔλεγον τρέψομαι· αὔριον δ', ἔφη, πρωῒ δεῦρο ἐπὶ τὰς σὰς θύρας παρέσονται πάντες οἱ ἐπικαίριοι, ὅπως βυλευσώμεθα σὺν σοὶ τί χρὴ ποιεῖν τὸ ἐκ τοῦδε. Σὺ δὲ ἡμῖν ἔμβαλε παρὼν περὶ τούτου, πότερον ἔτι δοκεῖ στρατεύεσθαι, ἢ καιρὸς ἤδη διαλύειν τὴν στρατιάν. Ἐκ τούτου ὁ μὲν Κυαξάρης ἀμφὶ δεῖπνον εἶχεν· ὁ δὲ Κῦρος, συλλέξας τοὺς ἱκανωτέρους τῶν φίλων καὶ φρονεῖν καὶ συμπράττειν εἴτι δέοι, ἔλεξε τοιάδε·

"Ανδρες φίλοι, ἃ μὲν δὴ πρῶτα εὐ-
" ξάμεθα, σὺν θεοῖς πάρεστιν ἡμῖν. Ὅποι
" γὰρ ἂν πορευώμεθα, κρατοῦμεν τῆς χώ-
" ρας· καὶ μὲν δὴ καὶ τοὺς πολεμίους ὁρῶ-
" μεν μειουμένους, ἡμᾶς δὲ αὐτοὺς πλεί-
" ονάς τε καὶ ἰσχυροτέρους γιγνομένους. Εἰ
" δὲ ἡμῖν ἔτι θελήσειαν οἱ νῦν προσγενό-
" μενοι σύμμαχοι παραμεῖναι, καὶ πολ-
" λῷ ἂν μᾶλλον ἀνύσαι δυναίμεθα καὶ εἴ-
" τι βιάσασθαι καιρὸς, καὶ εἴτι πεῖσαι

" δέοι. Ὅπως ἂν τὸ μένειν ὡς πλείστοις
" συνδοκῇ τῶν συμμάχων, ὐδὲν μᾶλλον
" τοῦτο ἐμὸν ἔργον ἢ καὶ ὑμέτερον μηχα-
" νᾶσθαι. Αλλ' ὥσπερ καὶ ὅταν μάχε-
" σθαι δέῃ, ὁ πλείστους χειρωσάμενος ἀλ-
" κιμώτατος δοξάζεται εἶναι, οὕτω καὶ
" ὅταν που δέῃ βουλῆς, ὁ πλείστους ὁμο-
" γνώμονας ἡμῖν ποιήσας, οὗτος δικαίως
" ἂν λεκτικώτατός τε καὶ πρακτικώταλος
" κρίνοιτο ἂν εἶναι. Μὴ μέντοι ὡς λό-
" γον ἡμῖν ἐπιδειξόμενοι οἷον ἂν εἴποιτε
" πρὸς ἕκαστον αὐτῶν, τοῦτο μελετᾶτε,
" ἀλλ' ὡς τοὺς πεπεισμένους ὑφ' ἑκάστου,
" δήλους ἐσομένους οἷς ἂν πράττωσιν, οὕτω
" παρασκευάζεσθε." Καὶ ὑμεῖς μὲν, ἔφη,
τούτων ἐπιμελεῖσθε· ἐγὼ δὲ, ὅπως ἂν
ἔχοντες τὰ ἐπιτήδεια, ὅσα ἂν ἐγὼ δύνω-
μαι, οἱ στρατιῶται, περὶ τοῦ στρατεύεσθαι
βουλεύωνται, τούτου πειράσομαι ἐπιμε-
λεῖσθαι.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ ς'.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ ε'.

ΤΑΥΤΗΝ μὲν δὴ τὴν ἡμέραν οὕτω διαγαγόντες, καὶ δειπνήσαντες, ἀνεπαύοντο· τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρωῒ ἦκον ἐπὶ τὰς Κυαξάρου θύρας πάντες οἱ σύμμαχοι. Ἐν ᾧ δ' ἦν ὁ Κυαξάρης ἐκοσμεῖτο, ἀκούων ὅτι πολὺς ὄχλος ἐπὶ ταῖς θύραις εἴη, ἐν τούτῳ οἱ φίλοι τῷ Κύρῳ προσῆγον οἱ μὲν Καδουσίους, δεομένους αὐτοῦ μένειν, οἱ δὲ, Ὑρκανίους, ὁ δέ τις, Γωβρύαν, ὁ δέ τις, Σάκας· Ὑστάσπης δὲ Γαδάτην τὸν εὐνοῦχον προσῆγε, δεόμενον τοῦ Κύρου μένειν. Ἐνθα δὴ ὁ Κῦρος γιγνώσκων ὅτι ὁ Γαδάτας πάλαι ἀπολώλει τῷ φόβῳ μὴ λυθείη ἡ στρατιὰ, ἐπιγελάσας εἶπεν, Ὦ Γαδάτα, δῆλος, ἔφη, εἶ ὑπὸ Ὑστάσπου τοῦδε πεπεισμένος ταῦτα γιγνώσκειν ἃ

λέγεις. Καὶ ὁ Γαδάτας, ἀνατείνας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν ὑρανὸν, ἀπώμοσεν ἢ μὴν μὴ ὑπὸ τοῦ Ὑςάσπου ταῦτα πεπεῖσθαι ἃ γιγνώσκει· Αλλ' οἶδα, ἔφη, ὅτι ἢν ὑμεῖς ἀπέλθητε, ἔρρει τὰ ἐμὰ παντελῶς· διὰ ταῦτ', ἔφη, κὴ τούτῳ ἐγὼ αὐτὸς προσῆλθον, ἐρωτῶν εἰ εἰδείη τίνα γνώμην ἔχεις περὶ τῆς διαλύσεως τοῦ ςρατεύματος. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Αδίκως γὰρ ἐγὼ, ὡς ἔοικεν, Ὑςάσπην αἰτιῶμαι. Καὶ ὁ Ὑςάσπης εἶπε, Ναὶ μὰ Δία, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἀδίκως μὲν δή· ἐπειδὴ ἔγωγε κὴ ἀντέλεγον Γαδάτᾳ, ὡς οὐχ οἷόν τέ σοι μένειν, λέγων ὅτι ὁ πατὴρ σε μεταπέμποιτο. Καὶ ὁ Κῦρος, Τί λέγεις; ἔφη· καὶ τοῦτο σὺ ἐτόλμησας ἐξενεγκεῖν, εἴτ' ἐγὼ ἐβουλόμην, εἴτε μή; Μὰ Δί', ἔφη· ὁρῶ γάρ σε ὑπερεπιθυμοῦντα ἐν Πέρσαις περίβλεπτον περιελθεῖν, κὴ τῷ πατρὶ ἐπιδείξασθαι ἢ ἔκαςα διεπράξω. Ὁ δὲ Κῦρος ἔφη, Σὺ δὲ οὐκ ἐπιθυμεῖς οἴκαδε ἀπελ-

θεῖν; Μὰ Δί', ἔφη ὁ Ὑϛάσπης, οὐδὲ ἄπειμί γε, ἀλλὰ μένων ϛραληγήσω ἕς τ' ἂν ποιήσω Γαδάταν τυτονὶ δεσπότην τῆ Ασυρίᾳ.

Οἱ μὲν δὴ τοιαῦτα ἔπαιζον σπυδῇ πρὸς ἀλλήλυς· ἐν δὲ τῦτῳ ὁ Κυαξάρης σεμνῶς κεκοσμημένος ἐξῆλθε, καὶ ἐπὶ θρόνυ Μηδικῆ ἐκαθέζετο. Ὡς δὲ πάντες συνῆλθον ὅς ἔδει, καὶ σιωπὴ ἐγένετο, Κυαξάρης εἶπεν ὧδε, Ανδρες σύμμαχοι, ἴσως ἐπειδὴ παρὼν τυγχάνω, καὶ πρεσβύτερός εἰμι Κύρυ, εἰκός με ἄρχειν λόγυ. Νῦν ἂν μοι δοκεῖ καιρὸς, ἔφη, εἶναι περὶ τύτυ διαλέγεσθαι πρῶτον, πότερον ϛρατεύεσθαι καιρὸς δοκεῖ εἶναι ἔτι, ἢ διαλύειν ἤδη τὴν ϛρατιάν· λεγέτω οὖν τις, ἔφη, περὶ αὐτῆ τύτυ ᾗ γινώσκει. Ἐκ τύτου πρῶτος μὲν εἶπεν ὁ Ὑρκάνιος, Ανδρες σύμμαχοι, ὐκ οἶδα μὲν ἔγωγε εἴτι δεῖ λόγων, ὅπου αὐτὰ τὰ ἔργα δεικνύει τὸ κράτιϛον. Πάντες γὰρ ἐπιϛάμεθα ὅτι ὁμῆ μένοντες

πλείω κακὰ ποιῶμεν τὺς πολεμίους ἢ πάχομεν· ὅτε δὲ χωρὶς ἦμεν ἀλλήλων, ἐκεῖνοι ἡμῖν ἐχρῶντο ὡς ἐκείνοις ἦν ἥδιςον, ἡμῖν γεμὴν ὡς χαλεπώτατον. Επὶ τύτῳ ὁ Καδύσιος εἶπεν, Ἡμεῖς δὲ τί ἂν λέγοιμεν, ἔφη, περὶ τῦ οἴκαδε ἀπελθόντες ἕκαςοι χωρὶς εἶναι, ὅπου γε ὐδὲ ςρατευομένοις, ὡς ἔοικε, χωρίζεσθαι συμφέρει; Ἡμεῖς γῦν ὐ πολὺν χρόνον δίχα τῦ ἡμετέρυ πλήθυς ςρατευσάμενοι, δίκην ἔδομεν, ὡς ϗ ὑμεῖς ἐπίςασθε. Επὶ τύτῳ Αρτάβαζος, ὁ συγγενὴς εἶναι ποτὲ φήσας Κύρῳ, εἶπε τάδε, Εγὼ δὲ, ἔφη, ὦ Κυαξάρη, τοσῦτον διαφέρομαι τοῖς πρόσθεν λέγυσιν· ὗτοι μὲν γάρ φασιν ὅτι δεῖ μένοντας ςρατεύεσθαι, ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι ὅτε οἴκοι ἦμην, ἐςρατευόμην. Καὶ γὰρ ἐβοήθυν πολλάκις, τῶν ἡμετέρων ἀγομένων, καὶ περὶ τῶν σφετέρων φρυρίων, ὡς ἐπιβυλευσομένων, πολλάκις πράγματα εἶχον, φοβύμενός τε ϗ φρυρῶν· ϗ ταῦτα

ἔπρατ[ο]ν τὰ οἰκεῖα δαπανῶν· νῦν δὲ ἔχω μὲν τὰ ἐκείνων ϕρύγια, καὶ ὑ ϕοβοῦμαι ἐκείνους, εὐωχοῦμαι δὲ τὰ ἐκείνων, πίνω δὲ τὰ τῶν πολεμίων. Ὡς οὖν τὰ μὲν οἴκοι ϛρατεία οὖσαν, τὰ δ' ἑορτὴν, ἐμοὶ μὲν οὐ δοκεῖ, ἔϕη, διαλύειν τήνδε τὴν πανήγυριν. Ἐπὶ τούτῳ ὁ Γωβρύας εἶπεν, Ἐγὼ δ', ὦ ἄνδρες σύμμαχοι, μέχρι μὲν τοῦδε ἐπαινῶ τὴν Κύρου δεξιάν· οὐδὲν γὰρ ϕεύδεται ὧν ὑπέσχετο· εἰ δ' ἄπεισιν ἐκ τῆς χώρας, δῆλον ὅτι ὁ μὲν Ἀσσύριος ἀναπαύσεται, ὑ τίνων ποινὰς ὧν τε ὑμᾶς ἐπεχείρησεν ἀδικεῖν ϰ᾽ ὧν ἐμὲ ἐποίησεν· ἐγὼ δὲ ἐν τῷ μέρει πάλιν ἐκείνῳ δώσω δίκην ὅτι ὑμῖν ϕίλος ἐγενόμην.

Ἐπὶ τούτοις πᾶσι Κῦρος εἶπεν, "Ω "ἄνδρες, ὐδ' ἐμὲ λανθάνει ὅτι ἐὰν διαλύ- "ωμεν τὸ ϛράτευμα, τὰ μὲν ἡμέτερα "ἀσθενέϛερα γίγνοιτο ἄν, τὰ δὲ τῶν πο- "λεμίων πάλιν αὐξήσεται. Ὅσοι μὲν

" γὰρ αὐτῶν ὅπλα ἀφήρηνται, ταχὺ
" ἄλλα ποιήσονται· ὅσοι τε ἵππους ἀπε-
" ϛέρηνται, ταχὺ πάλιν ἄλλους κτήσον-
" ται· ἀντὶ δὲ τῶν ἀποθανόντων ἕτεροι
" οὐ ἐφηβήσουσι οὐ ἐπιγενήσονται· ὥστε οὐ-
" δὲ θαυμαϛὸν, εἰ ἐν τάχει πάλιν ἡμῖν
" πράγματα παρέχειν δυνήσονται. Τί
" δῆτα ἐγὼ Κυαξάρει λόγον ἐκέλευσα
" ἐμβαλεῖν περὶ καταλύσεως τῆς ϛρα-
" τιᾶς; Εὖ ἴϛε, ἔφη, ὅτι φοβούμενος τὸ
" μέλλον. Ὁρῶ γὰρ ἡμῖν ἀντιπάλους
" προσιόντας, οἷς ἡμεῖς, εἰ ὧδε ϛρατευ-
" σόμεθα, οὐ δυνησόμεθα μάχεσθαι.
" Προσέρχεται μὲν γὰρ δήπου χειμὼν,
" ϛέγαι δ' εἰ μὴ ἡμῖν αὐτοῖς εἰσὶν, ἀλλὰ
" μὰ Δία οὐχ ἵπποις, οὐδὲ θεράπουσιν, οὐ-
" δὲ τῷ δήμῳ τῶν ϛρατιωτῶν· ὧν ἄνευ
" ἡμεῖς οὐκ ἂν δυναίμεθα ϛρατεύεσθαι·
" τὰ δ' ἐπιτήδεια, ὅπου μὲν ἡμεῖς ἐλη-
" λύθαμεν, ὑφ' ἡμῶν ἀνάλωται· ὅποι δὲ
" οὐκ ἀφίγμεθα, διὰ τὸ ἡμᾶς φοβεῖσθαι,

" ἀναπεπομισμένοι εἰσὶν εἰς ἐρύματα· ὥς-
" τε αὐτοὺς μὲν ἔχειν, ἡμᾶς δὲ ταῦτα
" μὴ δύνασθαι λαμβάνειν. Τίς ἂν οὕτως
" ἀγαθὸς, ἢ τίς οὕτως ἰσχυρὸς, ὃς λιμῷ
" καὶ ῥίγει δύναιτ' ἂν μαχόμενος στρατεύ-
" εσθαι; Εἰ μὲν οὖν οὕτω στρατευσόμεθα,
" ἐγὼ μέν φημι χρῆναι ἐκόντας ἡμᾶς κα-
" ταλῦσαι τὴν στρατιὰν μᾶλλον, ἢ ἄκον-
" τας ὑπ' ἀμηχανίας ἐξελαθῆναι. Εἰ
" δὲ βουλόμεθα ἔτι στρατεύεσθαι, τόδ'
" ἐγώ φημι ἔτι χρῆναι ποιεῖν, πεῖρασθαι
" ὡς τάχιστα τῶν μὲν ἐκείνων ὀχυρῶν
" ἡμᾶς ὡς πλεῖστα παραιρεῖν, ἡμῖν δ'
" αὐτοῖς ὡς πλεῖστα ὀχυρὰ ποιεῖσθαι·
" ἐὰν γὰρ ταῦτα γένηται, τὰ μὲν ἐπι-
" τήδεια πλείονα ἕξουσιν ὁπότεροι ἂν
" πλείω δύνωνται λαμβάνοντες ἀποτί-
" θεσθαι, πολιορκήσονται δὲ ὁπότεροι ἂν
" ἧττους ὦσι. Νῦν δ' οὐδὲν διαφέρομεν
" τῶν ἐν πελάγει πλεόντων· καὶ γὰρ ἐκεῖ-
" νοι πλέουσι μὲν ἀεὶ, τὸ δὲ πεπλευσμέ-

" νον ὐδὲν οἰκειότερον τῦ ἀπλεύσυ καταλείπυσιν. Ην δὲ φρύρια ἡμῖν γένηται, " ταῦτα δὴ τοῖς μὲν πολεμίοις ἀλλοτριώσει τὴν χώραν, ἡμῖν δὲ ὑπ' εὐδίας " μᾶλλον ἔσαι πάντα. Ὁ δὲ ἴσως ἄν " τινες ὑμῶν φοβηθεῖεν, εἰ δεήσει πόρρω " τῆς ἑαυτῶν φρυρεῖν, μηδὲ τῦτο ὀκνήσητε. Ἡμεῖς μὲν γὰρ, ἐπείπερ ὡς οἴκοθεν ἀποδημῦμεν, φρυρήσειν ὑμῖν ἀναδεχοίμεθα τὰ ἐγγύτατα χωρία τῶν " πολεμίων· ὑμεῖς δὲ τὰ πρόσορα ὑμῖν " αὐτοῖς τῆς Ασυρίας, ἐκεῖνα κτᾶσθε " καὶ ἐργάζεσθε. Ην γὰρ ἡμεῖς τὰ πλησίον αὐτῶν δυνώμεθα φρυρῦντες σώζεσθαι, ἐν πολλῇ ὑμεῖς εἰρήνῃ, οἱ τὰ " πρόσω αὐτῶν ἔχοντες, βιοτεύσετε· οὐ " γὰρ, οἶμαι, δυνήσονται τῶν ἐγγὺς ἑαυτῶν ὄντων κακῶν ἀμελῦντες τοῖς πρόσω " ὑμῖν ἐπιβυλεύειν."

Ὡς δὲ ταῦτα ἐρρήθη, οἵ τε ἄλλοι πάντες ἀνισάμενοι συμπροθυμήσεσθαι

ταῦτ' ἔφασαν, καὶ Κυαξάρης. Γαδάτας δὲ καὶ Γωβρύας καὶ τεῖχος αὐτῶν ἑκάτερος, ἢν ἐπιτρέψωσιν οἱ συμμάχοι, τειχιεῖσθαι ἔφασαν, ὥστε καὶ ταῦτα φίλια τοῖς συμμάχοις ὑπάρχειν. Ὁ οὖν Κῦρος, ἐπεὶ ἑώρα πάντας προθύμους ὄντας πράσσειν ὅσα ἔλεξε, τέλος ἔφη, Εἰ τοίνυν περαίνειν βουλόμεθα ὅσα φαμὲν χρῆναι ποιεῖν, ὡς τάχιστα ἂν δέοι γενέσθαι μηχανὰς μὲν εἰς τὸ καθαιρεῖν τὰ τῶν πολεμίων τείχη, τέκτονας δὲ εἰς τὸ ἡμῖν ὀχυρὰ πυργοῦσθαι. Ἐκ τούτου ὑπέσχετο μὲν Κυαξάρης μηχανὴν αὐτὸς ποιησάμενος παρέξειν, ἄλλην δὲ Γαδάτας τε καὶ Γωβρύας, ἄλλην Τιγράνης· ἄλλην δὲ αὐτὸς ὁ Κῦρος ἔφατο πειρᾶσθαι ποιήσασθαι. Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἔδοξεν, ἐπορίζοντο μὲν μηχανοποιούς, παρεσκευάζοντο δ' ἕκαστοι εἰς τὰς μηχανὰς ὧν ἔδει· ἄνδρας δ' ἐπέστησαν, οἳ ἐδόκουν ἐπιτηδειότατοι εἶναι ἀμφὶ ταῦτ' ἔχειν.

Κῦρος δ', ἐπεὶ ἔγνω ὅτι διατριβὴ ἔσαι

ἀμφὶ ταῦτα, ἐκάθισε μὲν τὸ στράτευμα ἔνθα ὥετο ὑγιεινότατον εἶναι καὶ εὐπροσοδώταλον ὅσα ἔδει προσκομίζεσθαι· ὅσα τε ἐρυμνότητος προσεδεῖτο, ἐποιήσατο ὡς ἐν ἀσφαλεῖ οἱ ἀεὶ μένοντες εἶεν, εἴποτε καὶ πρόσω τῇ ἰσχύϊ ἀποστρατοπεδεύσαιντο. Πρὸς δὲ τούτοις, ἐρωτῶν ὅς ὥετο μάλιστα εἰδέναι τὴν χώραν, ὁπόθεν ἂν ὡς πλεῖστα ὠφελοῖτο τὸ στράτευμα, ἐξῆγεν ἀεὶ εἰς προνομάς, ἅμα μὲν ὅπως ὁτιπλεῖστα λαμβάνοι τῇ στρατιᾷ τὰ ἐπιτήδεια, ἅμα δ' ὅπως μᾶλλον ὑγιαίνοιεν καὶ ἰσχύοιεν διαπονούμενοι ταῖς πορείαις, ἅμα δ' ὅπως ἐν ταῖς ἀγωγαῖς τὰς τάξεις ὑπομιμνήσκοιντο. Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐν τούτοις ἦν.

Ἐκ δὲ Βαβυλῶνος οἱ αὐτόμολοι καὶ οἱ ἁλισκόμενοι ταῦτ' ἔλεγον, ὅτι ὁ Ἀσσύριος οἴχοιτο ἐπὶ Λυδίας, πολλὰ τάλαντα ἀργυρίου καὶ χρυσίου ἄγων, καὶ ἄλλα κτήματα καὶ κόσμον παντοδαπόν. Ὁ μὲν οὖν ὄχλος τῶν στρατιωτῶν ὑπελάμβανεν

ὡς ὑπεκτίθοιτο ἤδη τὰ χρήματα φοβού-
μενος· ὁ δὲ Κῦρος, γιγνώσκων ὅτι οἴχοιτο
συσήσων εἴ τι δύναιτο ἀντίπαλον ἑαυτῷ,
ἀντιπαρεσκευάζετο ἐρρωμένως, ὡς μάχης
ἔτι δεῆσον· καὶ ἐξεπίμπλα μὲν τὸ τῶν
Περσῶν ἱππικὸν, τοὺς μὲν ἐκ τῶν αἰχμα-
λώτων, τοὺς δέ τινας καὶ παρὰ τῶν φίλων
λαμβάνων ἵππους· ταῦτα γὰρ παρὰ πάν-
των ἐδέχετο, καὶ ἀπεωθεῖτο οὐδέν, ὅτε εἴ
τις ὅπλον ἐδίδου καλὸν, ὅτε ἵππον. Κα-
τεσκευάζετο δὲ καὶ ἅρματα ἔκ τε τῶν
αἰχμαλώτων ἁρμάτων, καὶ ἄλλοθεν ὁπό-
θεν δύναιτο. Καὶ τὴν μὲν Τρωϊκὴν δι-
φρείαν πρόσθεν οὖσαν, καὶ τὴν Κυρηναίων
ἔτι νῦν οὖσαν ἁρματηλασίαν κατέλυσε·
τὸν γὰρ πρόσθεν χρόνον καὶ οἱ ἐν τῇ Μη-
δίᾳ καὶ Συρίᾳ καὶ Ἀραβίᾳ καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ
Ἀσίᾳ τοῖς ἅρμασιν οὕτως ἐχρῶντο ὥσπερ
νῦν οἱ Κυρηναῖοι. Ἔδοξε δ' αὐτῷ, ὃ κρά-
τιστον εἰκὸς ἦν εἶναι τῆς δυνάμεως, ὄντων
τῶν βελτίστων ἐπὶ τοῖς ἅρμασι, τοῦτο ἐν

ἀκροβολισῶν μέρει εἶναι, καὶ εἰς τὸ καλεῖν ὀδὲν μέγα μέρος συμβάλλεσθαι. Ἅρματα γὰρ τριακόσια τοὺς μὲν μαχομένους παρέχεται τριακοσίους, ἵπποις δ' ἕτοι χρῶνται διακοσίοις καὶ χιλίοις· ἡνίοχοι δ' αὐτοῖς εἰσι μὲν, ὡς εἰκὸς, οἷς μάλιστα πιστεύουσιν οἱ βέλτιστοι, εἰς τριακοσίους· ἕτοι δέ εἰσιν οἳ οὐδ' ὁτιοῦν τοὺς πολεμίους βλάπτουσι. Ταύτην μὲν οὖν τὴν διφρείαν κατέλυσεν· ἀντὶ δὲ τούτου πολεμιστήρια καλεσκεύασεν ἅρματα τροχοῖς τε ἰσχυροῖς, ὡς μὴ ῥᾳδίως συντρίβηται, ἄξοσί τε μακροῖς· ἧττον γὰρ ἀνατρέπεται πάντα τὰ πλατέα· τὸν δὲ δίφρον τοῖς ἡνιόχοις ἐποίησεν, ὥσπερ πύργον, ἰσχυρῶν ξύλων· ὕψος δὲ τούτων ἐστὶ μέχρι τῶν ἀγκώνων, ὡς δύνωνται ἡνιοχεῖσθαι οἱ ἵπποι ὑπὲρ τῶν δίφρων· τοὺς δ' ἡνιόχους ἐθωράκισε πάντα πλὴν τῶν ὀφθαλμῶν. Προσέθηκε δὲ καὶ δρέπανα σιδήρεα ὡς διπήχεα πρὸς τοὺς ἄξονας, ἔρθεν καὶ ἔνθεν τῶν τροχῶν, καὶ ἄλ-

λα κάτω ὑπὸ τῷ ἄξονι εἰς γῆν βλέπονλα, ὡς ἐμβαλόντων εἰς τὸς ἐναντίους τοῖς ἅρμασιν. Ὡς δὲ τότε Κῦρος ταῦτα κατεσκεύασεν, ὕτως ἔτι καὶ νῦν τοῖς ἅρμασι χρῶνται καὶ οἱ ἐν τῇ βασιλέως χώρᾳ. Ησαν δὲ αὐτῷ καὶ κάμηλοι πολλαὶ παράτε τῶν φίλων συνειλεγμέναι καὶ αἰχμάλωτοι πᾶσαι συνηθροισμέναι. Καὶ ταῦτα μὲν ὕτως ἐπεραίνετο.

Βυλόμενος δέ τινα κατάσκοπον πέμψαι ἐπὶ Λυδίας, καὶ μαθεῖν ὅ, τι πράσσει ὁ Ασύριος, ἔδοξεν αὐτῷ ἐπιτήδειος εἶναι Αράσπας ἐλθεῖν ἐπὶ τῦτο, ὁ φυλάτλων τὴν καλὴν γυναῖκα. Συνεβεβήκει γὰρ τῷ Αράσπᾳ τοιάδε· ληφθεὶς ἔρωτι τῆς γυναικὸς, ἠναγκάσθη προσενεγκεῖν λόγους αὐτῇ περὶ συνυσίας. Ἡ δὲ ἀπέφησε μὲν, καὶ ἦν πιςὴ τῷ ἀνδρὶ, καίπερ ἀπόντι· (ἐφίλει γὰρ αὐτὸν ἰσχυρῶς) οὐ μέντοι κατηγόρησε τῦ Αράσπυ πρὸς τὸν Κῦρον, ὀκνῦσα συμβαλεῖν φίλους ἄνδρας. Επεὶ δὲ ὁ

Αράσπας δοκῶν ὑπηρετήσειν τῷ τυχεῖν ἃ ἐβούλετο, ἠπείλησε τῇ γυναικὶ, ὅτι εἰ μὴ βούλοιτο ἑκοῦσα, ἄκουσα ποιήσοι ταῦτα· ἐκ τούτου ἡ γυνὴ, ὡς ἔδεισε τὴν βίαν, οὐκέτι κρύπτει, ἀλλὰ πέμπει τὸν εὐνοῦχον πρὸς τὸν Κῦρον, καὶ κελεύει λέξαι ἅπαντα. Ὁ δ' ὡς ἤκουσεν, ἀναγελάσας ἐπὶ τῷ κρείττονι τοῦ ἔρωτος φάσκοντι εἶναι, πέμπει Αρτάβαζον σὺν τῷ εὐνούχῳ, καὶ κελεύει αὐτῷ εἰπεῖν βιάζεσθαι μὲν μὴ τοιαύτην γυναῖκα, πείθειν δὲ, εἰ δύναιτο, οὐκ ἔφη κωλύειν. Ελθὼν δὲ ὁ Αρτάβαζος πρὸς τὸν Αράσπαν ἐλοιδόρησεν αὐτὸν, παρακαταθήκην τε ὀνομάζων τὴν γυναῖκα, ἀσέβειάν τε αὐτοῦ λέγων, ἀδικίαν τε καὶ ἀκράτειαν· ὥστε τὸν Αράσπαν πολλὰ μὲν δακρύειν ὑπὸ λύπης, καταδύεσθαι δ' ὑπὸ τῆς αἰσχύνης, ἀπολωλέναι δὲ τῷ φόβῳ μή τι καὶ πάθῃ ὑπὸ Κύρου.

Ὁ δὲ Κῦρος καταμαθὼν ταῦτα, ἐκάλεσέ τε αὐτὸν, καὶ μόνος μόνῳ ἔλεξεν,

Ὁρῶ σε, ἔφη, ὦ Ἀράσπα, φοβούμενόν τε ἐμὲ καὶ ἐν αἰσχύνῃ δεινῶς ἔχοντα. Παῦσαι δὲ τούτων· ἐγὼ γὰρ θεός τε ἀκούω ἔρωτος ἡσσᾶσθαι, ἀνθρώπους τε οἶδα καὶ μάλα φρονίμους δοκοῦντας εἶναι οἷα πεπόνθασιν ὑπ' ἔρωτος· καὶ αὐτὸς δ' ἐμαυτοῦ κατέγνων μὴ ἂν καρτερῆσαι ὥστε συνὼν καλοῖς ἀμελῆσαι αὐτῶν. Καὶ σοὶ δὲ τούτου τοῦ πράγματος ἐγὼ αἴτιός εἰμι· ἐγὼ γάρ σε συγκαθεῖρξα τούτῳ τῷ ἀμάχῳ πράγματι. Καὶ ὁ Ἀράσπας ὑπολαβὼν εἶπεν, Ἀλλὰ σὺ μὲν ὦ Κῦρε, καὶ ταῦτα ὅμοιος εἶ οἷός περ καὶ τἆλλα, πρᾷός τε καὶ συγγνώμων τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων· ἐμὲ δ', ἔφη, καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι καταδύσι τῷ ἄχει. Ὡς γὰρ ὁ θρῦς διῆλθε τῆς ἐμῆς συμφορᾶς, οἱ μὲν ἐχθροὶ ἐφήδονταί μοι, οἱ δὲ φίλοι προσιόντες συμβουλεύουσιν ἐκποδὼν ἔχειν ἐμαυτὸν, μή τι καὶ πάθω ὑπὸ σοῦ, ὡς ἠδικηκότος ἐμοῦ μεγάλα. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Εὖ τοίνυν ἴσθι, ὦ Ἀράσπα,

ὅτι ταύτῃ τῇ δόξῃ οἷός τ' εἶ ἐμοί τε ἰσχυρῶς χαρίσασθαι, καὶ τοὺς συμμάχους μεγάλα ὠφελῆσαι. Εἰ γὰρ γένοιτο, ἔφη ὁ Ἀράσπας, ὅ, τι ἐγώ σοι ἐν καιρῷ ἂν γενοίμην αὖ χρήσιμος. Εἰ τοίνυν, ἔφη, προσποιησάμενος ἐμὲ φεύγειν ἐθέλοις εἰς τοὺς πολεμίους ἐλθεῖν, οἶμαι ἄν σε πιστευθῆναι ὑπὸ τῶν πολεμίων. Εγωγε ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἀράσπας, καὶ ὑπὸ τῶν φίλων οἶδα ὅτι ὡς σὲ πεφευγὼς λόγον ἂν παρέχοιμι. Ελθοις ἂν τοίνυν, ἔφη, ἡμῖν, πάντα εἰδὼς τὰ τῶν πολεμίων· οἶμαι δὲ καὶ λόγων καὶ βουλευμάτων κοινωνὸν ἄν σε ποιοῖντο, διὰ τὸ πιστεύειν· ὥστε μηδὲ ἕν σε λελῆθέναι ὧν βουλόμεθα εἰδέναι. Ὡς πορεύσομαι ἔν, ἔφη, ἤδη νυνί· καὶ γὰρ τοῦτο, ἴσθι, ἓν τῶν πιστῶν ἔσται, τὸ δοκεῖν με ὑπὸ σοῦ μελλήσοντά τι παθεῖν ἐκπεφευγέναι. Η καὶ δυνήσῃ, ἔφη, ἀπολιπεῖν τὴν καλὴν Πάνθειαν; Δύο γὰρ, ἔφη, ὦ Κῦρε, σαφῶς ἔχω ψυχάς. Νῦν τοῦτο

πεφιλοσόφηκα μετὰ τῦ ἀδίκυ σοφισ͂ῦ τῦ Ερωτος. Οὐ γὰρ δὴ μία γε οὖσα, ἅμα ἀγαθή τέ ἐς͂ι κ᾽ κακὴ, ὅθ᾽ ἅμα καλῶν τε κ᾽ αἰσχρῶν ἔργων ἐρᾷ, κ᾽ ταυτὰ ἅμα βύλεταί τε καὶ ὐ βύλεται πράτ͂λειν· ἀλλὰ δῆλον ὅτι δύο ἐς͂ὸν ψυχὰ, κ᾽ ὅταν μὲν ἡ ἀγαθὴ κρατῇ, τὰ καλὰ πράτ͂λεται· ὅταν δὲ ἡ πονηρὰ, τὰ αἰσχρὰ ἐπιχειρεῖται. Νῦν δὲ, ὡς σὲ σύμμαχον ἔλαβε, κρατεῖ ἡ ἀγαθὴ κ᾽ πάνυ πολύ. Εἰ τοίνυν κ᾽ σοὶ δοκεῖ πορεύεσθαι, ἔφη ὁ Κῦρος, ὧδε χρὴ ποιεῖν, ἵνα κἀκείνοις πις͂ότερος ἦς· ἐξάγγελλέ τε αὐτοῖς τὰ παρ᾽ ἡμῶν, ὅτω τε ἐξάγγελλε, ὡς ἂν αὐτοῖς τὰ παρὰ σῦ λεγόμενα ἐμποδὼν μάλις᾽ ἂν εἴη ὧν βύλονται πράτ͂λειν. Εἴη δ᾽ ἂν ἐμποδὼν, εἰ ἡμᾶς φαίης παρασκευάζεσθαι ἐμβαλεῖν πῦ τῆς ἐκείνων χώρας· ταῦτα γὰρ ἀκύοντες, ἥτ͂λον ἂν παντὶ σθένει ἀθροίζοιντο, ἕκας͂ός τις φοβύμενος κ᾽ περὶ τῶν οἴκοι. Καὶ μένε, ἔφη, παρ᾽ ἐκείνοις ὁτιπλεῖς͂ον χρό-

νον· ἃ γὰρ ἂν ποιῶσιν, ὅταν ἐγγύτατα ἡμῶν ὦσι, ταῦτα μάλιστα ἡμῖν καιρὸς εἰδέναι ἔστ αι. Συμβάλευε δ' αὐτοῖς καὶ ἐκτάττεσθαι ὅπη ἂν δοκῇ κράτιστον εἶναι· ὅταν γὰρ σὺ ἀπέλθῃς, εἰδέναι δοκῶν τὴν τάξιν αὐτῶν, ἀναγκαῖον ἥττω τετάχθαι αὐτοῖς· μετατάττεσθαι γὰρ ὀκνήσουσι· κ) ἤν πη ἄλλῃ μετατάττωνται, ἐξ ὑπογύου ταράξονται. Ἀράσπας μὲν δὴ ἥττως ἐξελθὼν, συλλαβὼν τοὺς πιστοτάτους θεραπόντας, κ) εἰπὼν πρός τινας οἷα ᾤετο συμφέρειν τῷ πράγματι, ᾤχετο·

Ἡ δὲ Πάνθεια, ὡς ἤσθετο οἰχόμενον τὸν Ἀράσπαν, πέμψασα πρὸς τὸν Κῦρον εἶπε, Μὴ λυποῦ, ὦ Κῦρε, ὅτι Ἀράσπας οἴχεται εἰς τοὺς πολεμίους· ἐὰν γὰρ ἐμὲ ἐάσῃς πέμψαι πρὸς τὸν ἐμὸν ἄνδρα, ἐγώ σοι ἀναδέχομαι ἥξειν πολὺ Ἀράσπου πιστότερόν σοι φίλον· κ) δύναμιν δὲ οἶδ' ὅτι ὁπόσην ἂν δύνηται ἔχων παρέσται σοι. Καὶ γὰρ ὁ μὲν πατὴρ τοῦ νῦν βασιλεύον-

τος φίλος ἦν αὐτῷ· ὁ δὲ νῦν βασιλεύων καὶ ἐπεχείρησέ ποτε ἐμὲ καὶ τὸν ἄνδρα διασπάσαι ἀπ' ἀλλήλων· ὑβριστὴν οὖν νομίζων αὐτὸν, οἶδ' ὅτι ἀσμένως ἂν πρὸς ἄνδρα οἷος σὺ εἶ ἀπαλλαγείη. Ακούσας ταῦτα ὁ Κῦρος κελεύει πέμπειν πρὸς τὸν ἄνδρα· ἡ δ' ἔπεμψεν. Ὡς δ' ἔγνω ὁ Αβραδάτης τὰ παρὰ τῆς γυναικὸς σύμβολα, καὶ τἆλλα δὲ ἤθετο ὡς εἶχεν, ἄσμενος πορεύεται πρὸς Κῦρον, ἵππους ἔχων ἀμφὶ τὰς δισχιλίας. Ὡς δ' ἦν πρὸς τοῖς τῶν Περσῶν σκοποῖς, πέμπει πρὸς τὸν Κῦρον, εἰπὼν ὃς ἦν. Ὁ δὲ Κῦρος εὐθὺς ἄγειν κελεύει αὐτὸν πρὸς τὴν γυναῖκα. Ὡς δ' ἰδέτην ἀλλήλας ἡ γυνὴ καὶ ὁ Αβραδάτης, ἠσπάσαντο ἀλλήλους ὡς εἰκὸς ἐκ δυσελπίστου. Εκ τούτου δὴ λέγει ἡ Πάνθεια τῷ Κύρῳ τὴν ὁσιότητα καὶ τὴν σωφροσύνην, καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν κατοίκτισιν. Ὁ δὲ Αβραδάτης ἀκούσας εἶπε, Τί ἂν ἔγωγε ποιῶν, ὦ Πάνθεια, χάριν Κύ-

ρῳ ὑπέρ τε σοῦ καὶ ἐμαυτοῦ ἀποδιδοίην; Τί δὲ ἄλλο, ἔφη ἡ Πάνθεια, ἢ πειρώμενος ὅμοιος περὶ ἐκεῖνον εἶναι οἷός περ καὶ ἐκεῖνος περὶ σέ;

Ἐκ τούτου δὴ ἔρχεται πρὸς τὸν Κῦρον ὁ Ἀβραδάτης· καὶ ὡς εἶδεν αὐτὸν, λαβόμενος τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ εἶπεν, Ἀνθ' ὧν σὺ εὖ πεποίηκας ἡμᾶς, ὦ Κῦρε, οὐκ ἔχω τί μεῖζον εἴπω, ἢ ὅτι φίλον σοι ἐμαυτὸν δίδωμι καὶ θεράποντα καὶ σύμμαχον· καὶ, ὅσα ἂν ὁρῶ σε σπουδάζοντα, συνεργός σοι πειράσομαι γίγνεσθαι ὡς ἂν δύνωμαι κράτιστος. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἐγὼ δὲ δέχομαι· καὶ νῦν μέν σε ἀφίημι, ἔφη, σὺν τῇ γυναικὶ δειπνεῖν· αὖθις δὲ καὶ παρ' ἐμοὶ δεήσει σὲ σκηνοῦν σὺν τοῖς σοῖς τε καὶ ἐμοῖς φίλοις.

Ἐκ τούτου ὁρῶν ὁ Ἀβραδάτης σπουδάζοντα τὸν Κῦρον περὶ τὰ δρεπανηφόρα ἅρματα καὶ περὶ τοὺς τεθωρακισμένους ἵππους τε καὶ ἱππέας, ἐπειρᾶτο συντελεῖν αὐτῷ εἰς τὰ ἑκατὸν ἅρματα ἐκ τοῦ ἱπ-

πικῆ τῆ ἑαυτῆ, ὅμοια ἐκείνῳ· αὐτὸς δὲ ὡς ἡγησόμενος αὐτῶν ἐπὶ τῆ ἅρματος παρεσκευάζετο. Συνεζεύξατο δὲ τὸ ἑαυτῆ ἅρμα τετράρυμόν τε καὶ ἐξ ἵππων ὀκτώ· ἡ δὲ Πάνθεια ἡ γυνὴ αὐτῆ ἐκ τῶν ἑαυτῆς χρημάτων χρυσῆν τε αὐτῷ θώρακα ἐποιήσατο καὶ χρυσῆν κράνος, ὡσαύτως δὲ καὶ περιβραχιόνια· τὰς δ' ἵππους τῆ ἅρματος χαλκοῖς πᾶσι προβλήμασι κατεσκευάσατο. Ἀβραδάτης μὲν ταῦτα ἔπρατ|ε. Κῦρος δὲ ἰδὼν τὸ τετράρυμον αὐτῆ ἅρμα, κατενόησεν ὡς οἷόν τε εἴη καὶ ὀκτάρυμον ποιήσασθαι, ὥστε ὀκτὼ ζεύγεσι βοῶν ἄγειν τῶν μηχανῶν τὸ κατώτατον οἴκημα· ἦν δὲ τῆτο τριόργυον μάλιϛα ἀπὸ τῆς γῆς σὺν τοῖς τροχοῖς. Τοιῆτοι δὲ πύργοι σὺν τάξει ἀκολυθῆν|ες ἐδόκων αὐτῷ μεγάλη μὲν ἐπικυρία γενέσθαι τῆ ἑαυτῆ φάλαγγι, μεγάλη δὲ βλάβη τῆ τῶν πολεμίων τάξει. Ἐποίησε δὲ ἐπὶ τῶν οἰκημάτων καὶ περιδρόμυς καὶ ἐπάλ-

ξεις· ἀνεβίβαζε δὲ ἐπὶ τῶν πύργων ἕκαστον ἄνδρας εἴκοσιν.

Ἐπεὶ δὲ πάντα συνεσήκει αὐτῷ τὰ περὶ τὰς πύργας, πεῖραν ἐλάμβανε τῆ ἀγωγίμᾳ· καὶ πολὺ ῥᾷον ἦγε τὰ ὀκτὼ ζεύγη τὸν πύργον καὶ τὰς ἐπ' αὐτῷ ἄνδρας, ἢ τὸ σκευοφορικὸν βάρος ἕκαστον τὸ ζεῦγος. Σκευῶν μὲν γὰρ βάρος ἀμφὶ τὰ εἴκοσι καὶ πέντε τάλαντα ἦν ζεύγει· τῆ δὲ πύργῳ, ὥσπερ τραγικῆς σκηνῆς, τῶν ξύλων πάχος ἐχόντων καὶ εἴκοσιν ἀνδρῶν καὶ ὅπλων, τούτων ἐγένετο ἔλαττον ἢ πεντεκαίδεκα τάλαντα ἑκάστῳ ζεύγει τὸ ἀγώγιον. Ὡς δ' ἔγνω εὔπορον οὖσαν τὴν ἀγωγὴν, παρεσκευάζετο ὡς ἅμα ἄξων τὰς πύργας σὺν τῷ στρατεύματι· νομίζων τὴν ἐν πολέμῳ πλεονεξίαν, ἅμα σωτηρίαν τε εἶναι καὶ δικαιοσύνην καὶ εὐδαιμονίαν.

Ἦλθον δὲ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ παρὰ τὸν Ἰνδὸν χρήματα ἄγοντες, καὶ ἀπήγγελ-

λον αὐτῷ ὅτι ὁ Ινδὸς ἐπιστέλλει τοιάδε, "Εγω, ὦ Κῦρε, ἥδομαι ὅτι μοι ἐπήγ- "γειλας ὧν ἐδέου· καὶ βούλομαί σου ξένος "εἶναι, καὶ πέμπω σοι χρήματα· κἂν "ἄλλων δέῃ, μεταπέμπου. Επέσταλται "δὲ τοῖς παρ' ἐμοῦ ποιεῖν ὅ,τι ἂν σὺ κε- "λεύῃς." Ακούσας δὲ ὁ Κῦρος εἶπε, Κελεύω τοίνυν ὑμᾶς, τοὺς μὲν ἄλλους μένοντας ἔνθα κατεσκηνώκατε, φυλάττειν τὰ χρήματα, καὶ ζῆν ὅπως ὑμῖν ἥδιστόν ἐστι· τρεῖς δέ μοι ἐλθόντες ὑμῶν εἰς τοὺς πολεμίους, ὡς παρὰ τοῦ Ινδοῦ περὶ συμμαχίας, κἀ τὰ ἐκεῖ μαθόντες, ὅ,τι ἂν λέγωσί τε καὶ ποιῶσιν, ὡς τάχιστα ἀπαγγείλατε ἐμοί τε κἀ τῷ Ινδῷ· κἂν ταῦτά μοι κάλῶς ὑπηρετήσητε, εἴτι μᾶλλον ὑμῖν χαριν εἴσομαι τούτου, ἢ ὅτι χρήματα πάρεστε ἄγοντες. Καὶ γὰρ οἱ μὲν δούλοις ἐοικότες κατάσκοποι οὐδὲν ἄλλο δύνανται εἰδότες ἀπαγγέλλειν, ἢ ὅσα πάντες ἴσασιν· οἱ δὲ τοιοῦτοι οἷοί περ ὑμεῖς ἄνδρες πολλάκις

καὶ τὰ βουλεύματα καταμανθάνουσιν. Οἱ μὲν δὴ Ἰνδοὶ, ἀκούσαντες ἡδέως καὶ ξενισθέντες τότε παρὰ Κύρῳ, συσκευασάμενοι τῇ ὑστεραίᾳ ἐπορεύοντο, ὑποχόμενοι ἢ μὴν καταμαθόντες ὅσα ἂν δύνωνται πλεῖστα ἐκ τῶν πολεμίων, ἥξειν ὡς δυνατὸν τάχιστα.

Ὁ δὲ Κῦρος τά τε ἄλλα πρὸς τὸν πόλεμον παρεσκευάζετο μεγαλοπρεπῶς, ὡς δὴ ἀνὴρ οὐδὲν μικρὸν ἐπινοῶν πράττειν· ἐπεμελεῖτο δὲ οὐ μόνον ὧν ἔδοξε τοῖς συμμάχοις, ἀλλὰ καὶ ἔριν ἐνέβαλλε πρὸς ἀλλήλους τοῖς φίλοις, ὅπως αὐτοὶ ἕκαστοι φανῶνται καὶ εὐοπλότατοι καὶ ἱππικώτατοι καὶ ἀκοντιστικώτατοι καὶ τοξικώτατοι καὶ φιλοπονώτατοι. Ταῦτα δὲ ἐξεργάζετο ἐπί τε τὰς θήρας ἐξάγων, καὶ τιμῶν τοὺς κρατίστους ἑκάστοις καὶ τοὺς ἄρχοντας δὲ οὓς ἑώρα ἐπιμελουμένους τούτου, ὅπως οἱ αὐτῶν κράτιστοι ἔσονται στρατιῶται, καὶ τούτους ἐπαινῶν τε παρώξυνε καὶ χαριζόμενος αὐ-

τοῖς ὅ,τι δύναιλο. Εἰ δέ πολε θυσίαν ποιοῖτο καὶ ἑορτὴν ἄγοι, καὶ ἐν ταύτῃ ὅσα πολέμου ἕνεκα μελετῶσιν οἱ ἄνθρωποι, πάντων τούτων ἀγώνας ἐποίει, καὶ ἆθλα τοῖς νικῶσι μεγαλοπρεπῶς ἐδίδου, καὶ ἦν πολλὴ εὐθυμία ἐν τῷ ϛρατεύματι.

Τῷ δὲ Κύρῳ χεδόν τι ἤδη ἀποτετελεσμένα ἦν ὁπόσα ἐβούλελο ἔχων ϛρατεύεσθαι, πλὴν τῶν μηχανῶν. Καὶ γὰρ οἱ Πέρσαι ἱππεῖς ἔκπλεῳ ἤδη ἦσαν εἰς τοὺς μυρίους· καὶ τὰ ἅρματα τὰ δρεπανηφόρα, ἃ τε αὐτὸς κατεσκεύασεν, ἔκπλεα ἤδη ἦν εἰς τὰ ἑκατόν· ἃ τε Αβραδάτης ὁ Σούσιος ἐπεχείρησε καλασκευάζειν ὅμοια τοῖς Κύρου, καὶ ταῦτα ἔκπλεα ἦν εἰς ἄλλα ἑκατόν. Καὶ τὰ Μηδικὰ δὲ ἅρματα ἐπεπείκει Κῦρος Κυαξάρην εἰς τὸν αὐτὸν τρόπον μετασκευάσαι ἐκ τῆς Τρωϊκῆς καὶ Λιβυκῆς διφρείας· καὶ ἔκπλεα καὶ ταῦτα ἦν εἰς ἄλλα ἑκατόν. Καὶ ἐπὶ τὰς καμήλους δὲ ἐκτεταγμένοι ἦσαν ἄνδρες δύο ἐφ' ἑκά-

στην τοξόται. Καὶ ὁ μὲν πλεῖστος στρατὸς οὕτως εἶχε τὴν γνώμην, ὡς ἤδη παντελῶς κεκρατηκώς, καὶ οὐδὲν ὄντα τὰ τῶν πολεμίων.

Ἐπεὶ δὲ οὕτω διακειμένων ἦλθον οἱ Ἰνδοὶ ἐκ τῶν πολεμίων, οὓς ἐπεπόμφει Κῦρος ἐπὶ κατασκοπῆ, καὶ ἔλεγον ὅτι Κροῖσος μὲν ἡγεμὼν καὶ στρατηγὸς πάντων ἠρημένος εἴη τῶν πολεμίων, δεδογμένον δ' εἴη πᾶσι τοῖς συμμάχοις βασιλεῦσι πάσῃ δυνάμει ἕκαστον παρεῖναι, χρήματα δὲ εἰσφέρειν πάμπολλα, ταῦτα δὲ τελεῖν καὶ μισθὸν ὃς δύναιντο, καὶ δωρεὰς οἷς δέοι· ἤδη δὲ καὶ μεμισθωμένους εἶναι πολλοὺς μὲν Θρᾳκῶν μαχαιροφόρους, Αἰγυπτίους δὲ προσπλεῖν· καὶ ἀριθμὸν ἔλεγον εἰς δώδεκα μυριάδας σὺν ἀσπίσι ταῖς ποδήρεσι, καὶ δόρασι μεγάλοις, (οἷά περ καὶ νῦν ἔχουσι) καὶ κοπίσι· προσπλεῖν δὲ καὶ Κυπρίων στράτευμα ἔτι, παρεῖναι δὲ ἤδη καὶ Κίλικας πάντας καὶ Φρύγας ἀμφοτέρους, καὶ Λυκάο-

νας καὶ Παφλαγόνας καὶ Καππαδόκας καὶ Ἀραβίους καὶ Φοίνικας, καὶ σὺν τῷ Βαβυλῶνος ἄρχοντι τοὺς Ἀσσυρίους· καὶ Ἴωνας δὲ καὶ Αἰολέας, καὶ σχεδὸν πάντας τοὺς Ἕλληνας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐποικοῦντας σὺν Κροίσῳ ἠναγκάσθαι ἕπεσθαι· πεπομφέναι δὲ Κροῖσον καὶ εἰς Λακεδαίμονα περὶ συμμαχίας· συλλέγεσθαι δὲ τὸ στράτευμα ἀμφὶ τὸν Πακτωλὸν ποταμόν, προϊέναι δὲ μέλλειν αὐτοὺς εἰς Θύβαρρα, (ἔνθα καὶ νῦν ὁ σύλλογος τῶν ὑπὸ βασιλέα βαρβάρων τῶν κάτω Συρίας) καὶ ἀγορὰν πᾶσι παρηγγέλθαι ἐνταῦθα κομίζειν· σχεδὸν δὲ τούτοις ταυτὰ ἔλεγον καὶ οἱ αἰχμάλωτοι· (ἐπεμελεῖτο γὰρ ὁ Κῦρος, ὅπως ἁλίσκοιντο παρ' ὧν ἔμελλε πεύσεσθαί τι· ἔπεμπε δὲ καὶ δόλοις ἐοικότας κατασκόπους, ὡς αὐτομόλους.) Ὡς δ' ἦκουσε ταῦτα ὁ στρατὸς τοῦ Κύρου, ἐν φροντίδι τε ἕκαστος ἐγίγνετο, ὥσπερ εἰκός, ἡσυχαίτεροί τε ἢ ὡς εἰώθασι διεφοίτων, φαιδροί τε οἱ πολλοὶ

ἐ πάνυ ἐφαίνοντο· ἐκυκλοῦντό τε, καὶ μεταξὺ
ἦν πάντα ἀλλήλους ἐρωτώντων περὶ τού-
των καὶ διαλεγομένων. Ὡς δὲ ἤσθετο ὁ
Κῦρος φόβον διαθέοντα ἐν τῇ στρατιᾷ,
συγκαλεῖ τούς τε ἄρχοντας τῶν στρατευ-
μάτων, καὶ πάντας ὁπόσων ἀθυμούντων
βλάβη ἐδόκει τὶς γίγνεσθαι, καὶ προθυμ-
μένων ὠφέλεια. Προεῖπε δὲ τοῖς ὑπηρέ-
ταις, καὶ ἄλλος εἴ τις βούλοιτο τῶν ὁπλο-
φόρων προΐσασθαι ἀκουσόμενος τῶν λόγων,
μὴ κωλύειν. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε
τοιάδε·

" Ανδρες σύμμαχοι, ἐγώ τοι ὑμᾶς
" συνεκάλεσα, ἰδών τινας ὑμῶν, ἐπεὶ αἱ
" ἀγγελίαι ἦλθον ἐκ τῶν πολεμίων, πά-
" νυ ἐοικότας πεφοβημένοις ἀνθρώποις.
" Δοκεῖ γάρ μοι θαυμαστὸν εἶναι, εἴ τις
" ὑμῶν, ὅτι μὲν οἱ πολέμιοι λέγονται
" συλλέγεσθαι, δέδοικεν, ὅτι δὲ ἡμεῖς πο-
" λὺ μὲν πλείους συνειλέγμεθα νῦν, ἢ
" ὅτε ἐνικῶμεν ἐκείνους, πολὺ δὲ ἄμει-

" νον σὺν θεῷ παρεσκευάσμεθα νῦν, ἢ
" πρόσθεν· ταῦτα δὲ ὁρῶντες ϑαῤῥεῖτε.
" Ω πρὸς θεῶν, ἔφη, τί δῆτ' ἂν ἐποιή-
" σατε οἱ νῦν δεδοικότες, εἰ ἤγγελλόν τι-
" νες τὰ παρ' ἡμῖν νῦν ὄντα, ταῦτα ἀν-
" τίπαλα ἡμῖν προσιόντα; καὶ πρῶτον μὲν
" ἠκούετε, ἔφη, ὅτι οἱ πρόσθεν νικήσαντες
" ἡμᾶς ὅτοι πάλιν ἔρχονται, ἔχοντες ἐν
" ταῖς ψυχαῖς ἣν ποτε νίκην ἐκτήσαντο·
" ἔπειτα δὲ, οἱ τότε ἐκκόψαντες τῶν
" τοξοτῶν καὶ ἀκοντιστῶν τὰς ἀκροβολί-
" σεις, νῦν ὅτοι ἔρχονται, καὶ οἱ ἄλλοι
" ὅμοιοι τούτοις πολλαπλάσιοι· ἔπειτα
" δὲ ὥσπερ ὅτοι ὁπλισάμενοι τοὺς πεζοὺς
" τότε ἐνίκων, νῦν οὕτως καὶ οἱ ἱππεῖς αὐ-
" τῶν παρεσκευασμένοι πρὸς τοὺς ἱππέας
" προσέρχονται· καὶ τὰ μὲν τόξα καὶ ἀκόν-
" τια ἀποδεδοκιμάκασι, παλτὸν δὲ ἕν
" ἰσχυρότερον ἕκαστος λαβὼν, προσελαύ-
" νειν διανενόηται, ὡς ἐκ χειρὸς τὴν μά-
" χην ποιησόμενος· ἔτι δὲ ἅρματα ἔρχε-

" ται, ἃ ὐχ ὕτως ἐσήξεται ὥσπερ πρό-
" σθεν ἀποσραφέντα ὡς εἰς φυγήν, ἀλλ'
" οἵ τε ἵπποι εἰσὶ κατατεθωρακισμένοι
" οἱ ἐν τοῖς ἅρμασιν, οἵ τε ἡνίοχοι ἐν
" πύργοις ἑσᾶσι ξυλίνοις, τὰ ὑπερέχοντα
" ἅπαντα συνεσεγασμένοι θώραξι καὶ κρά-
" νεσι· δρέπανά τε σιδηρᾶ περὶ τοῖς ἄξο-
" σι προσήρμοσαι, ὡς ἐλῶντες καὶ ὅτοι εὐ-
" θὺς εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐναντίων· πρὸς
" δ' ἔτι χάμηλοί εἰσιν αὐτοῖς, ἐφ' ὧν
" προσελῶσιν, ὧν μίαν ἑκάσην ἑκατὸν
" ἵπποι ὐκ ἂν ἀνάσχοιντο ἰδόντες· ἔτι δὲ
" πύργους ἔχοντες προσίασιν, ἀφ' ὧν τοῖς
" μὲν αὐτῶν ἀρήξουσιν, ὑμᾶς δὲ βάλλον-
" τες κωλύσουσιν ἐν τῷ ἰσοπέδῳ μάχε-
" σθαι· εἰ δὴ ταῦτα ἤγγελλέ τις ὑμῖν
" ἐν τοῖς πολεμίοις ὄντα, οἱ νῦν φοβούμε-
" νοι τί ἂν ἐποιήσατε; ὁπότε ἀπαγγελ-
" λομένων, ὅτι Κροῖσος μὲν ἧρηται τοῖς
" πολεμίοις στρατηγὸς, ὃς τοσούτῳ Σύρων
" κακίων ἐγένετο, ὅσῳ Σύροι μὲν μάχῃ

" ἠτιμθέντες ἔφυγον, Κροῖσος δὲ ἰδὼν ἡτ-
" τημένους, ἀντὶ τοῦ ἀρήγειν τοῖς συμμά-
" χοις, φεύγων ὤχετο. Επειτα δὲ δι-
" αγγέλλεται δήπου ὅτι αὐτοὶ μὲν οἱ πο-
" λέμιοι οὐχ ἱκανοὶ ἡγοῦνται ἡμῖν εἶναι
" μάχεσθαι, ἄλλους δὲ μισθοῦνται ὡς ἀ-
" μεινον μαχομένους ὑπὲρ σφῶν, ἢ αὐ-
" τοί. Εἰ μέντοι τισὶ ταῦτα μὲν τοιαῦ-
" τα ὄντα δεινὰ δοκεῖ εἶναι, τὰ δὲ ἡμέ-
" τερα φαῦλα, τούτους ἐγώ φημι χρῆναι,
" ὦ ἄνδρες, ἀφεῖναι εἰς τοὺς ἐναντίους· πο-
" λὺ γὰρ ἐκεῖ ὄντες πλείω ἂν ἡμᾶς ὠφε-
" λοῖεν ἢ παρόντες."

Επεὶ ταῦτα εἶπεν ὁ Κῦρος, ἀνέξη Χρυσάντας ὁ Πέρσης, καὶ ἔλεξεν ὧδε· Ω Κῦρε, μὴ θαύμαζε εἴ τινες ἐσκυθρώπασαν ἀκούσαντες τῶν ἀγγελλομένων· οὐ γὰρ φοβηθέντες οὕτω διετέθησαν, ἀλλ' ἀχθεσθέντες· ὥσπερ γε ἔφη, εἰ τινῶν βουλομένων τε καὶ οἰομένων ἤδη ἀριστήσειν, ἐξαγγελθείη τι ἔργον, ὃ ἀνάγκη εἴη πρὸ τοῦ

ἀρίσου ἐξεργάσασθαι, ὑδεὶς δ' ἂν, οἶμαι, ἡδεῖη τοῦτο ἀκούσας· οὕτω τοίνυν καὶ ἡμεῖς, ἤδη οἰόμενοι πλουτήσειν, ἐπεὶ ἠκούσαμεν ὅτι ἐστί τι λοιπὸν ἔργον, ὃ δεῖ ἐξεργάσασθαι, συνεσκυθρωπάσαμεν, ὑ φοβούμενοι, ἀλλὰ πεποιῆσθαι ἂν ἤδη καὶ τοῦτο βουλόμενοι. Αλλὰ γὰρ ἐπεὶ ὑ περὶ Συρίας μόνον ἀγωνιούμεθα, ὅπου σῖτος πολὺς καὶ πρόβατά ἐστι, καὶ φοίνικες οἱ καρποφόροι, ἀλλὰ καὶ περὶ Λυδίας, ἔνθα πολὺς μὲν οἶνος, πολλὰ δὲ σῦκα, πολὺ δὲ ἔλαιον, θάλατ[illegible] δὲ προσκλύζει, καθ' ἣν πλείω ἔρχεται ἢ ὅσα τις ἑώρακεν ἀγαθά· ταῦτα, ἔφη, ἐννούμενοι, οὐκέτι ἀχθόμεθα, ἀλλὰ θαῤῥοῦμεν ὡς μάλιστα, ἵνα θᾶττον καὶ τούτων τῶν Λυδίων ἀγαθῶν ἀπολαύσωμεν. Ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· οἱ δὲ σύμμαχοι πάντες ἥδησάν τε τῷ λόγῳ καὶ ἐπήνεσαν.

Καὶ μὲν δὴ, ἔφη ὁ Κῦρος, Ω ἄνδρες, δοκεῖ μοι καὶ ἰέναι ἐπ' αὐτοὺς ὡς τάχιστα·

ἵνα πρῶτον μὲν αὐτὺς φθάσωμεν ἀφικόμενοι, ἢν δυνώμεθα, ὅπου τὰ ἐπιτήδεια αὐτοῖς συλλέγεται· ἔπειτα δὲ ὅσῳ ἂν θᾶττον ἴωμεν, τοσούτῳ μείω μὲν τὰ παρόντα αὐτοῖς εὑρήσομεν, πλείω δὲ τὰ ἀπόντα. Ἐγὼ μὲν δὴ ὕτω λέγω· εἰ δέ τις ἄλλως πως γιγνώσκει ἢ ἀσφαλέστερον εἶναι ἢ ῥᾷον ἡμῖν, διδασκέτω. Ἐπεὶ δὲ συνηγόρευον μὲν πολλοὶ ὡς χρεὼν εἴη ὁτιτάχιστα πορεύεσθαι ἐπὶ τὺς πολεμίους, ἀντέλεγε δὲ οὐδείς, ἐκ τούτου δὴ ὁ Κῦρος ἤρχετο λόγου τοιῶδε·

" Ἀνδρες σύμμαχοι, αἱ μὲν ψυχαὶ
" καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ ὅπλα οἷς δεήσει
" χρῆσθαι, ἐκ πολλοῦ ἡμῖν σὺν θεῷ πα-
" ρεσκεύασται· νῦν δὲ τὰ ἐπιτήδεια δεῖ
" εἰς τὴν ὁδὸν συσκευάζεσθαι αὐτοῖς τε
" ἡμῖν, καὶ ὁπόσοις τετράποσι χρώμεθα,
" μὴ μεῖον εἴκοσιν ἡμερῶν. Ἐγὼ γὰρ
" λογιζόμενος εὑρίσκω πλειόνων ἢ πεν-
" τεκαίδεκα ἡμερῶν ἐσομένην ὁδὸν, ἐν

" ἢ ὐδὲν εὑρήσομεν τῶν ἐπιτηδείων· ἀ-
" νεσκευάσαι γὰρ, τὰ μὲν ὑφ' ἡμῶν,
" τὰ δὲ ὑπὸ τῶν πολεμίων ὅσα ἐδύνατο.
" Συσκευάζεσθαι οὖν χρὴ σῖτον μὲν ἱκα-
" νόν· (ἄνευ γὰρ τούτου οὔτε μάχεσθαι
" οὔτε ζῆν δυναίμεθα ἄν) οἶνον δὲ τοσοῦ-
" τον χρὴ ἔχειν ἕκαστον, ὅσος ἱκανὸς
" ἔσται ἡδίσαι ἡμᾶς αὐτοὺς ὑδροποτεῖν·
" πολλὴ γάρ ἐστι τῆς ὁδοῦ ἄοινος, εἰς ἣν
" οὐδ' ἂν πάνυ πολὺν οἶνον συσκευασώ-
" μεθα, διαρκέσει. Ὡς οὖν μὴ ἐξαπίνης
" ἄοινοι γενόμενοι νοσήματι περιπίπλω-
" μεν, ὧδε χρὴ ποιεῖν· ἐπὶ μὲν τῷ σίτῳ
" νῦν εὐθὺς ἀρχώμεθα πίνειν ὕδωρ· τοῦτο
" γὰρ ἤδη ποιοῦντες ὐ πολὺ μεταβαλοῦ-
" μεν. Καὶ γὰρ ὅστις ἀλφιτοσιτεῖ, ὕ-
" δατι μεμιγμένην ἀεὶ τὴν μάζαν ἐσθίει·
" καὶ ὅστις ἀρτοσιτεῖ, ὕδατι δεδευμένον
" τὸν ἄρτον. Καὶ τὰ ἑφθὰ δὲ πάντα
" μεθ' ὕδατος τοῦ πλείστου ἑσκεύασαι.
" Μετὰ δὲ τὸν σῖτον εἰ οἶνον ἐπιπίνοι-

" μεν, ἥδὲν μεῖον ἔχουσα ἡ ψυχὴ ἀνα-
" παύσεται. Επειτα δὲ χ τῦ μετὰ τὸ
" δεῖπνον ἀφαιρεῖν χρὴ, ἕως ἂν λάθωμεν
" ὑδροπόται γενόμενοι. Ἡ γὰρ κατὰ
" μικρὸν μετάλλαξις πᾶσαν ποιεῖ φύσιν
" ὑποφέρειν τὰς μεταβολάς· διδάσκει δὲ
" καὶ ὁ θεὸς, ἀπάγων ἡμᾶς κατὰ μικρὸν
" ἔκ τε τῦ χειμῶνος εἰς τὸ ἀνέχεσθαι
" ἰσχυρὰ θάλπη, χ ἐκ τῦ θάλπυς εἰς
" τὸν ἰσχυρὸν χειμῶνα· ὃν χρὴ μιμυμέ-
" νυς, εἰς ὃ δεῖ ἐλθεῖν προειθισμένυς ἡμᾶς
" ἀφικνεῖσθαι. Καὶ τὸ τῶν σρωμάτων
" δὲ βάρος εἰς τὰ ἐπιτήδεια καταδαπα-
" νᾶτε· τὰ μὲν γὰρ ἐπιτήδεια περιτλεύ-
" οντα ὐκ ἄχρησα ἔσαι· σρωμάτων δὲ
" ἐνδεηθέντες μὴ δείσητε ὡς ὐχ ἡδέως κα-
" θευδήσετε· εἰ δὲ μὴ, ἐμὲ αἰτιᾶσθε.
" Εσθὴς μέντοι ὅτῳ ἐσὶν ἀφθονωτέρα πα-
" ρῦσα, πολλὰ χ ὑγιαίνοντι χ κάμνοντι
" ἐπικουρεῖ. Οσα δὲ χρὴ συνεσκευά-
" σθαι, ὅσα ἐσὶν ὀξέα ἐπιπλεῖσον, καὶ

" δριμέα, καὶ ἁλμυρά· ταῦτα γὰρ ἐπὶ
" σῖτόν τε ἄγει καὶ ἐπιπλεῖστον ἀρκεῖ.
" Ὅταν δ' ἐκβαίνωμεν εἰς ἀκέραια, ὅπως
" ἡμᾶς εἰκὸς ἤδη σῖτον λαμβάνειν, χει-
" ρομύλας χρὴ αὐτόθεν παρασκευάσα-
" σθαι, αἷς σιτοποιησόμεθα· τοῦτο γὰρ
" κυφότατον τῶν σιτοποιϊκῶν ὀργάνων.
" Συνεσκευάσθαι δὲ χρὴ καὶ ὧν ἀσθενοῦν-
" τες δέονται ἄνθρωποι· τούτων γὰρ ὁ μὲν
" ὄγκος μικρότατος, ἢν δὲ τύχη τοιάδε
" γένηται, μάλιστα δεήσει. Ἔχειν δὲ
" χρὴ καὶ ἰμάντας· τὰ γὰρ πλεῖστα καὶ
" ἀνθρώποις καὶ ἵπποις ἱμᾶσιν ἥρτηνται·
" ὧν κατατριβομένων καὶ καταῤῥηγνυμέ-
" νων ἀνάγκη ἀργεῖν, ἢν μή τις ἔχῃ
" περιζυγά. Ὅστις δὲ πεπαίδευται καὶ
" παλτὸν ξύσασθαι, ἀγαθὸν καὶ ξυήλης
" μὴ ἐπιλαθέσθαι. Ἀγαθὸν δὲ καὶ ῥίνην
" φέρεσθαι· ὁ γὰρ λόγχην ἀκονῶν, ἐκεῖ-
" νος καὶ τὴν ψυχὴν τι παρακονᾷ. Ἐπεσι
" γάρ τις αἰσχύνη, λόγχην ἀκονῶντα,

" κακὸν εἶναι. Ἔχειν δὲ χρὴ καὶ ξύλα
" περίπλεα καὶ ἅρμασι καὶ ἁμάξαις· ἐν γὰρ
" πολλαῖς πράξεσι πολλὰ ἀνάγκη καὶ τὰ
" ἀπαγορεύοντα εἶναι. Ἔχειν δὲ δεῖ καὶ
" τὰ ἀναγκαιότατα ὄργανα ἐπὶ ταῦτα
" πάντα· ὁ γὰρ ἀπανταχοῦ χειροτέχ-
" ναι παραγίνονται· τὸ δ' ἐφ' ἡμέραν
" ἀρκέσον ὀλίγοι τινὲς οὐκ ἱκανοὶ ποιῆσαι.
" Ἔχειν δὲ χρὴ καὶ ἄμην καὶ σμινύην κα-
" τὰ ἅμαξαν ἑκάστην, καὶ κατὰ τὸ νωτο-
" φόρον δὲ ἀξίνην καὶ δρέπανον· ταῦτα
" γὰρ καὶ ἰδίᾳ χρήσιμα ἑκάστῳ, καὶ ὑπὲρ
" τοῦ κοινοῦ πολλάκις ὠφέλιμα γίνεται.
" Τὰ μὲν οὖν εἰς τροφὴν δέοντα οἱ ἡγεμό-
" νες τῶν ὁπλοφόρων ἐξετάζετε τοὺς ὑφ'
" ὑμῖν αὐτοῖς· οὐ γὰρ δεῖ παριέναι ὅτου
" ἄν τις δέηται τούτων· ἡμεῖς γὰρ τούτων
" ἐνδεεῖς ἐσόμεθα. Ὅσα δὲ καὶ τὰ ὑποζύ-
" για κελεύω ἔχειν, ὑμεῖς οἱ τῶν σκευο-
" φόρων ἄρχοντες ἐξετάζετε, καὶ τὸν μὴ
" ἔχοντα κατασκευάζεσθαι ἀναγκάζετε.

" Ὑμεῖς δ' αὖ οἱ τῶν ὁδοποιῶν ἄρχοντες,
" ἔχετε μὲν ἀπογεγραμμένους παρ' ἐμοῦ
" τοὺς ἀποδεδοκιμασμένους καὶ τοὺς ἐκ τῶν
" ἀκοντιστῶν, καὶ τοὺς ἐκ τῶν τοξοτῶν, καὶ
" τοὺς ἐκ τῶν σφενδονητῶν· τούτους οὖν χρὴ
" τοὺς μὲν ἀπὸ τῶν ἀκοντιστῶν πέλεκυν
" ἔχοντας ξυλοκόπον ἀναγκάζειν στρα-
" τεύεσθαι, τοὺς δ' ἀπὸ τῶν τοξοτῶν,
" σμινύην, τοὺς δ' ἀπὸ τῶν σφενδονητῶν,
" ἄμην· τούτους δ' ἔχοντας ταῦτα, πρὸ
" τῶν ἁμαξῶν κατ' ἴλας πορεύεσθαι,
" ὅπως, ἤν τι δέῃ ὁδοποιίας, εὐθὺς ἕνεργοὶ
" ἦτε· καὶ ἐγὼ ἤν τι δέωμαι, ὅπως εἰδῶ
" ὁπόθεν δεῖ λαβόντα τούτοις χρῆσθαι.
" Ἄξω δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ στρατιωτικῇ ἡλικίᾳ
" ξὺν τοῖς ὀργάνοις χαλκέας τε καὶ τέκτο-
" νας καὶ σκυτοτόμους, ὅπως ὁπόσα ἂν δέ-
" ηται καὶ τοιούτων τεχνῶν ἐν τῇ στρατιᾷ,
" μηδὲν ἐλλίπῃται. Οὗτοι δὲ ὁπλοφόρου
" μὲν τάξεως ἀπολελύσονται, ἃ δ' ἐπί-
" σανται τῷ βουλομένῳ μισθοῦ ὑπηρετοῦν-

" τες, ἐν τῷ τεταγμένῳ ἔσονται. Ην
" δέ τις καὶ ἔμπορος βούληται ἔπεσθαι
" πωλεῖν τι βουλόμενος, τῶν μὲν προει-
" ρημένων ἡμερῶν τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν·
" ἢν δή τι πωλῶν ἁλίσκηται, πάντων
" ϛερήσεται. Επειδὰν δ' αὗται παρέλ-
" θωσιν αἱ ἡμέραι, πωλήσει ὅπως ἂν βού-
" ληται· ὅστις δ' ἂν τῶν ἐμπόρων πλεί-
" ϛην ἀγορὰν παρέχων φαίνηται, οὗτος
" καὶ παρὰ τῶν συμμάχων καὶ παρ' ἐμοῦ
" δώρων καὶ τιμῆς τεύξεται. Εἴ δέ τις
" χρημάτων προσδεῖσθαι νομίζει εἰς ἐμ-
" πολήν, γνωϛῆρας ἐμοὶ προσαγαγὼν καὶ
" ἐγγυητάς, ἢ μὴν πορεύεσθαι σὺν τῇ
" ϛρατιᾷ, λαμβανέτω ὧν ἡμεῖς ἔχομεν.
" Εγὼ μὲν δὴ ταῦτα προαγορεύω· εἴ δέ
" τις τὶ καὶ ἄλλο δέον ἑορᾷ, πρὸς ἐμὲ
" σημαινέτω. Καὶ ὑμεῖς μὲν ἀπιόντες
" συσκευάζεσθε, ἐγὼ δὲ θύσομαι ἐπὶ τῇ
" ὁρμῇ· ὅταν δὲ τὰ τῶν θεῶν καλῶς ἔ-
" χῃ, σημανῶμεν. Παρεῖναι δὲ χρὴ ἅ-

" παντας τὰ προειρημένα ἔχοντας εἰς
" τὴν τεταγμένην χώραν, πρὸς τὺς ἡγε-
" μόνας ἑαυτῶν. Ὑμεῖς δὲ ὦ ἡγεμόνες,
" τὴν ἑαυτῷ ἕκαστος τάξιν εὐτρεπισάμε-
" νος, πρὸς ἐμὲ πάντες συμβαλεῖτε, ἵνα
" τὰς ἑαυτῶν ἕκαστοι χώρας καταλά-
" βητε."

Ακύσαντες δὲ ταῦτα οἱ μὲν συνεσκευάζοντο· ὁ δ' ἐθύετο. Επεὶ δὲ καλὰ τὰ ἱερὰ ἦν, ὡρμᾶτο σὺν τῷ στρατεύματι· καὶ τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐξεστρατοπεδεύσατο ὡς δυνατὸν ἐγγύτατα, ὅπως εἴ τις τὶ ἐπιλελησμένος εἴη, μετέλθοι, καὶ εἴ τις τινὸς ἐνδεόμενος γνοίη, τοῦτο ἐπιπαρασκευάσαιτο. Κυαξάρης μὲν ὢν τῶν Μήδων ἔχων τὸ τρίτον μέρος, κατέμενεν, ὡς μηδὲ τὰ οἴκοι ἔρημα εἴη. Ὁ δὲ Κῦρος ἐπορεύετο ὡς ἐδύνατο τάχιστα, τὺς ἱππέας μὲν πρώτυς ἔχων, καὶ πρὸ τύτων διερευνητὰς καὶ σκοπὺς ἀεὶ ἀναβιβάζων ἐπὶ τὰ πρόσθεν εὐσκοπώτατα· μετὰ δὲ τύ-

τως ἦγε τὰ σκευοφόρα, ὅπου μὲν πεδινὸν εἴη, πολλὼς ὁρμαθὼς ποιούμενος τῶν ἁμαξῶν καὶ τῶν σκευοφόρων· ὅπισθεν δὲ ἡ φάλαγξ ἑφεπομένη εἴ τι τῶν σκευοφόρων ὑπολείποιτο, οἱ προστυγχάνοντες τῶν ἀρχόντων ἐπεμέλοντο, ὡς μὴ κωλύοιντο πορεύεσθαι. Ὅπου δὲ στενοτέρα εἴη ἡ ὁδὸς, διὰ μέσω ποιούμενοι τὰ σκευοφόρα ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπορεύοντο οἱ ὁπλοφόροι· καὶ εἴ τι ἐμποδίζοι, οἱ κατὰ ταῦτα γιγνόμενοι αὖ τῶν στρατιωτῶν ἐπεμέλοντο. Ἐπορεύοντο δὲ ὡς τὰ πολλὰ αἱ τάξεις παρ' ἑαυταῖς ἔχουσαι τὰ σκευοφόρα· ἐπετέτακτο γὰρ πᾶσι τοῖς σκευοφόροις κατὰ τὴν ἑαυτῶν τάξιν ἕκαστον ἰέναι, εἰ μή τι ἀναγκαῖον ἀποκωλύοι. Καὶ σημεῖον δὲ ἔχων τῦ ταξιάρχου ὁ σκευοφόρος ἡγεῖτο γνωστὸν τοῖς τῆς ἑαυτῶν τάξεως· ὥστε ἀθρόοι ἐπορεύοντο, ἐπεμελῦντό τε ἰσχυρῶς ἕκαστος τῶν ἑαυτῦ ὡς μὴ ὑπολείποιντο. Καὶ οὕτω ποιούντων, ὅτε ζητεῖν ἔδει ἀλ-

λήλως, ἅμα τε παρόντα ἅπαντα καὶ σαφέστερα ἦν, καὶ θᾶσσον τὰ δέοντα εἶχον οἱ στρατιῶται.

Ὡς δὲ οἱ προϊόντες σκοποὶ ἔδοξαν ἐν τῷ πεδίῳ ὁρᾶν ἀνθρώπους λαμβάνοντας καὶ χιλὸν καὶ ξύλα, καὶ ὑποζύγια δὲ ἑώρων ἕτερα τοιαῦτα ἄγοντά τε καὶ νεμόμενα, καὶ τὰ πρόσω αὖ ἐφορῶντες ἐδόκουν καταμανθάνειν μετεωριζόμενον ἢ καπνὸν ἢ κονιορτόν· ἐκ τούτων ἁπάντων ἐγίγνωσκον ὅτι εἴη που πλησίον τὸ στράτευμα τῶν πολεμίων. Εὐθὺς οὖν πέμπει ὁ σκοπάρχης τινὰ ἀγγελοῦντα ταῦτα τῷ Κύρῳ. Ὁ δὲ, ἀκούσας ταῦτα, ἐκείνους μὲν ἐκέλευσε μένοντας ἐπὶ ταύταις ταῖς σκοπαῖς, ὅ,τι ἂν ἀεὶ καινὸν ὁρῶσιν, ἐξαγγέλλειν· τάξιν δ' ἔπεμψεν ἱππέων εἰς τὸ πρόσθεν, καὶ ἐκέλευσε πειραθῆναι συλλαβεῖν τινὰς τῶν ἀνὰ τὸ πεδίον ἀνθρώπων, ὅπως σαφέστερον μάθοιεν τὸ ὄν. Οἱ μὲν δὴ ταχθέντες τοῦτο ἔπραττον· αὐτὸς δὲ τὸ ἄλλο στρά-

τεύμα αὐτῦ κατεχώριζεν, ὅπως παρασκευάσαιντο ὅσα ἔφετο χρῆναι πρὶν πάνυ ὁμῦ εἶναι. Καὶ πρῶτον μὲν ἀριστᾶν παρηγγύησεν, ἔπειτα δὲ μένοντας ἐν ταῖς τάξεσι τὸ παραγγελλόμενον προνοεῖν. Ἐπεὶ δὲ ἠρίστησαν συνεκάλεσε καὶ ἱππέων καὶ πεζῶν καὶ ἁρμάτων τὺς ἡγεμόνας, καὶ τῶν μηχανῶν δὲ καὶ τῶν σκευοφόρων τὺς ἄρχοντας καὶ τῶν ἁρμαμαξῶν. Καὶ ἕτοι μὲν συνῆεσαν· οἱ δὲ, καταδραμόντες εἰς τὸ πεδίον, συλλαβόντες ἀνθρώπυς ἤγαγον. Οἱ δὲ ληφθέντες, ἀνερωτώμενοι ὑπὸ τῦ Κύρυ, ἔλεγον ὅτι ἀπὸ τῦ στρατοπέδου εἶεν, προεληλύθοιεν δὲ οἱ μὲν ἐπὶ χιλὸν, οἱ δ' ἐπὶ ξύλα, παρελθόντες τὰς προφυλακάς· διὰ γὰρ τὸ πλῆθος τῦ στρατῦ σπάνια πάντα εἶναι. Καὶ ὁ Κῦρος, ταῦτα ἀκύσας, Πόσον δ', ἔφη, ἄπεστιν ἐνθένδε τὸ στράτευμα; Οἱ δ' ἔλεγον, ὡς δύο παρασάγγας. Ἐπὶ τύτοις ἤρετο ὁ Κῦρος, Ἡμῶν δ', ἔφη, λόγος τις ἦν παρ'

αὐτοῖς; Ναὶ μὰ Δί', ἔφασαν, καὶ πολύς γε· ὡς ἐγγὺς ἤδη ἦτε προσιόντες. Τί ἦν; ἔφη ὁ Κῦρος, ἢ καὶ ἔχαιρον ἀκούοντες; (τοῦτο δ' ἐπήρετο τῶν παρόντων ἕνεκα.) Οὐ μὰ Δία, εἶπον ἐκεῖνοι, οὐ μὲν δή γε ἔχαιρον, ἀλλὰ καὶ μάλα ἠνιῶντο. Νῦν δή, ἔφη ὁ Κῦρος, τί ποιοῦσιν; Ἐκτάττονται, ἔφασαν· καὶ χθὲς δὲ καὶ τρίτην ἡμέραν τὸ αὐτὸ τοῦτο ἔπραττον. Ὁ δὲ τάττων, ἔφη ὁ Κῦρος, τίς ἐστιν; Οἱ δ' ἔφασαν, αὐτός τε Κροῖσος, καὶ σὺν αὐτῷ Ἕλλην τις ἀνήρ, καὶ ἄλλος δέ τις Μῆδος· οὗτος μέντοι ἐλέγετο φυγὰς εἶναι παρ' ὑμῶν. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλ' ὦ Ζεῦ μέγιστε, λαβεῖν μοι αὐτὸν γένοιτο, ὡς ἐγὼ βούλομαι.

Ἐκ τούτου τοὺς μὲν αἰχμαλώτους ἀπάγειν ἐκέλευσεν, εἰς δὲ τοὺς παρόντας ὡς λέξων τὶ ἀνήγετο. Ἐν τούτῳ δὲ παρῆν ἄλλος αὖ παρὰ τοῦ σκοπάρχου, λέγων ὅτι ἱππέων τάξις μεγάλη ἐν τῷ πεδίῳ

προφαίνοιτο· καὶ ἡμεῖς μὲν, ἔφη, εἰκάζομεν ἐλαύνειν αὐτὺς βυλομένυς ἰδεῖν τόδε τὸ στράτευμα. Καὶ γὰρ πρὸ τῆς τάξεως ταύτης ἄλλοι ὡς τριάκοντα ἱππεῖς συχνῶς προσελαύνουσι, καὶ μέντοι κατ' αὐτὺς ἡμᾶς· ἴσως βουλόμενοι λαβεῖν, ἢν δύνωνται, τὴν σκοπήν· ἡμεῖς δὲ ἐσμὲν μία δεκὰς οἱ ἐπὶ ταυτῇ τῇ σκοπῇ. Καὶ ὁ Κῦρος ἐκέλευσε τῶν περὶ αὐτὸν ἀεὶ ὄντων ἱππέων ἐλάσαντας ὑπὸ τὴν σκοπὴν ἀδήλυς τοῖς πολεμίοις ἀτρεμίαν ἔχειν. Ὅταν δ', ἔφη, ἡ δεκὰς ἡ ἡμετέρα λείπῃ τὴν σκοπὴν, ἐξαναστάντες ἐπίθεσθε τοῖς ἀναβαίνυσιν ἐπὶ τὴν σκοπήν. Ὡς δ' ὑμᾶς μὴ λυπῶσιν οἱ ἀπὸ τῆς μεγάλης τάξεως, ἀντέξελθε σὺ, ἔφη, ὦ Ὑστάσπα, τὴν χιλιοστὺν τῶν ἱππέων λαβὼν, καὶ ἐπιφάνηθι ἀντίος τῇ τῶν πολεμίων τάξει. Διώξεις δὲ μηδαμῇ εἰς ἀφανὲς, ἀλλ' ὅπως αἱ σκοπαί σου διαμένωσιν ἐπιμεληθεὶς πάριθι. Ἂν δ' ἄρα ἀνατείνοντες τὰς δεξιὰς προσε-

λαύνωσιν ὑμῖν τινὲς, δέχεσθε φιλίως τοὺς ἄνδρας.

Ὁ μὲν δὴ Ὑσάσπας ἀπιὼν ὡπλίζετο· οἱ δὲ ὑπηρέται ἤλαυνον εὐθὺς, ὡς ἐκέλευσεν. Ἅπαντᾷ δ' αὐτοῖς καὶ δὴ ἐντὸς τῶν σκοπῶν Αράσπας σὺν τοῖς θεράπουσιν, ὁ πεμφθεὶς πάλαι κατάσκοπος, ὁ φύλαξ τῆς Συσίδος γυναικός. Ὁ μὲν οὖν Κῦρος, ὡς εἶδεν, ἀναπηδήσας ἐκ τῆς ἕδρας ὑπήντα τε αὐτῷ καὶ ἐδεξιοῦτο· οἱ δ' ἄλλοι, ὥσπερ εἰκὸς, μηδὲν εἰδότες, ἐκπεπληγμένοι ἦσαν τῷ πράγματι· ἕως ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἄνδρες φίλοι, ἥκει ἡμῖν ἀνὴρ ἄριστος. Νῦν γὰρ ἤδη πάντας ἀνθρώπους δεῖ εἰδέναι τὰ τούτου ἔργα. Οὗτος οὔτε αἰσχρῶς ἡττηθεὶς οὐδενὸς ᾤχετο, οὔτε ἐμὲ φοβηθεὶς, ἀλλ' ὑπ' ἐμοῦ πεμφθεὶς, ὅπως ἡμῖν μαθὼν τὰ τῶν πολεμίων, σαφῶς τὰ ὄντα ἐξαγγείλειεν. Ἃ μὲν οὖν ἐγώ σοι ὑπεχόμην, ὦ Αράσπα, μέμνημαί τε καὶ ἀποδώσω σὺν τούτοις πᾶσι. Δίκαιον δὲ καὶ ὑμᾶς ἅπαν-

τας, ὦ ἄνδρες, τοῦτον τιμᾶν ὡς ἀγαθὸν ἄνδρα· ἐπὶ γὰρ τῷ ἡμελέρῳ ἀγαθῷ κὴ ἐκινδύνευσε καὶ αἰτίαν ὑπέσχεν, ἣ ἐζαρύνετο. Ἐκ τούτου δὴ πάντες ἠσπάζοντο τὸν Ἀράσπαν κὴ ἐδεξιοῦντο. Εἰπόντος δὲ Κύρου ὅτι τούτων μὲν ἄλις εἴη, Ἃ δὲ καιρὸς ἡμῖν εἰδέναι, ταῦτα, ἔφη, διηγοῦ ὦ Ἀράσπα· κὴ μηδὲν μεῖον τοῦ ἀληθοῦς τὰ τῶν πολεμίων. Κρεῖττον γὰρ, μείζονα οἰηθέντας μείονα ἰδεῖν, ἢ μείω ἀκούσαντας μείζονα εὑρίσκειν.

Καὶ μὴν, ἔφη ὁ Ἀράσπας, ὡς σαφέστατά γ' ἂν εἰδείην, ἐποίουν· συνεξέτατον γὰρ παρὼν αὐτός. Σὺ μὲν ἄρα, ἔφη ὁ Κῦρος, οἶδα τὸ πλῆθος μόνον οἶδα, ἀλλὰ καὶ τὴν τάξιν αὐτῶν. Ἐγὼ μὲν ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἀράσπας, καὶ ὡς διανοοῦνται τὴν μάχην ποιεῖσθαι. Ἀλλ' ὅμως, ἔφη ὁ Κῦρος, τὸ πλῆθος ἡμῖν πρῶτον εἰπὲ ἐν κεφαλαίῳ. Ἐκεῖνοι τοίνυν, ἔφη, πάντες τεταγμένοι εἰσὶν ἐπὶ τριάκοντα τὸ βά-

θος ϰ᾽ πεζοὶ ϰ᾽ ἱππεῖς, πλὴν τῶν Αἰγυπλίων· ὗτοι δ᾽ ἀπέχυσιν ἀμφὶ τὰ τετταράκοντα ϛάδια· πάνυ γάρ μοι, ἔφη, ἐμέλησεν ὥστε εἰδέναι ὁπόσον κατεῖχον χωρίον. Οἱ δ᾽ Αἰγύπλιοι, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰπὲ πῶς εἰσι τεταγμένοι· ὅτι εἶπας, πλὴν τῶν Αἰγυπλίων. Τύτυς δ᾽ οἱ μυριάρχαι ἕτατλον εἰς ἑκατὸν πανταχῆ τὴν μυριοϛὺν ἑκάϛην· τῦτον γὰρ σφίσι ϰ᾽ οἵοι νόμον ἔφασαν εἶναι τῶν τάξεων. Καὶ ὁ Κροῖσος μέντοι μάλα ἄχων συνεχώρησεν αὐτοῖς ὕτω τάτλεσθαι· ἐβύλετο γὰρ ὁτιπλεῖϛον ὑπερφαλαγγῆσαι τῦ σῦ ϛρατεύματος. Πρὸς τί δὴ, ἔφη ὁ Κῦρος, τῦτο ἐπιθυμῶν; Ὡς ναὶ μὰ Δί᾽, ἔφη, τῷ περιτλῷ ϰυϰλωσόμενος. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Αλλ᾽ ὗτοι ἂν εἰδεῖεν, εἰ οἱ ϰυϰλύμενοι ϰυϰλωθεῖεν. Αλλ᾽ ἃ μὲν παρὰ σῦ ϰαιρὸς μαθεῖν ἀϰηϰόαμεν· ὑμᾶς δὲ χρὴ, ὦ ἄνδρες, ὕτω ποιεῖν· νῦν μὲν, ἐπειδὰν ἐνθένδε ἀπέλθητε, ἐπισϰέψαθε ϰ᾽ τὰ τῶν

ἵππων καὶ τὰ ὑμῶν αὐτῶν ὅπλα· (πολλάκις γὰρ μικρᾷ ἐνδείᾳ καὶ ἀνὴρ καὶ ἵππος καὶ ἅρμα ἀχρεῖον γίνεται) αὔριον δὲ πρωΐ, ἕως ἂν ἐγὼ θύωμαι, πρῶτον μὲν χρὴ ἀρίστησαι καὶ ἄνδρας καὶ ἵππους, ὅπως ὅ,τι ἂν πράττειν καιρὸς ἀεὶ ᾖ, μὴ τούτου ἡμῖν ἐνδεὴς· ἔπειτα δὲ σύ, ἔφη, ὦ Ἀράσπα, τὸ δεξιὸν κέρας ἔχε, ὥσπερ καὶ ἔχεις, καὶ οἱ ἄλλοι μυριάρχοι ἧπερ νῦν ἔχετε· ὁμοῦ γὰρ τῷ ἀγῶνος ὄντος, οὐδενὶ ἅρματι ἔτι καιρὸς τοὺς ἵππους μεταζευγνύναι. Παραγγείλατε δὲ τοῖς ταξιάρχαις καὶ λοχαγοῖς ἐπὶ φάλαγγος καθίστασθαι, εἰς δύο ἔχοντας ἕκαστον τὸν λόχον. Ὁ δὲ λόχος ἦν ἕκαστος εἰκοσιτέτταρες.

Καί τις εἶπε τῶν μυριάρχων, Καὶ δοκῶμέν σοι, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἱκανῶς ἔξειν, εἰς τοσούτους τεταγμένοι, πρὸς οὕτω βαθεῖαν φάλαγγα; Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Αἱ δὲ βαθύτεραι φάλαγγες, ἢ ὡς ἐξικνεῖσθαι τοῖς ὅπλοις τῶν ἐναντίων, τί σοι δοκοῦσιν,

ἔφη, τὺς πολεμίους βλάπλειν ἢ τὺς συμμάχυς ὠφελεῖν; Ἐγὼ μὲν γὰρ, ἔφη, τὺς εἰς ἑκατὸν τύτυς ὁπλίτας εἰς μυρίυς ἂν βουλοίμην μᾶλλον τετάχθαι· οὕτω γὰρ ἂν ἐλαχίστοις μαχοίμεθα. Ἐξ ὅσων μέντοι ἐγὼ τὴν φάλαγγα βαθυνῶ, οἶομαι ὅλην ἐνεργὸν καὶ σύμμαχον ποιήσειν αὐτὴν ἑαυτῇ. Ἀκοντιςὰς μὲν ἐπὶ τοῖς θωρακοφόροις τάξω, ἐπὶ δὲ τοῖς ἀκοντιςαῖς τοξότας. Τύτυς γὰρ πρωτοςάτας μὲν τίς ἂν τάτλοι, οἱ καὶ αὐτοὶ ὁμολογῦσι μηδεμίαν μάχην ἂν ὑπομεῖναι ἐκ χειρός; Προβεβλημένοι δὲ τὺς θωρακοφόρους μενῦσί γε· καὶ οἱ μὲν ἀκοντίζοντες, οἱ δὲ τοξεύοντες ὑπὲρ τῶν πρόσθεν πάντων λυμανῦνται τὺς πολεμίυς. Ὅ,τι δ' ἂν κακυργῇ τις τὺς ἐναντίους, δηλονότι παντὶ τύτῳ τὺς συμμάχυς κουφίζει. Τελευταίυς μέντοι φήσω τὺς ἐπὶ πᾶσι καλουμένυς. Ὥσπερ γὰρ οἰκίας ὅτε ἄνευ λιθολογήματος ὀχυρῦ, οὔτε ἄνευ τῶν ϛέγην

ποιούντων ὑδὲν ὄφελος, ὕτως οὐδὲ φάλαγγος ὅτε ἄνευ τῶν πρώτων οὔτε ἄνευ τῶν τελευταίων, ἢν μὴ ἀγαθοὶ ὦσιν, ὄφελος ὐδέν. Αλλ' ὑμεῖς τε, ἔφη, ὡς παραγγέλλω τάττεσθε, καὶ ὑμεῖς οἱ τῶν πελταστῶν ἄρχοντες ἐπὶ τούτοις τοὺς λόχους ὡσαύτως καθίστατε· καὶ ὑμεῖς οἱ τῶν τοξοτῶν, ἐπὶ τοῖς πελτασταῖς ὡσαύτως. Σὺ δὲ ὃς τῶν ἐπὶ πᾶσιν ἄρχεις, τελευταίους ἔχων τοὺς ἄνδρας, παράγγελλε τοῖς ἑαυτοῦ ἐφορᾶν τε ἑκάστῳ τοὺς καθ' ἑαυτὸν, καὶ τοῖς μὲν τὸ δέον ποιοῦσιν ἐπιτελεῖν ἰσχυρῶς· ἢν δέ τις σφάλληται, προδιδόναι θέλων, θανάτῳ ζημιῶν. Εργον γάρ ἐστι τοῖς μὲν πρωτοστάταις θαῤῥύνειν τοὺς ἑπομένους καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ· ὑμᾶς δὲ δεῖ, τοὺς ἐπὶ πᾶσι τεταγμένους, πλείω φόβον παρέχειν τοῖς κακοῖς τοῦ ἀπὸ τῶν πολεμίων. Καὶ ὑμεῖς μὲν ταῦτα ποιεῖτε. Σὺ δὲ ὦ Αβραδάτα, ὃς ἄρχεις τῶν ἐπὶ ταῖς μη-

χαναῖς, οὕτω ποίει ὅπως τὰ ζεύγη τὰ τῶν ὑπηρέτας καὶ τῶν πύργους φέροντα ἕψεται ὡς ἐγγύτατα τῆς φάλαγγος. Σὺ δ', ὦ Δαῦχε, ὃς ἄρχεις τῶν σκευοφόρων ἁρμαμαξῶν, ἐπὶ τοῖς πύργοις ἄγε πάντα τὸν τοιοῦτον στρατόν· οἱ δ' ὑπηρέται σῦ ἰσχυρῶς κολαζόντων τὺς προϊόντας τῦ καιρῦ ἢ λειπομένους. Σὺ δ', ὦ Καρδῦχε, ὃς ἄρχεις τῶν ἁρμαμαξῶν αἳ ἄγουσι τὰς γυναῖκας, κατάστησον αὐτὰς τελευταίας ἐπὶ τοῖς σκευοφόροις. Ἑπόμενα γὰρ ταῦτα πάντα καὶ πλήθους δόξαν παρέξει, καὶ ἐνεδρεύειν ἡμῖν ἐξουσία ἔσαι, καὶ τοῖς πολεμίοις, ἢν κυκλῦσθαι βάλωνται, μείζω τὴν περιβολὴν ἀναγκάσει ποιεῖσθαι· ὅσῳ δ' ἂν μεῖζον χωρίον περιβάλλωνται, τοσύτῳ αὐτὺς ἀσθενεστέρους ἀνάγκη γίγνεσθαι. Καὶ ὑμεῖς μὲν ὕτω ποιεῖτε· σὺ δὲ, ὦ Αρτάβαζε, καὶ Αρταγέρσα, τὴν χιλιοστὺν ἑκάτερος τῶν σὺν ὑμῖν ἐπὶ τύτοις ἔχετε πεζῶν. Καὶ σὺ

ὦ Φαρνοῦχε καὶ Ασιαδάτα, τὴν τῶν ἱππέων χιλιοςὺν, ἧς ἑκάτερος ὑμῶν ἄρχει, μὴ συγκατατάττετε εἰς τὴν φάλαγγα, ἀλλ' ὄπιθεν τῶν ἁρμαμαξῶν ἐξοπλίσθητε καθ' ὑμᾶς αὐτούς· ἔπειτα πρὸς ἡμᾶς ἥκετε σὺν τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσιν. Οὕτω δὲ δεῖ ὑμᾶς παρεσκευάσθαι, ὡς πρώτους δεῆσον ὑμᾶς ἀγωνίζεσθαι. Καὶ σὺ δὲ, ὁ ἄρχων τῶν ἐπὶ ταῖς καμήλοις ἀνδρῶν, ὄπιθεν τῶν ἁρμαμαξῶν ἐκτάττου· ποίει δ' ὅ,τι ἄν σοι παραγγέλλῃ Αρταγέρσας. Ὑμεῖς δ' οἱ τῶν ἁρμάτων ἡγεμόνες διακληρωσάμενοι, ὁ μὲν λαχὼν ὑμῶν πρὸ τῆς φάλαγγος, τὰ μεθ' ἑαυτοῦ ἑκατὸν ἔχων ἅρματα καταςησάτω· αἱ δ' ἕτεραι ἑκατοςύες τῶν ἁρμάτων, ἡ μὲν κατὰ τὸ δεξιὸν πλευρὸν τῆς ςρατιᾶς ςοιχοῦσα, ἐπέσθω τῇ φάλαγγι ἐπὶ κέρως, ἡ δὲ κατὰ τὸ εὐώνυμον. Κῦρος μὲν οὕτω διέταξεν·

Αβραδάτης δὲ ὁ Σούσων βασιλεὺς εἰ-

πεν, Ἐγώ σοι, ὦ Κῦρε, ἐθελόσιος ὑφίσαμαι τὴν κατὰ πρόσωπον τῆς ἀντίας φάλαγγος τάξιν ἔχειν, εἰ μή τι σοι ἄλλο δοκεῖ. Καὶ ὁ Κῦρος ἀγαθεὶς αὐτὸν καὶ δεξιωσάμενος, ἐπήρετο τοὺς ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅρμασι Πέρσας, Ἢ καὶ ὑμεῖς, ἔφη, ταῦτα συγχωρεῖτε; Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνοι ἀπεκρίναντο ὅτι καλὸν εἴη ταῦτα ὑφίεσθαι, διεκλήρωσεν αὐτούς, καὶ ἔλαχεν Ἀβραδάτης ἥπερ ὑφίσατο, καὶ ἐγένετο καλὰ τοὺς Αἰγυπτίους. Τότε μὲν δὴ ἀπιόντες, καὶ ἐπιμεληθέντες ὧν προεῖπον, ἐδειπνοποιοῦντο, καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι ἐκοιμήθησαν. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρωῒ μὲν ὁ Κῦρος ἐθύετο· ὁ δ' ἄλλος στρατὸς ἀριστήσας καὶ σπονδὰς ποιησάμενος ἐξωπλίζετο πολλοῖς μὲν καὶ καλοῖς χιτῶσι, πολλοῖς δὲ καὶ καλοῖς θώραξι καὶ κράνεσιν· ὥπλιζον δὲ καὶ ἵππους προμετωπιδίοις καὶ προστερνιδίοις· καὶ τοὺς μὲν μονίππους παραμηριδίοις, τοὺς δ' ἐπὶ τοῖς ἅρμασι, παραπλευριδίοις·

ὥστε ἥρπαπο μὲν χαλκῷ, ἥνθει δὲ φοινικίσι πᾶσα ἡ στρατιά.

Καὶ τῷ Ἀβραδάτῃ δὲ τὸ τετράρυμον ἅρμα καὶ ἵππων ὀκτὼ παγκάλως ἐκεκόσμητο. Ἐπεὶ δ' ἔμελλε τὸν λινοῦν θώρακα, ὃς ἐπιχώριος ἦν αὐτοῖς, ἐνδύεσθαι, προσφέρει αὐτῷ ἡ Πάνθεια χρυσοῦν κράνος, καὶ περιβραχιόνια, καὶ φέλλια πλατέα περὶ τοὺς καρποὺς τῶν χειρῶν, καὶ χιτῶνα πορφυροῦν, ποδήρη, στολιδωτὸν τὰ κάτω, καὶ λόφον ὑακινθινοβαφῆ. Ταῦτα δὲ ἐποιήσατο, λάθρα τοῦ ἀνδρὸς ἐκμετρησαμένη τὰ ἐκείνου ὅπλα. Ὁ δὲ ἰδὼν ἐθαύμασέ τε, καὶ ἐπήρετο τὴν Πάνθειαν, Σὺ δή που, ὦ γύναι, συγκόψασα τὸν σαυτῆς κόσμον τὰ ὅπλα μοι ἐποιήσω; Μὰ Δί', ἔφη ἡ Πάνθεια, τόν γε πλείστου ἄξιον· σὺ γὰρ ἐμοιγ', ἢν καὶ τοῖς ἄλλοις φανῇς οἷος ἐμοὶ δοκεῖς εἶναι, μέγιστος κόσμος ἔσῃ. Ταῦτα δὲ λέγουσα ἐνέδυέ τε τὰ ὅπλα, καὶ λανθάνειν μὲν ἐπειρᾶτο, ἐλείβετο δὲ

αὐτῇ τὰ δάκρυα κατὰ τῶν παρειῶν.

Ἐπεὶ δὲ καὶ πρόσθεν ὢν ἀξιοθέατος ὁ Ἀβραδάτης ὡπλίσθη τοῖς ὅπλοις τούτοις, ἐφάνη μὲν κάλλιστος καὶ ἐλευθεριώτατος, ἅτε καὶ τῆς φύσεως ὑπαρχούσης· λαβὼν δὲ παρὰ τοῦ ὑφηνιόχου τὰς ἡνίας, παρεσκευάζετο ὡς ἀναβησόμενος ἤδη ἐπὶ τὸ ἅρμα. Ἐν δὲ τούτῳ ἡ Πάνθεια, ὑποχωρῆσαι κελεύσασα τοὺς παρόντας πάντας, ἔλεξεν, "Αλλ' ὅτι μέν, ὦ Ἀβραδάτα, εἴ τις καὶ "ἄλλη πώποτε γυνὴ τὸν αὐτῆς ἄνδρα "μεῖζον τῆς ἑαυτῆς ψυχῆς ἐτίμησεν, "οἶμαί σε γιγνώσκειν ὅτι καὶ ἐγὼ μία "τούτων εἰμί. Τί ἂν με δεῖ καθ' ἓν ἕκα"στον λέγειν; τὰ γὰρ ἔργα οἶμαί σοι πι"θανώτερα παρεχῆσθαι τῶν νῦν λεχ"θέντων λόγων. Ὅμως δ' ὅτως ἔχουσα "πρός σε, ὥσπερ σὺ οἶσθα, ἐπομνύω σοι "τὴν ἐμὴν καὶ σὴν φιλίαν, ἣ μὴν ἐγὼ βού"λεσθαι ἂν μετὰ σοῦ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ γενο"μένου κοινῇ γῆν ἐπιέσασθαι μᾶλλον, ἢ

" ζῆν μετ' αἰσχυνομένης αἰσχυνομένη· οὕ-
" τως ἐγὼ καὶ σὲ τῶν καλλίστων καὶ ἐμαυ-
" τὴν ἠξίωκα. Καὶ Κύρῳ δὲ δοκῶ μεγά-
" λην τινὰ ἡμᾶς χάριν ὀφείλειν, ὅτι με
" αἰσχμάλωτον γεγενημένην καὶ ἐξαιρεθεῖ-
" σαν ἑαυτῷ, ἅτε με ὡς δούλην ἠξίωσε
" κεκτῆσθαι, ἅτε ὡς ἐλευθέραν ἐν ἀτίμῳ
" ὀνόματι· διεφύλαξε δή σοι ὥσπερ ἀδελ-
" φὴ γυναῖκα λαβών. Πρὸς δὲ, καὶ ὅτε ὁ
" Ἀράσπας ἀπέστη αὐτῆς, ὁ ἐμὲ φυλάτ-
" των, ὑπεσχόμην αὐτῷ, εἰ με ἐάσειε
" πρός σε πέμψαι, ἥξειν αὐτῷ σὲ πολὺ
" Ἀράσπου πιστότερον καὶ ἀμείνονα."

Ἡ μὲν ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ Ἀβραδάτης ἀγασθεὶς τοῖς λόγοις, καὶ θίγων αὐτῆς τῆς κεφαλῆς, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐπεύξατο· Ἀλλ', ὦ Ζεῦ μέγιστε, δός μοι φανῆναι ἀξίῳ μὲν Πανθείας ἀνδρὶ, ἀξίῳ δὲ Κύρου φίλῳ τοῦ ἡμᾶς τιμήσαντος. Ταῦτα εἰπὼν, κατὰ τὰς θύρας τοῦ ἁρματείου δίφρου ἀνέβαινεν ἐπὶ τὸ ἅρμα. Ἐπεὶ δὲ

ἀναβάντος αὐτῷ κατέκλεισε τὸν δίφρον ὁ ὑφηνίοχος, ἅτε ἔχουσα ἡ Πάνθεια πῶς ἂν ἔτι ἄλλως ἀσπάσαιτο αὐτὸν, κατεφίλησε τὸν δίφρον· καὶ τῷ μὲν προήει ἤδη τὸ ἅρμα, ἡ δὲ λαθοῦσα αὐτὸν συνεφείπετο, ἕως ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ Ἀβραδάτης εἶπε, Θάρρει Πάνθεια, καὶ χαῖρε, καὶ ἄπιθι ἤδη. Ἐκ τούτου δὴ οἱ εὐνοῦχοι καὶ αἱ θεράπαιναι λαβοῦσαι αὐτὴν ἀπῆγον εἰς τὴν ἁρμάμαξαν, καὶ κατακλίναντες κατεκάλυψαν τῇ σκηνῇ. Οἱ δὲ ἄνθρωποι, καλοῦ ὄντος τοῦ θεάματος τοῦ Ἀβραδάτου καὶ τοῦ ἅρματος, οὐ πρόσθεν ἐδύναντο θεάσασθαι αὐτὸν πρὶν ἡ Πάνθεια ἀπῆλθεν.

Ὡς δ' ἐκεκαλλιερήκει μὲν ὁ Κῦρος, ἡ δὲ στρατιὰ παρετέτακτο αὐτῷ ὥσπερ παρήγγειλε, κατέχων σκοπὰς ἄλλας πρὸ ἄλλων, συνεκάλεσε τοὺς ἡγεμόνας, καὶ ἔλεξεν ὧδε· "Ανδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, "τὰ μὲν ἱερὰ ἡμῖν οἱ θεοὶ φαίνουσιν, οἷά "περ ὅτε τὴν πρόσθεν νίκην ἔδοσαν· ὑμᾶς

" δ' ἐγὼ βούλομαι ἀναμνῆσαι ὧν μοι δο-
" κεῖτε μεμνημένοι πολὺ ἂν εὐθυμότεροι
" εἰς τὸν ἀγῶνα ἰέναι. Ησκήκατε μὲν
" γὰρ τὰ εἰς τὸν πόλεμον πολὺ μᾶλ-
" λον τῶν πολεμίων, συντέτραφθε δὲ καὶ
" συντέταχθε ἐν τῷ αὐτῷ πολὺ πλείω
" ἤδη χρόνον ἢ οἱ πολέμιοι, καὶ συννενική-
" κατε μετ' ἀλλήλων· τῶν δὲ πολεμίων
" πολλοὶ μὲν συνήτληνται μετ' αὐτῶν·
" οἱ δὲ ἀμάχητοι ἑκατέρων, οἱ μὲν τῶν
" πολεμίων, ἴσασιν ὅτι προδότας τοὺς πα-
" ρασάτας ἔχουσιν· ὑμεῖς δὲ οἱ μεθ' ἡμῶν,
" ἴστε ὅτι μετὰ θελόντων τοῖς συμμάχοις
" ἀρήγειν μαχεῖσθε. Εἰκὸς δὲ τοὺς μὲν
" πιστεύοντας ἀλλήλοις ὁμονόως μάχε-
" σθαι μένοντας· τοὺς δὲ ἀπιστοῦντας ἀναγ-
" καῖον βουλεύεσθαι πῶς ἂν ἕκαστοι τά-
" χιστα ἐκποδὼν γένοιντο. Ιωμεν δή, ὦ
" ἄνδρες, ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἅρματα μὲν
" ἔχοντες ὡπλισμένα πρὸς ἅοπλα τὰ
" τῶν πολεμίων, ὡς δ' αὕτως καὶ ἱππέας

" καὶ ἵππους ὡπλισμένους πρὸς ἀόπλους,
" ὡς ἐκ χειρὸς μάχεσθαι. Πεζοῖς δὲ
" τοῖς μὲν ἄλλοις οἵοις καὶ πρόσθεν μα-
" χεῖσθε· Αἰγύπλιοι δὲ ὁμοίως μὲν ὡ-
" πλισμένοι εἰσὶν, ὁμοίως δὲ τεταγμένοι·
" τάς τε γὰρ ἀσπίδας μείζους ἔχουσιν, ἢ
" ὡς ποιεῖν τι χὴ ὁρᾷν· τεταγμένοι δὲ
" εἰς ἑκατὸν δῆλον ὅτι κωλύσουσιν ἀλλή-
" λους μάχεσθαι, πλὴν πάνυ ὀλίγων.
" Εἰ δὲ ὠθοῦντες ἐξώσειν πιστεύσουσιν, ἵπ-
" ποις αὐτοὺς πρῶτον δεήσει ἀντέχειν,
" χὴ σιδήρῳ ὑφ' ἵππων ἰσχυριζομένῳ. Ην
" δέ τις αὐτῶν χὴ ὑπομένῃ, πῶς ἅμα δυ-
" νήσεται ἱππομαχεῖν τε χὴ φαλαγγο-
" μαχεῖν χὴ πυργομαχεῖν; Καὶ γὰρ οἱ
" ἀπὸ τῶν πύργων ἡμῖν μὲν ἐπαρήξουσι,
" τοὺς δὲ πολεμίους παίοντες ἀμηχανεῖν
" ἀντὶ τοῦ μάχεσθαι ποιήσουσιν. Εἰ δέ
" τινος ἔτι ἐνδεῖσθαι δοκεῖτε, πρὸς ἐμὲ
" λέγετε· σὺν γὰρ θεοῖς οὐδενὸς ἀπορήσο-
" μεν. Καὶ εἰ μέν τις εἰπεῖν τι βούλε-

" ται, λεξάτω· εἰ δὲ μὴ, ἐλθόντες πρὸς
" τὰ ἱερὰ, καὶ προσευξάμενοι οἷς ἐθύσαμεν
" θεοῖς, ἴτε ἐπὶ τὰς τάξεις· καὶ ἕκαστος
" ὑμῶν ὑπομιμνησκέτω τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ
" ἅπερ ἐγὼ ὑμᾶς, καὶ ἐπιδεικνύτω τοῖς
" τοῖς ἀρχομένοις ἑαυτὸν ἄξιον ἀρχῆς,
" ἄφοβον δεικνὺς καὶ σχῆμα καὶ πρόσωπον καὶ
" λόγους."

ΤΟ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΤΟΜΟΥ
ΤΕΛΟΣ.